

การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหาร
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส
School Management according to Good Governance in Islam of Islamic Private School
Administrators in Narathiwat Province

มูนีเราะห์ สาและอาเร
Muneerah Salaeharae

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Education in Islamic Educational Administration and Management
Prince of Songkhla University

2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยานิพนธ์	การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม
ผู้เขียน	ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส
สาขาวิชา	นางสาวมูนิเราะห์ สาและอาแระ
	การบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	คณะกรรมการสอบ
..... (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง)ประธานกรรมการ (รองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต)
กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง)
กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทรง)
กรรมการ (ดร.ซัมซู สาอุ)
กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มุฮัมมัดสกรี มัณญู)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
และการจัดการการศึกษาอิสลาม

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟาร์รุ่งแสง)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้เป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเองและได้แสดงความขอบคุณ
บุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นางสาวมูนี่เราะห์ สาและอาแระ)

นักศึกษา

(4)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน
และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสาวมณีเราะห์ สาและอาแระ)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส
ผู้เขียน	นางสาวมูนิเราะห์ สาและอาแร
สาขาวิชา	การบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส 2) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส และ 3) เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำนวน 531 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 จำนวน 190 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส กลุ่มที่ 2 จำนวน 341 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบและสถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่า F-test

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 23 ตัวชี้วัด ได้แก่ หลักอัครลาก (หลักคุณธรรม) มี 11 ตัวชี้วัด หลักอิบาดะฮ์ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) มี 6 ตัวชี้วัด และ หลักซุรอ (หลักการมีส่วนร่วม) มี 6 ตัวชี้วัด โดยองค์ประกอบที่ได้ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่น่าเชื่อถือได้ มีความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับดีมาก ส่วนสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ทั้ง 3 ด้าน โดยรวมและรายตัวชี้วัดอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การ

(6)

ทำงาน ไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามขนาดของโรงเรียน มีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียน
ขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่

Thesis Title	School Management according to Good Governance in Islam of Islamic Private School Administrators in Narathiwat Province
Author	Miss Muneerah Salaeharæ
Major Program	Islamic Educational Administration and Management
Academic Year	2017

ABSTRACT

This research entitled School Management according to Good Governance in Islam of Islamic Private School Administrators in Narathiwat Province aimed ; 1) to analyze components of good governance in Islam of Islamic private school administrators in Narathiwat Province, 2) to examine the states of school management according to good governance in Islam of Islamic private school administrators in Narathiwat Province, and 3) to compare the states of school management according to good governance in Islam of Islamic private school administrators in Narathiwat Province. The samples consisting of 531 Islamic private school teachers in Narathiwat Province were divided to 2 groups. The first group is selected for exploratory analysis consisted of 190 teachers. The second group, comprising of 341 samples, was used for a study and a comparison of the states of school management according to good governance in Islam of Islamic private school administrators in Narathiwat Province. The research instrument was the questionnaires. Data was analysed using factor analysis and descriptive statistics, frequency statistics, percentage, arithmetic mean, standard deviations and F-test.

The results of the study indicate that good governance in Islam consists of 3 components with 23 indicators. Of these, Akhlaq (Moral) with 11 indicators, Ibadah (Worship) with 6 indicators and Shura (Participation) with 6 indicators. The components are found to be reliable and the internal consistency is very high. The states of school management according to good governance in Islam of Islamic private school administrators in Narathiwat Province was at “high” level. The comparison of the states of school management according to good governance in Islam of Islamic private school administrators in Narathiwat Province for the 3 components reveals that ages , educational levels and experiences are found to be insignificantly different with the exception of school size.

موضوع البحث	إدارة المدرسة وفق مبادئ الإدارة الميثالية في الإسلام
الباحثة	منيرة ساليه أري
التخصص	إدارة التعليم الإسلامي
العام الجامعي	1439 هجرية

الملخص

ان موضوع هذا البحث هو إدارة المدرسة وفق مبادئ الإدارة الميثالية في الإسلام لمديري المدارس الشرعية الاهلية بولاية ناراتيوات ويهدف إلى- (1: إستقراء مبادئ الإدارة الميثالية في الإسلام التي يجب توافرها لدى مديري المدارس الشرعية الاهلية بولاية ناراتيوات- (2) دراسة الواقع الحالي لإدارة المدارس في المدارس الشرعية الاهلية في ولاية ناراتيوات- (3) مقارنة الواقع الحالي لإدارة المدارس في المدارس والبحث في مدى انسجامها مع مبادئ الإدارة الإسلامية وتطبيقها على الفريق المستهدف النموذجي المتكون من مجموعة المدرسين في المدارس الشرعية الاهلية بولاية ناراتيوات عددهم 531 نفر وهم على مجموعتين : المجموعة 1: عدد 190 نفر المختص لدراسة المبادئ الاساسية للإدارة الميثالية التي يجب توافرها لمديري المدارس الشرعية الاهلية بولاية ناراتيوات المجموعة 2 : عدد 341 المختص بمقارنة الواقع الحالي لإدارة المدارس في المدارس والبحث في مدى انسجامها مع مبادئ الادارة الاسلامية ؛ وذلك عن طريق توزيع الاستمارات واستقراء المعلومات باستخدام الكمبيوتر وبرنامج احصائى واخراج المقدار المتوي وتقدير الارقام الرياضية وتحديد مدى الانحراف عن الهدف القياسي ومقدار F-test .

واستخلص البحث الى ان المبادئ الاساسية للإدارة الميثالية لمديري المدارس الشرعية الاهلية بولاية ناراتيوات تمكن في 3 مبادئ اساسية وتشمل 23 وحدة قياسية وتلك المبادئ هي : مبدأ الأخلاق ويشمل 11 وحدة قياسية ومبدأ العبادات ويشمل 6 وحدة قياسية ومبدأ الشورى ويشمل 6 وحدة قياسية. وتعتبر هذه المبادئ مبادئ موثقة وشاملة لجميع الوحدات الفرعية ووفق نتيجة الاستقراء على مستوى جيد. اما عن الوضع الحالي بمقارنة مع مدى انسجامها مع تلك المبادئ الثلاثة شكل عام على مستوى جيد. علما ان تفاوت الاعمار وتنوع المستوى التأهيلي وخبرات العمل لم تؤثر كثيرا على نتيجة دراسة الواقع لكن هناك عنصر مهم أثر في اخراج النتيجة هو حجم المدرسة من حيث ان المدرسة الكبيرة تختلف عن المدرسة الصغيرة.

กิตติกรรมประกาศ

มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์แห่งเอกอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงเมตตาผู้ทรงกรุณาปรานีเสมอ และขอความสันติสุขจงมีแด่ท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ ผู้ทรงเป็นศาสนทูตของพระองค์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ ถ้าหากปราศจากการช่วยเหลือจากพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ และด้วยความร่วมมือจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวกูเซ็ง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยีสุนทรง, รองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต, อาจารย์ ดร.ซัมซุ สาอุ และ อาจารย์ ดร.อับดุลฮาكيم เอ็งเปีย ในการให้คำปรึกษา แนะนำวิธีการในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้ประสบความสำเร็จ ตลอดจนตรวจสอบ แก้ไข และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณคณาจารย์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการสอนทุกท่านของภาควิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ได้เสียสละอุทิศตนในการรวบรวมองค์ความรู้และประสบการณ์ต่างๆอันทรงคุณค่า รวมทั้งได้ถ่ายทอดเทคนิควิธีการสอนที่รวบรวมศาสตร์อิสลามกับศาสตร์ทั่วไปมาบูรณาการในการสอนได้เป็นอย่างดี ตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาและดำเนินการวิจัย

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยีสุนทรง ดร.ซัมซุ สาอุ และ อาจารย์ ดร.อับดุลฮาكيم เอ็งเปีย อาจารย์ประจำสาขาวิชา ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญร่วมในการวิจัย จนทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีทุกประการ

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย ที่มอบทุนอุดหนุนการวิจัย

นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณอย่างสุดซึ้งตั้งแต่ นายสะอารี สาและอาแร (บิดา) และ นางแอสลือมา แวอับดุลเลาะ (มารดา) ผู้ที่คอยเป็นกำลังใจอย่างดียิ่ง ทำให้ผู้วิจัยมีความพยายามมุ่งมั่น อดทน บากบั่นในการศึกษาและทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ และน้อง ๆ ทุกคน ที่ไม่อาจกล่าวถึงได้ครบถ้วน ที่คอยให้กำลังใจจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จด้วยดี

และขอพรจากเอกอัลลอฮ์ ﷻ โปรดประทานความบารอกะฮ์ ความเมตตา และความปลอดภัย แก่บุคคลดังกล่าวด้วยเทอญ

มุณีเราะห์ สาและอาแร

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	(5)
Abstract.....	(7)
المستخلص.....	(8)
กิตติกรรมประกาศ.....	(9)
สารบัญ.....	(10)
สารบัญตาราง.....	(13)
สารบัญแผนภูมิ.....	(15)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 คำถามการวิจัย.....	5
1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย.....	5
1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	8
1.8 สัญลักษณ์.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 การบริหารจัดการในอิสลาม.....	11
2.1.1 ความหมายของการบริหารจัดการในอิสลาม.....	11
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการในอิสลาม.....	14
2.2 หลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม.....	17
2.2.1 หลักอิบาตะฮฺ (หลักการจงรักภักดี).....	20
2.2.2 หลักอัครลาภ (หลักคุณธรรม).....	22
2.2.3 หลักอะมานะฮฺ (หลักหน้าที่ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ).....	25
2.2.4 หลักมูหะซะบะฮฺ (หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้).....	29
2.2.5 หลักอิดลาศ (หลักความบริสุทธิ์ใจ).....	30
2.2.6 หลักซุรเราะฮฺและอิจญ์มะฮฺ (หลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ).....	32
2.2.7 หลักอะดาละฮฺ (หลักความยุติธรรม).....	34

สารบัญ (ต่อ)

2.3 การบริหารโรงเรียนอิสลามตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม.....	37
2.4 การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ.....	38
2.4.1 ความหมายของการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ.....	38
2.4.2 วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ.....	39
2.4.3 ประโยชน์ของการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ.....	39
2.4.4 การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงสำรวจ.....	40
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	45
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	46
3.2 แบบแผนการวิจัย.....	47
3.3 เครื่องมือในการวิจัย.....	48
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
4.1 ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงสำรวจ.....	52
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	61
4.3 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีใน อิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส.....	63
4.3 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดี ในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส.....	67
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	72
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	73
5.2 การอภิปรายผล.....	75
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	82
บรรณานุกรม.....	85

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก.....	93
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	94
ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	99
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	104
ประวัติผู้เขียน.....	113

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงการศึกษาหลักการบริหารจัดการที่ดีจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	19
2	แสดงขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามขนาด.....	47
3	แสดงกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนและผู้ให้ข้อมูลแบ่งตามขนาด.....	47
4	แสดงค่า KMO and Bartlett's Test.....	53
5	แสดงค่าไอเกน ร้อยละความแปรปรวน และร้อยละของความแปรปรวนสะสม.....	53
6	แสดงตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .60 ขึ้นไป.....	54
7	แสดงการหมุนแกนเพื่อสกัดองค์ประกอบในแต่ละครั้ง.....	56
8	แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวแปร ครั้งที่ 7.....	57
9	แสดงตัวแปร ตัวชี้วัด และน้ำหนักองค์ประกอบ ในองค์ประกอบที่ 1.....	58
10	แสดงตัวแปร ตัวชี้วัด และน้ำหนักองค์ประกอบ ในองค์ประกอบที่ 2.....	59
11	แสดงตัวแปร ตัวชี้วัด และน้ำหนักองค์ประกอบ ในองค์ประกอบที่ 3.....	60
12	แสดงค่าไอเกน ร้อยละของความแปรปรวน ร้อยละของความแปรปรวนสะสม และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (ค่าความเชื่อมั่น) ของแต่ละองค์ประกอบ.....	60
13	แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	61
14	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการบริหารโรงเรียน ตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส.....	63
15	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการบริหารโรงเรียน ตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักอัครลาก (หลักคุณธรรม).....	64
16	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการบริหารโรงเรียน ตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักอิบาตะฮุ (หลักการจงรักภักดี).....	65

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
17	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักสูตร (หลักการมีส่วนร่วม).....	66
18	แสดงการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามอายุ.....	67
19	แสดงการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	68
20	แสดงการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน.....	69
21	แสดงการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	69
22	แสดงผลการทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักอิบาตะฮู (หลักการจงรักภักดี) จำแนกตามขนาดของโรงเรียน เป็นรายคู่.....	70
23	แสดงผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถามการวิจัยเรื่องสภาพการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส.....	102

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	45

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

﴿اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ
وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى
﴿يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ﴾

ความว่า “อัลลอฮ์คือผู้ทรงยกชั้นฟ้าทั้งหลายไว้โดยปราศจากเสาค้ำจุน ซึ่งพวกเจ้ามองเห็นมัน แล้วทรงสถิตย์อยู่บนบัลลังก์ และทรงให้ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์เป็นประโยชน์ (แก่มนุษย์) ทุกสิ่งโคจรไปตามวาระที่ได้กำหนดไว้ ทรงบริหารจัดการ ทรงจำแนกโองการทั้งหลายให้ชัดเจน เพื่อพวกเจ้าจะได้เชื่อมั่นในการพบพระเจ้าของพวกเขา”

(ฮัรเราะฮุดดู 13 : 2)

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์ซึ่งเป็นผู้ทรงอภิบาลแห่งสากลโลก ผู้ทรงบริหารจัดการทุกสรรพสิ่งด้วยกับพระเดชานุภาพและพระประสงค์ของพระองค์ ทุก ๆ การบริหารจัดการของพระองค์เป็นไปอย่างมีระบบ ดังที่พระองค์ได้ทรงตรัสไว้ในอายะฮ์ข้างต้น และพระองค์ยังทรงตรัสอีกว่า

﴿الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ﴾

ความว่า “ผู้ทรงทำให้ทุกสิ่งทีพระองค์ทรงสร้างมันให้ดีงาม และพระองค์ทรงเริ่มการสร้างมนุษย์จากดิน”

(อิซซัจญุดะฮ์ 32 : 7)

อายะฮ์นี้นับได้ว่าเป็นการแสดงถึงการบรรลุสู่ความโปรดปรานยิ่ง ความหมายก็คือ พระองค์ทรงจัดวางทุกสิ่งให้อยู่ในตำแหน่งของมัน ชี้ให้เห็นได้ว่า การบริหารนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการจัดการกิจการทั้งหลาย (พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย, 2542)

เป็นที่ทราบโดยทั่วกันว่า ทุกอาเยะฮ์ที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอานซึ่งเป็นคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ นั้น ถือเป็นธรรมนูญแห่งชีวิตสำหรับมวลมนุษย์ ฉะนั้น เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์จะต้องนำบทเรียนและคำสอนจากอาเยะฮ์ทั้งหลายมาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตในทุกๆด้าน ในสองอาเยะฮ์ข้างต้นได้กล่าวถึงการบริหารจัดการของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งให้เห็นว่าการบริหารจัดการนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น อิสลามส่งเสริมให้มวลมนุษย์ เมื่อจะกระทำการใดการหนึ่งแล้ว ต้องมีการบริหารจัดการและการวางแผน เพื่อให้ภาระงานบรรลุเป้าหมายตามศักยภาพสูงสุด โดยเฉพาะการบริหารจัดการที่เป็นระบบที่จะต้องเกิดขึ้นในองค์กรต่างๆ และเป็นบทบาทสำคัญของผู้นำที่ทำหน้าที่บริหารและจัดการ การบริหารจัดการในอิสลามเป็นหลักความรับผิดชอบในรูปแบบของการตรวจสอบที่ได้ถูกกำหนดสำหรับผู้ที่ผู้นำ ด้วยกับบทบาทหน้าที่และภาระที่ผู้นำได้รับ การบริหารจัดการคือการอุทิศตน การมีความรับผิดชอบ และการให้คำแนะนำ การบริหารจัดการไม่ใช่อำนาจหรือตำแหน่ง ซึ่งทั้งมวลนั้นควรจะอยู่บนพื้นฐานของหลักการความเท่าเทียมกัน (Saefullah, 2012)

ปัจจุบัน องค์กรหลายองค์กรได้มีการบริหารจัดการที่หลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะองค์กรทางการศึกษาที่เป็นสถานศึกษาหรือที่เรียกกันทั่วไปว่าโรงเรียน การบริหารจัดการในโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นมาก เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะมีผลต่อการพัฒนามนุษย์และสังคมประเทศชาติอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีการขับเคลื่อนด้วยวิธีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน เนื่องจากปัญหาในการบริหารจัดการที่มีอยู่ ปัญหาอุปสรรคที่โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ คุณภาพการศึกษาที่เกิดจากระบบการบริหารจัดการ ระบบการจัดการเรียนรู้ และระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, เรชา ชูสุวรรณ, นินาวาลย์ ปานากาเซ็ง และ อ้อมใจ วงมณฑา, 2550) มีผลทำให้คุณภาพของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามยังไม่เป็นที่น่าพอใจ สืบเนื่องจากปัญหาด้านการบริหารจัดการโรงเรียน หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ในส่วนของปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนนั้น ผู้บริหารขาดทักษะในการเป็นนักบริหาร ไม่มีระบบฐานข้อมูล งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดความพร้อมด้านสภาพแวดล้อม สถานที่ และที่สำคัญหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2549 อ่างถึงโน นิเลาะ แวอุเซ็ง และคณะ, 2552) การที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามยังมีปัญหาทางด้านการจัดการศึกษา สามารถสรุปเป็นปัญหาเชิงระบบ ออกมาได้ 3 ประการ คือ ปัญหาด้านปัจจัยนำเข้า ปัญหาด้านกระบวนการ และปัญหาด้านผลผลิต ปัญหาด้านปัจจัยนำเข้า หมายถึง ปัญหาด้านปัจจัยเบื้องต้นหรือทรัพยากรเบื้องต้นทางการบริหารโรงเรียนที่มีไม่เพียงพอและต่ำกว่ามาตรฐาน ปัญหาด้านกระบวนการ หมายถึง ปัญหาด้านกระบวนการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนไม่เข้าใจหลักการบริหารโรงเรียน ส่วนปัญหาด้านผลผลิต หมายถึง ปัญหาด้านผลผลิตและผลลัพธ์ของโรงเรียนรวมถึงคุณภาพของนักเรียน (สะการียา แวโชะ, 2550)

จากสภาพปัญหาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม นินาวาลย์ ปานากาเซ็ง (2551) ได้สรุปแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สร้างขึ้นจากองค์ประกอบที่เกิดจากกลุ่มตัวแปรที่มีความสอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนให้มีความสมดุลทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบที่เกิดจากการสร้างความสามารถในการแข่งขัน บนพื้นฐานทรัพยากรและความสามารถของโรงเรียนจำนวน 5 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบเกี่ยวกับผู้บริหารมืออาชีพ การบริหารต้นทุน การบริหารบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล และการพัฒนาภาพลักษณ์สถานศึกษา นอกจากนี้ การพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องเริ่มด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะส่วนสำคัญที่มีอำนาจและหน้าที่โดยตรงกับการศึกษา คือ ฝ่ายรัฐที่ต้องมีความเอาใจจริงเอาใจและมีความจริงจังในการสนับสนุนช่วยเหลือ ฝ่ายผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องมีความเข้าใจการบริหารจัดการการศึกษา และฝ่ายหน่วยงานที่ดูแลการศึกษาทั้งในระดับพื้นที่หรือระดับส่วนกลาง สามส่วนนี้ต้องทำงานประสานกัน ด้วยการติดตามดูแลปัญหาและความขาดแคลนที่เกิดขึ้นกับสถาบันศึกษาดังกล่าว (अबดุลสุโก ดินอะ, 2550) เห็นได้ว่า ปัญหาของการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้นมีผลมาจากการบริหารจัดการและแนวทางในการแก้ปัญหาที่ดีก็คือ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล

หลักในการบริหารจัดการในปัจจุบันนี้มีรูปแบบที่หลากหลายและทฤษฎีที่สามารถนำมาปฏิบัติก็มีมากมาย ผู้ที่มีหน้าที่บริหารจัดการจะต้องมีความสามารถที่จะเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมและถูกต้องซึ่งไม่ขัดต่อหลักการศาสนา โลกเชื่อว่าการบริหารจัดการที่ดีมีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ในทุกองค์กร สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลก องค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ รวมถึงประเทศศึกษาอีกทั้งหลาย ต่างเชื่อว่าการบริหารจัดการที่ดีนั้นขึ้นอยู่กับโครงสร้างพื้นฐานของสถาบันนั้นๆ อีกทั้งวรรณกรรมอีกมากที่ยอมรับว่าคุณภาพของผู้นำเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยหลักของการบริหารจัดการที่ดีถูกกำหนดให้เป็นโครงสร้างพื้นฐานและรูปแบบขององค์กร การศึกษาระบุว่าวรรณกรรมที่มีอยู่ที่เกี่ยวข้องกับบริหารจัดการที่ดี ประกอบไปด้วยหลักการที่มาจากความเห็นชอบขององค์กรที่ได้กล่าวถึง แต่ไม่มีการระบุถึงหลักการด้านอิสลามว่ามีประโยชน์ต่อมนุษยชาติ ดังนั้นจึงได้มีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการบริหารจัดการที่ดีที่กล่าวถึงกับการบริหารจัดการที่ดีที่มีหลักการตามแนวทางของอัลกุรอานซึ่งเป็นคัมภีร์สุดท้ายในยุคท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งในการกำหนดแนวคิดในการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคาดการณ์กับสิ่งที่เห็นชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกความเป็นจริงในสังคมผนวกกับสิ่งที่ถูกกล่าวในอัลกุรอาน ผลการศึกษาพบว่าการบริหารจัดการที่ดีตามแนวทางอัลกุรอานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เป็นการเน้นย้ำคุณลักษณะของผู้นำและทักษะความเป็นผู้นำ (Naqvi , Aziz , Zaidi , Kashif-ur-Rehman , 2011)

สำหรับแนวคิดในการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามมีองค์ประกอบหรือหลักการที่แตกต่างกันไปมากมาย Turabi (1987) ได้ศึกษาและพบว่า การบริหารจัดการที่ดีในอิสลามประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ Syarif (2009) ได้เขียนถึงหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามว่ามี 9 หลักการ Ahmad (2010) ได้นำเสนอองค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีออกเป็นว่ามี 11 องค์ประกอบ Azram (2012) ได้แบ่งหลักการบริหารจัดการที่ดีออกเป็น 5 หลักการ Nik Mahmud (2013) ได้กล่าวในบทนำถึงหลักการทั่วไปของการบริหารจัดการที่ดีว่าประกอบด้วย 4 หลักการ และ Zaman, Afridi, และ Saleem (2013) ได้อธิบายถึงหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามว่ามี 7 หลักการ เช่นเดียวกับ Alkrdem and Alqahtani (2016) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการในอิสลามว่ามี 7 ประการ นอกจากนี้ คณะกรรมการอิสลามและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก หรือ UNESCAP ยังได้ระบุว่าหลักการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วย 8 ประการ (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, n.d.)

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยจึงทำการสังเคราะห์และจำแนกองค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามออกเป็น 7 ประการ ด้วยกัน ได้แก่ 1) หลักอิมานะฮ์ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) 2) หลักอัคลาฮ์ (หลักคุณธรรม) 3) หลักอะมานะฮ์ (หลักหน้าที่ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ) 4) หลักมุฮาซะบะฮ์ (หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้) 5) หลักอิคลาศ (หลักความบริสุทธิ์ใจ) 6) หลักซุรอและอิญญุมะฮ์ (หลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ) 7) หลักอะดาละฮ์ (หลักความยุติธรรม) สังเกตได้ว่า องค์ประกอบที่ผู้วิจัยได้สรุปมานี้มีความสอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ว่าในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทั้งหมดข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีตระหนักถึงความจำเป็นของการศึกษาหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง ในขณะที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั่วทุกภาคในประเทศไทยมีจำนวนมาก โดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส เนื่องจากว่าในจังหวัดนราธิวาสมีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจำนวน 51 โรงเรียน ถือเป็นจำนวนที่มากเมื่อเทียบกับจำนวนในจังหวัดอื่น ๆ ผู้วิจัยยังต้องการศึกษาสภาพรวมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส ว่าได้นำหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามไปใช้มากน้อยเพียงใด แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะไม่เพียงแค่นำไปใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลเท่านั้น

หากแต่ยังสามารถนำไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไปได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหาร
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม
ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีใน
อิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

1.3 คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน
สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาสมีอะไรบ้าง
2. การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหาร
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส อยู่ในระดับใด
3. สภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของ
ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาสแตกต่างหรือไม่

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักการบริหาร
จัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยนำไปสู่การสร้างแบบวัดการ
บริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา
อิสลามในจังหวัดนราธิวาส ที่ได้รับการตรวจสอบโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ และทำ
ให้ทราบระดับและความแตกต่างของการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม
ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตาม อายุ วุฒิการศึกษา
ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารโรงเรียน
ตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้มีการ
บริหารจัดการที่มีคุณภาพ และเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์
องค์ประกอบของผู้บริหารโรงเรียนด้านอื่นหรือประเด็นอื่นๆ ในโอกาสต่อไป

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้จากการศึกษาและค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม

Turabi (1987) ได้ศึกษาและพบว่า การบริหารจัดการที่ดีในอิสลามประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักตาสีด 2) หลักอิจญ์มะฮฺและซุรอ 3) หลักมนุษยธรรม 4) หลักการตรวจสอบและความสมดุล 5) กฎหมายและหลักชะรีอะฮฺ และ 6) หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

Syarif (2009) ได้เขียนถึงหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ว่ามี 9 หลักการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม 2) การบังคับอำนาจสูงสุดของกฎหมาย 3) ความบริสุทธิ์ใจ 4) การดูแลผู้มีส่วนได้เสีย 5) การวางแนวทางฉันทามติ 6) ความเท่าเทียมกัน 7) การมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล 8) ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ และ 9) วิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์

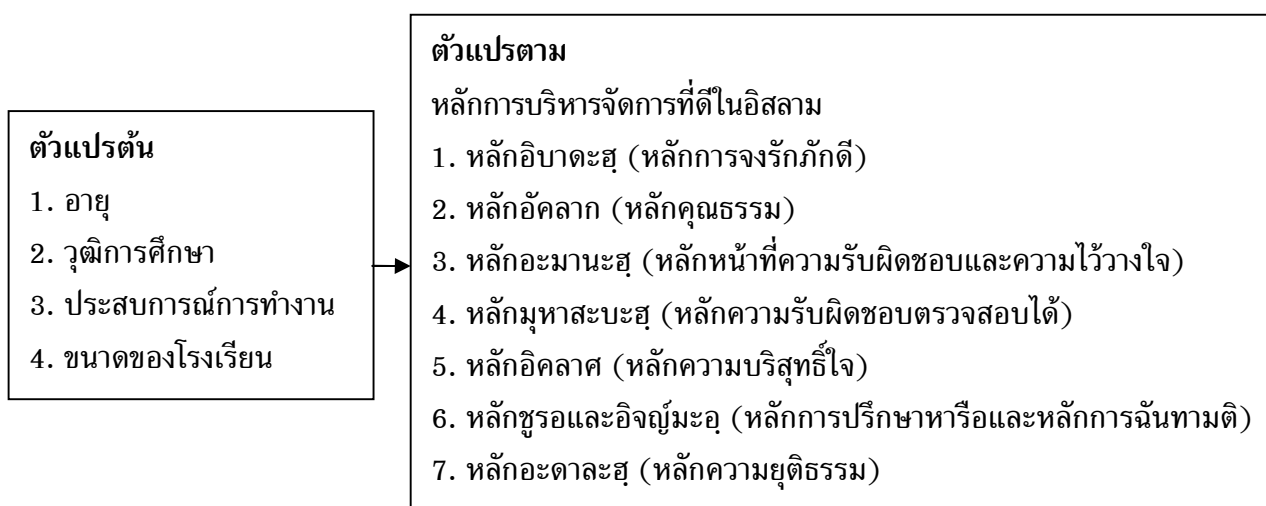
Ahmad (2010) ได้นำเสนอองค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีออกเป็น 11 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การให้เอกภาพต่ออัลลอฮฺ ﷻ (เตาสีด) 2) การมีส่วนร่วม 3) ความไว้วางใจ (อะมานะฮฺ) 4) ความบริสุทธิ์ใจ 5) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 6) นิติธรรม 7) การเห็นเป็นฉันทามติ 8) ผลประโยชน์ของสาธารณะชน (มัศละหะฮฺอามะฮฺ) 9) การมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล 10) การประกันคุณภาพ และ 11) การมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ

Azram (2012) ได้แบ่งหลักการบริหารจัดการที่ดีออกเป็น 5 หลักการ ได้แก่ 1) ความยำเกรง 2) การปรึกษาหารือ 3) ความคุ้มค่า 4) ความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือ และ 5) ความยุติธรรม Nik Mahmud (2013) ได้กล่าวในบทนำถึงหลักการทั่วไปของการบริหารจัดการที่ดี ว่าประกอบด้วย 4 หลักการ ได้แก่ 1) ความบริสุทธิ์ใจ 2) ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ 3) การมีส่วนร่วม และ 4) ความยุติธรรม

Zaman et al. (2013) ได้อธิบายถึงหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ว่ามี 7 หลักการ ได้แก่ 1) ตักวา (ความยำเกรงต่ออัลลอฮฺ ﷻ) 2) (อิหฺसान) การให้อภัย 3) (อัตล) ความยุติธรรม 4) (อะมานะฮฺ) ความไว้วางใจ 5) (คิดติก) ความซื่อสัตย์ 6) (อิกลาศ) ความบริสุทธิ์ใจ 6) (ซุรอ) การมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก หรือ UNESCAP ยังได้ระบุว่าหลักการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วย 8 ประการ (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, n.d.) ยังได้ระบุว่าหลักการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วย 8 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม 2) ความสอดคล้อง 3) ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ 4) ความโปร่งใส 5) ความรับผิดชอบ 6) การมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล 7) ความเสมอภาค และ 8) หลักนิติธรรม

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัย จึงทำการสังเคราะห์และจำแนกองค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามออกเป็น 7 ประการ ด้วยกัน ได้แก่ 1) หลักอิบาดะฮ์ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) 2) หลักอัคลาก (หลักคุณธรรม) 3) หลักอะมานะฮ์ (หลักหน้าที่ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ) 4) หลักมูหะซะบะฮ์ (หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้) 5) หลักอิคลาศ (หลักความบริสุทธิ์ใจ) 6) หลักซุรฮ์และอิจญ์มะฮ์ (หลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ) 7) หลักอะดาละฮ์ (หลักความยุติธรรม) โดยมีตัวแปรต้นเป็นอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน ดังแผนภูมิภาพที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามของคำและข้อความเฉพาะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของคำและข้อความเฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. หลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม คือ หลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามที่ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมวิเคราะห์สังเคราะห์ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 7 ประการ ได้แก่ 1) หลักอิบาดะฮ์ (หลักการจงรักภักดี) 2) หลักอัคลาก (หลักคุณธรรม) 3) หลักอะมานะฮ์ (หลักหน้าที่ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ) 4) หลักมูหะซะบะฮ์ (หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้) 5) หลักอิคลาศ (หลักความบริสุทธิ์ใจ) 6) หลักซุรฮ์และอิจญ์มาฮ์ (หลักการมีปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ) 7) หลักอะดาละฮ์ (หลักความยุติธรรม)

2. หลักอบิดาตะฮฺ คือ หลักการจงรักภักดี กล่าวคือ การที่ผู้บริหารโรงเรียนแสดงออกถึงความเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งใช้และละเว้นคำสั่งห้ามของพระองค์ มีการสั่งใช้ผู้อื่นให้กระทำความดี และสั่งห้ามผู้อื่นไม่ให้กระทำความชั่ว
3. หลักอัครลาภ คือ หลักคุณธรรม กล่าวคือ การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีอุปนิสัยที่ดีตามแบบฉบับท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ และมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น
4. หลักอะมานะฮฺ คือ หลักหน้าที่ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ กล่าวคือ การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่การบริหารจัดการ และเป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่น และสร้างความตระหนักแก่ผู้อื่นให้มีความความรับผิดชอบและเป็นผู้ที่น่าไว้วางใจ
5. หลักมุฮาสะบะฮฺ คือ หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ กล่าวคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการตรวจสอบตนเอง และสร้างความตระหนักแก่ผู้อื่นให้มีการตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ
6. หลักอิดลาศ คือ หลักความบริสุทธิ์ใจ กล่าวคือ การที่ผู้บริหารโรงเรียนไม่มีพฤติกรรมการตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ ﷻ มีการบริหารจัดการที่เป็นไปในแนวทางของอิสลาม มีความชัดเจน ตรงไปตรงมา และเข้าใจง่าย ในการบริหารจัดการในทุก ๆ ด้าน และสร้างความตระหนักแก่ผู้อื่นให้มีความบริสุทธิ์ใจในการทำงาน
7. หลักซุรอและอิจญ์มะอะ คือ หลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ กล่าวคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อให้ได้ซึ่งข้อคิดเห็นและคำแนะนำที่ถูกต้องและเหมาะสม และให้ความสำคัญกับการเห็นชอบร่วมกันบนพื้นฐานของความถูกต้อง
8. หลักอะดะลาอะฮฺ คือ หลักความยุติธรรม กล่าวคือ การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีความเสมอภาคโดยไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้ใดผู้หนึ่งมากกว่าผู้ใดผู้หนึ่ง
9. ผู้บริหาร คือ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้จัดการโรงเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส
10. ครูผู้สอน คือ บุคลากรที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส
11. โรงเรียน คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส

1.8 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ ดังนี้

1. การอ้างอิงอัลกุรอาน ผู้วิจัยจะใช้มาตรฐานการอ้างอิง โดยระบุชื่อซูเราะฮฺ ลำดับซูเราะฮฺและลำดับอายะฮฺ เช่น อาละอิมรอน 3 : 2 หมายถึง ซูเราะฮฺอาละอิมรอน ซูเราะฮฺที่ 2 อายะฮฺที่ 2
2. การอ้างอิงอัลหะดีษ ผู้วิจัยจะอ้างอิงถึงผู้บันทึกหะดีษและหมายเลขหะดีษ เช่น หะดีษบันทึกโดย อัลบุคอรีฮฺ หมายเลข 2200

3. การแปลความหมายอายะฮ์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะใช้พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน พร้อมความหมายภาษาไทย ที่แปลโดย สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย

4. การแปลตำราหนังสือและเอกสารต่างๆที่เป็นภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยรวม และจะคงรักษาความหมายของข้อความเดิมอย่างสมบูรณ์ที่สุด

5. การปริวรรตอักษรอาหรับ-ไทย และอาหรับ-อังกฤษ ผู้วิจัยจะใช้การปริวรรตอักษรที่เทียบโดยวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และตารางปริวรรตอักษรของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกา

6. การอ้างอิง ผู้วิจัยจะใช้การอ้างอิงแบบนาม-ปี (Author-Date) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์

9. การเขียนหมายเลขปี ผู้วิจัยจะใช้ปีพุทธศักราช

1.9 สัญลักษณ์

1. สัญลักษณ์ ﴿...﴾ เป็นภาษาอาหรับ อ่านว่า “สุบหานะฮฺวะตะอาลา” มีความหมายว่า “พระองค์ผู้ทรงมหาบริสุทธิ์และสูงส่งยิ่ง” ซึ่งเป็นคำสรรเสริญที่มุสลิมใช้กล่าวสรรเสริญยกย่องต่ออัลลอฮฺ ﴿...﴾ หลังจากที่ได้เอนามของพระองค์

2. สัญลักษณ์ ﷻ เป็นภาษาอาหรับ อ่านว่า “คือลัลลอฮฺอะลียฮฺวะสลัลัม” มีความหมายว่า “ขออัลลอฮฺทรงประทานความโปรดปรานและความสันติแด่ท่าน” เป็นคำขอพรที่มุสลิมใช้กล่าวขอพรแด่ท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ หลังจากที่ได้เอนามของท่าน

3. สัญลักษณ์ ﷺ เป็นภาษาอาหรับ อ่านว่า “เราะฎียัลลอฮฺอันฮฺ” มีความหมายว่า “ขออัลลอฮฺทรงพอพระทัยเขาด้วยเถิด” เป็นคำขอพรที่มุสลิมใช้กล่าวขอพรแด่ท่านเศาะหาบะฮฺ (สาวกผู้ศรัทธาของท่านท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ) หลังจากที่ได้เอนามของท่าน

3. สัญลักษณ์ ﴿.....﴾ จะใช้สำหรับการเขียนอายะฮ์อัลกุรอาน

4. สัญลักษณ์ ((.....)) จะใช้สำหรับการเขียนตัวบทอัลหะดีษ

5. สัญลักษณ์ (.....) จะใช้สำหรับการเขียนอ้างอิง ได้แก่ การอ้างอิงอัลกุรอานและการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

6. สัญลักษณ์ “.....” จะใช้สำหรับการให้ความหมายอัลกุรอาน ความหมายอัลหะดีษ การอ้างอิงแบบนาม-ปี ชื่อหนังสือ และคำหรือข้อความสำคัญ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย โดยมีขอบข่ายการนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

- 2.1 การบริหารจัดการในอิสลาม
 - 2.1.1 ความหมายของการบริหารจัดการในอิสลาม
 - 2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการในอิสลาม
- 2.2 หลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม
 - 2.2.1 หลักอิบาตะฮฺ (หลักการจงรักภักดี)
 - 2.2.2 หลักอัคลาภ (หลักคุณธรรม)
 - 2.2.3 หลักอะมานะฮฺ (หลักหน้าที่ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ)
 - 2.2.4 หลักมุหะซะบะฮฺ (หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้)
 - 2.2.5 หลักอิคลาศ (หลักความบริสุทธิ์ใจ)
 - 2.2.6 หลักซุรอและอิจญ์มะฮฺ (หลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ)
 - 2.2.7 หลักอะดาละฮฺ (หลักความยุติธรรม)
- 2.3 การบริหารโรงเรียนอิสลามตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม
- 2.4 การวิเคราะห์องค์ประกอบ
 - 2.4.1 ความหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบ
 - 2.4.2 วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบ
 - 2.4.3 ประโยชน์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบ
 - 2.4.4 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การบริหารจัดการในอิสลาม

2.1.1 ความหมายของการบริหารจัดการในอิสลาม

ในอัลกุรอาน ได้มีกล่าวถึงคำที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ไว้ในหลายอายะฮ์ (โองการ) ด้วยกัน ดังที่ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสถึงการบริหารจัดการในสุเราะฮ์ (บท) ยูनुส ว่า

﴿ إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ
ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ
ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴾

ความว่า “แท้จริงพระเจ้าของพวกท่านคืออัลลอฮ์ ผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินในเวลา 6 วัน แล้วพระองค์ทรงประทับบนบัลลังก์ ทรงบริหารกิจการ ไม่มีผู้ให้ความช่วยเหลือคนใด เว้นแต่ต้องได้รับอนุมัติจากพระองค์ นั่นคืออัลลอฮ์ พระเจ้าของพวกท่าน พวกท่านจงเคารพภักดีต่อพระองค์เถิด พวกท่านมิได้ใคร่ครวญกันดอกหรือ”

(ยูनुส 10 : 3)

﴿ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمْنَ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ
وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ
وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴾

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ใครเป็นผู้ประทานปัจจัยยังชีพที่มาจากฟากฟ้าและแผ่นดินแก่พวกท่าน หรือใครเป็นเจ้าของการไต่ถามและการมอง และใครเป็นผู้ให้มีชีวิตหลังจากการตาย และเป็นผู้ให้ตายหลังจากมีชีวิต และใครเป็นผู้บริหารกิจการ แล้วพวกเขาจะกล่าวกันว่า อัลลอฮ์ ดังนั้นจงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) พวกท่านไม่ยำเกรงหรือ”

(ยูनुส 10 : 31)

นอกจากนี้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงตรัสในสุเราะฮ์ฮุรเราะฮ์ออกดูไว้ ว่า

﴿ اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ
وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى
يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴾

ความว่า “อัลลอฮ์คือผู้ทรงยกชั้นฟ้าทั้งหลายไว้โดยปราศจากเสาค้ำจุน ซึ่งพวกเจ้ามองไม่เห็นมัน แล้วทรงสถิตย์อยู่บนบัลลังก์ และทรงให้ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์เป็นประโยชน์ (แก่มนุษย์) ทุกสิ่งโคจรไปตามวาระที่ได้กำหนดไว้ ทรงบริหารจัดการ ทรงจำแนกโองการทั้งหลายให้ชัดเจน เพื่อพวกเจ้าจะได้เชื่อมั่นในการพบพระเจ้าของพวกเขา”

(อ์เราะฮ์ 13 : 2)

เช่นเดียวกับสุเราะฮ์อัซซัจญะฮ์ ก็ได้มีปรากฏถึงการบริหารจัดการ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสไว้ว่า

﴿ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ
كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ﴾

ความว่า “พระองค์ทรงบริหารกิจการจากชั้นฟ้าสู่แผ่นดิน แล้วมันจะขึ้นไปสู่พระองค์ในวันหนึ่ง ซึ่งกำหนดของมันเท่ากับหนึ่งพันปีตามที่พวกเจ้านับ”

(อัซซัจญะฮ์ 32 : 5)

จากอายะฮ์อัลกุรอานทั้ง 4 อายะฮ์ ที่ได้กล่าวมา สังเกตได้ว่า อัลลอฮ์ ﷻ ได้ใช้คำว่า “مُدَبِّرٌ” (มุดับบิรฺ) ซึ่งมีความหมายของการบริหารจัดการ อายะฮ์เหล่านี้ได้ชี้ให้เห็นว่า โลกดำเนินไปตามที่ถูกกำหนด ผู้ที่อยู่เบื้องหลังแห่งการบริหารกิจการทั้งหมด คือ อัลลอฮ์ ﷻ กุฎบ (2535 อ้างถึงใน อลี โมฮัมมัด ญุบรอน ซอและห์, 2551) ได้กล่าวว่า คำว่า “مُدَبِّرٌ” (มุดับบิรฺ) ซึ่งได้ถูกระบุไว้ในอัลกุรอานนั้น หมายถึง การวางแผน การจัดองค์การ และการตัดสินใจเลือกทำสิ่งที่ถูกต้อง ส่วน อัล-ซุฮัยลีย์ (2534 อ้างถึงใน อลี โมฮัมมัด ญุบรอน ซอและห์, 2551) ได้ให้ความหมายของคำว่า “مُدَبِّرٌ” (มุดับบิรฺ) ว่า การบริหารหรือการปกครองอย่างชาญฉลาด และยังคงกล่าวอีกว่า ในการปกครองหรือบริหารกิจการใด ๆ ก็ตาม จำเป็นต้องมีระบบที่สามารถช่วยให้การบริหารกิจการประสบผลสำเร็จ

อลี โมฮัมมัด ญุบรอน ซอและห์ (2551) ได้สรุปความหมายของการบริหาร คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการวางแผนและกระบวนการดำเนินงานของหน่วยงาน ตลอดจนการสั่งการให้บุคคลปฏิบัติงานที่มีประโยชน์ต่อพวกเขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

อะหมัด อิบรอฮีม อูบูนิน (2553) ได้นิยามความหมายของการบริหารจัดการ ว่า เป็นศิลปะที่ขึ้นอยู่กับพรสวรรค์และความสามารถของผู้บริหารจัดการ เป็นศิลปะในการใช้ความชำนาญและความสามารถของบุคคลในการบริหารจัดการสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุหรือตัวบุคคล

หมัดอุเส็น หมัดหมัน (2557) ได้สรุปความหมายของการบริหารจัดการ ว่าเป็นกระบวนการที่ควบคุม จัดการ ดำเนินงานในงานหนึ่งงานใดให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

Mohiuddin (2012) ได้ให้ความหมายของการจัดการในอิสลามว่าเป็นการดำเนินงานตามแนวทางของอัลลอฮ์ ﷻ และท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ ด้วยความรับผิดชอบ ความสามารถ ความมีศีลธรรม และมีทักษะ เพื่อให้บรรลุซึ่งเป้าหมายที่วางไว้

Saefullah (2012) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการ ว่าเป็นหลักความรับผิดชอบในรูปแบบของการตรวจสอบที่ได้ถูกกำหนดสำหรับผู้ที่ผู้นำ ด้วยกับบทบาทหน้าที่และภาระที่ผู้นำได้รับ การบริหารจัดการคือการอุทิศตน การมีความรับผิดชอบ และการให้คำแนะนำ การบริหารจัดการไม่ใช่อำนาจหรือตำแหน่ง ซึ่งทั้งมวลนั้นควรจะอยู่บนพื้นฐานของหลักการความเท่าเทียมกัน

Sulaiman, Abdul Sabian and Othman (2014) ได้สรุปว่า การบริหารจัดการในอิสลามเป็นแนวทางเฉพาะที่ได้รับการพัฒนาขึ้นตามหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการองค์กร โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และคุณค่าองค์กร

Kehinde and Malik (2014) ได้อธิบายว่า การบริหารจัดการในอิสลาม คือ การวางแผนเพื่อทำให้การทำงานใดการทำงานหนึ่งสำเร็จโดยดี การจัดการของมนุษย์ไม่สามารถกระทำได้ด้วยความสามารถ เพราะการจัดการมีความเกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย การจัดการที่ดีต้องมีทักษะสามารถจัดการกับทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์ในทางการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น และเนื่องจากการจัดการไม่สามารถที่จะกระทำได้ด้วยตัวคนเดียว จึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้รับความเมตตาของอัลลอฮ์ ﷻ ในฐานะผู้ที่มีหน้าที่เป็นผู้จัดการถือเป็นตำแหน่งที่ดีที่สุดในการจัดการทรัพยากรทั้งหมดและใช้หลักการอย่างเหมาะสมกับการบริหารจัดการของตน สามารถแสดงให้เห็นชัดเจนในการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายโดยเป็นไปในแนวทางของอิสลาม

จากความหมายของการบริหารจัดการที่ได้นำเสนอมา สามารถสรุปได้ว่า การบริหารจัดการในอิสลาม ไม่ใช่แค่อำนาจหรือตำแหน่ง แต่หมายรวมถึง ศิลปะและลักษณะเฉพาะที่จะมีแก่ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้นำ เป็นหลักการและกระบวนการจัดการองค์กร ที่ต้องอาศัยแบบแผน ทักษะและการดำเนินงานที่มีระบบ มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และคุณค่าองค์กรที่ชัดเจน หลักการบริหารจัดการยังหมายรวมถึงการจัดการกับทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ในองค์กรอย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งการบริหารจัดการจะต้องเป็นไปในแนวทางของอัลลอฮ์ ﷻ และท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนและบุคคลในองค์กรทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการในอิสลาม

อิสลาม หมายถึง “ผู้ยอมจำนน” นั่นคือ ผู้ยอมจำนนต่อพระประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ อิสลามมีอัตลักษณ์ของกระบวนการทัศน์ในการจัดการที่เป็นเอกลักษณ์ มีการอบรมสั่งสอน ดูแลเอาใจใส่ มีความถ่อมตนอ่อนโยน มีเป้าหมายบนพื้นฐานของความหลากหลาย มีความยินดีซึ่งกันและกันแม้ต่างชาติต่างเผ่าพันธุ์ ซึ่งลักษณะนี้มีมาแล้วมากกว่า 1,000 ปี (Abbasi, Rehman and Abbasi อ้างถึงใน Abbasi, Kashif Ur Rehman and Bibi, 2010)

การบริหารจัดการองค์กรเป็นการงานที่มีทักษะ ปัจจุบันทุกองค์กรทั่วโลกกำลังเผชิญกับความท้าทายเป็นจำนวนมาก คำถามที่ว่าผู้นำแต่ละองค์กรมีแนวคิดในการบริหารจัดการเป็นเช่นไรยังคงเป็นที่สนใจ การยอมจำนนต่อคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ ﷻ และการนำความรู้จากศาสน์ของพระองค์มาใช้ในการจัดการของตนเองถือเป็นแนวทางที่ดีในการบริหาร จะทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบในหมู่ผู้นำองค์กรในการที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ เป็นแนวทางแบบองค์รวม ช่วยให้ผู้นำองค์กรมีทางเลือกมากขึ้นในการจัดการกับปัญหาต่างๆ ในเชิงนวัตกรรม นั้นแสดงว่า รูปแบบการบริหารจัดการในอิสลามมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะปรับตัวตามสถานการณ์เพื่อให้ได้ผลสูงสุดขององค์กร (Abbasi et al, 2010)

แนวคิดการบริหารจัดการในอิสลามเริ่มแพร่ขยายขึ้นตั้งแต่สมัยของท่านนะบี มุฮัมมัด ﷺ ดังคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ
وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ
إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴾

ความว่า “เราะฮ์สุลเอ๋ย จงประกาศสิ่งที่ถูกประทานลงมาแก่เจ้าจากพระเจ้าของเจ้า และถ้ามิได้ปฏิบัติ เจ้าก็มิได้ประกาศสารของพระองค์ และอัลลอฮ์นั้นจะทรงคุ้มครองเจ้าให้พ้นจากมนุษย์ แท้จริงอัลลอฮ์จะไม่ทรงแนะนำพวกที่ปฏิเสธศรัทธา”

(อัล-มาอิดะฮ์ 5 : 67)

กระบวนการบริหารจัดการจะเกิดขึ้นได้ ก็ย่อมต้องมีผู้ที่ทำหน้าที่ในการที่จะบริหารจัดการ ซึ่งในอิสลามผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ที่มีอำนาจบริหารจัดการควรจะเป็นผู้ที่มีความศรัทธา ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿ وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾

ความว่า “และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดี และใช้ให้กระทำการที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำการที่มิชอบ และชนเหล่านั้นแหละ พวกเขาคือผู้ได้รับความสำเร็จ”

(อาละอิมรอน 3 : 104)

﴿ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ
لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ﴾

ความว่า “พวกเจ้านั้นเป็นประชาชาติที่ดียิ่ง ซึ่งถูกให้อุบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติ โดยที่พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่ไม่ชอบ และศรัทธาต่ออัลลอฮฺ...”

(อาละอิมรอน 3 : 110)

หลักการบริหารจัดการที่สมบูรณ์ที่สุดที่มุสลิมผู้หนึ่งจำเป็นต้องศรัทธาและเชื่อมั่น คือการบริหารจัดการของอัลลอฮฺ ﷻ เห็นได้จากบทเรียนอายะฮ์ที่พระองค์ทรงตรัสเกี่ยวกับการสร้างชั้นฟ้าและแผ่นดิน พระองค์ทรงสร้างทุกสรรพสิ่ง และบริหารจัดการทุกสรรพสิ่งที่อยู่ระหว่างสองสิ่งนี้ได้อย่างมีระบบอย่างสมบูรณ์ที่สุด พระองค์ทรงบริหารจัดการให้มีการเป็นไปของสิ่งถูกสร้างทั้งหลาย โดยไม่มีความบกพร่องใดใดเลย นั่นเป็นเพราะพระองค์คือผู้ทรงยิ่งใหญ่ ผู้ทรงเดชานุภาพ และผู้ทรงบริหารจัดการ ตามที่พระองค์ทรงประสงค์

ถ้าจะพูดถึงการบริหารจัดการ คงไม่พ้นการบริหารจัดการของผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้นำแห่งมวลมนุษยชาติอย่างไม่มีข้อบกพร่องใดใด เขาคือ นบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้ได้รับวะฮยู (วิวรณ์) จากอัลลอฮฺ ﷻ การบริหารจัดการได้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ถูกแต่งตั้งให้เป็นเราะสุลุลลอฮฺ (ศาสนทูตแห่งอัลลอฮฺ) อย่างเห็นได้ชัด หลักการบริหารจัดการของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้มีปรากฏจากหลักฐานอัลหะดีษของท่าน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการในระดับครอบครัว ระดับสังคม และระดับประเทศชาติ ท่านคือผู้ที่มีแนวทางการบริหารจัดการที่ดีที่สุด ซึ่งเป็นแบบอย่างอันดีงามแก่บรรดาเศาะหาบะฮฺ (สหายผู้ศรัทธา) ส่งต่อรุ่นต่อรุ่นมายังเหล่ามวลมนุษยชาติในทุกวันนี้ และจะเป็นไปจวบจนวันอาคิเราะฮฺ (วันสิ้นโลก)

ในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้มีการกำหนดตัวบุคคลที่จะรับผิดชอบงานในด้านต่าง ๆ ได้อย่างลงตัว ตลอดจนเน้นเลือกเฟ้นคนดีและมีความสามารถเข้ามารับผิดชอบงานได้อย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นด้านการเผยแพร่ สังคม เศรษฐกิจ การทหาร การปกครอง และการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการอพยพมาสู่นครมะดีนะฮฺ ท่านได้นำกฎหมายอิสลามมาใช้ วิธีการดังกล่าวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่และเป็นจุดเริ่มต้นของรูปแบบการปกครอง

แบบอิสลาม จนถูกเรียกว่า “กียามอัตเตาะห์” (การสถาปนารัฐอิสลาม) อันเป็นผลมาจากการบริหารจัดการของท่าน เช่นเดียวกับความเจริญรุ่งเรืองและการขยายตัวในงานด้านต่าง ๆ ของยุค 4 เคาะลีฟะฮ์ (ผู้นำอิสลาม) ราชวงศ์อุมัยยะฮ์ และราชวงศ์อับบาซียะฮ์ ล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากรูปแบบการบริหารและการจัดการของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและโลกอิสลามให้ไปในทิศทางที่ถูกต้อง ก้าวหน้า และยืนยงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน (นิพลแสงศรี, ม.ป.ป.)

การบริหารจัดการในสมัยคุละฟอรุรอชีดีน (ยุค 4 เคาะลีฟะฮ์) ก็มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบเช่นเดียวกัน เห็นได้จากการบริหารจัดการของแต่ละสมัย นับตั้งแต่สมัยเคาะลีฟะฮ์อับดุลอะซีซ ที่มีจัดการเรื่องเกี่ยวกับการประกอบอียาดะฮ์ต่าง ๆ เช่น การละหมาด การพิจารณาโทษผู้กระทำผิด การจัดเก็บชะกาต (การบริจาค) และดำเนินตามกฎหมาย หน้าที่ของข้าหลวง ตัวแทน หรือผู้นำแคว้นต่าง ๆ มีหน้าที่ความรับผิดชอบหลักอยู่ 2 อย่างคือ การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา และลงโทษผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติศาสนา การบริหารจัดการในสมัยเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ อัล-ค็อตฎ็อบ ท่านได้มีการเปลี่ยนรูปแบบการบริหารนโยบายพื้นฐานของอิสลามด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับปัจเจกบุคคลค่อนข้างมีความชัดเจน หน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ทั่วไปในสมัยของท่านมีหน้าที่รักษาความสงบสุขของประชากร และสิ่งนี้ได้มีการกำหนดเป็นตำแหน่งหน้าที่ของข้าราชการ ชัยดินาอุมัรได้แยกอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติออกจากอำนาจการบริหาร บรรดาผู้พิพากษาถูกแต่งตั้งเฉพาะเพื่อทำหน้าที่ในด้านการรักษาความยุติธรรม โดยแยกออกจากหน้าที่ของข้าหลวงที่ปกครองแคว้น และบรรดาผู้พิพากษาที่แต่งตั้งขึ้นมานั้นจะขึ้นตรงต่อเคาะลีฟะฮ์ การบริหารจัดการในสมัยเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ยังคงนำนโยบายต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินมาตั้งแต่สมัยอับดุลอะซีซและชัยดินาอุมัร แต่การจัดการที่เห็นเด่นชัดในสมัยของเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ คือ ความพยายามในการให้มีการอ่านอัลกุรอานให้เป็นไปในแนวเดียวกัน ท่านอุมัยยะฮ์ได้มีคำสั่งให้มีการรวบรวมโองการอัลกุรอานทั้งหมดให้เป็นเล่มเดียวกัน และได้มีคำสั่งให้มีการเขียนคัมภีร์ขึ้น และการบริหารจัดการในสมัยเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ ซึ่งได้เจริญรอยตามแนวการบริหารจัดการและภาวะผู้นำเช่นเคาะลีฟะฮ์ก่อน ๆ ท่านได้แต่งตั้งบรรดาข้าหลวงพร้อมทั้งมอบอำนาจในการบริหารจัดการแก่พวกเขา อย่างไรก็ตามท่านมักจะสอดส่องการปฏิบัติงานของข้าหลวงเหล่านั้นอยู่ตลอดเวลา ท่านยังได้เตือนใจให้พวกเขาเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ ให้ความสำคัญในเรื่องเศรษฐกิจ ไม่ใช่ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือยเกินไป ตลอดจนให้ความสำคัญอ่อนน้อมกับประชาชน (อะหมัด อิบรอฮีม อิบูซัยน, 2553)

สำหรับแนวคิดในการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม จึงสามารถสรุปได้ว่า เป็นแนวคิดที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งได้มาจากการยอมจำนนต่ออัลลอฮ์ ﷻ และการนำความรู้จากศาสน์ที่พระองค์ทรงประทานมา ไม่ว่าจะเป็นคำดำรัสของพระองค์ที่มีอยู่ในอัลกุรอาน หรือการที่พระองค์ทรงประทานวะฮยูแก่เหล่าบรรดานะบีและเราะซูลของพระองค์ มาใช้ในการบริหารจัดการของตน การดำเนินรอยตามแนวคิดของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ในการบริหารจัดการก็เป็น

แนวทางที่ผู้นำทุกองค์กรต้องนำมาปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดทางการบริหารจัดการในอิสลามที่ได้มาจากเหล่าผู้นำในอิสลามทั้งหลายที่พวกเขาได้ยึดมั่นและปฏิบัติกันมาอย่างถูกต้อง เหล่านี้คือแนวคิดทั้งหมดที่ผู้นำโรงเรียนพึงนำมาใช้ในการบริหารจัดการของตน

2.2 หลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม

การบริหารจัดการคือตัวแปรหลักที่จะขับเคลื่อนทุกการกระทำและภาระงาน มีผลทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งหลักในการบริหารจัดการในปัจจุบันนี้มีรูปแบบที่หลากหลายและทฤษฎีที่สามารถนำมาปฏิบัติก็มีมากมาย ผู้ที่มีหน้าที่บริหารจัดการจะต้องมีความสามารถที่จะเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมและถูกต้องซึ่งไม่ขัดต่อหลักการศาสนาและเอื้อต่อการบริหารจัดการของตนเอง ซึ่งหลังจากศึกษาหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาต่อในเรื่องการบริหารจัดการที่ดี เพราะมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารที่สอดคล้องกับความเป็นอิสลาม และตอบสนองต่อหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติในอิสลามเป็นอย่างดี

ในด้านขององค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสามารถสรุปได้ดังนี้ Turabi (1987) ได้ศึกษาและพบว่าการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักตาสีด 2) หลักอิญมะฮฺและชูรอ 3) หลักมนุษยธรรม 4) หลักการตรวจสอบและความสมดุล 5) กฎหมายและหลักชะรีอะฮฺ และ 6) หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

Syarif (2009) ได้เขียนถึงหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ว่ามี 9 หลักการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม 2) การบังคับอำนาจสูงสุดของกฎหมาย 3) ความบริสุทธิ์ใจ 4) การดูแลผู้มีส่วนได้เสีย 5) การวางแนวทางฉันทามติ 6) ความเท่าเทียมกัน 7) การมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล 8) ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ และ 9) วิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์

Ahmad (2010) ได้นำเสนอองค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีออกเป็น 11 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การให้เอกภาพแต่อัลลอฮฺ ﷻ (เตาสีด) 2) การมีส่วนร่วม 3) ความไว้วางใจ (อะมานะฮฺ) 4) ความบริสุทธิ์ใจ 5) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 6) นิติธรรม 7) การเห็นเป็นฉันทามติ 8) ผลประโยชน์ของสาธารณะชน (มัศละหะฮฺอุมมะฮฺ) 9) การมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล 10) การประกันคุณภาพ และ 11) การมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ

Azram (2012) ได้แบ่งหลักการบริหารจัดการที่ดีออกเป็น 5 หลักการ ได้แก่ 1) ความยำเกรง 2) การปรึกษาหารือ 3) ความคุ้มค่า 4) ความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือ และ 5) ความยุติธรรม Nik Mahmud (2013) ได้กล่าวในบทนำถึงหลักการทั่วไปของการบริหารจัดการที่ดี ว่าประกอบด้วย 4 หลักการ ได้แก่ 1) ความบริสุทธิ์ใจ 2) ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ 3) การมีส่วนร่วม และ 4) ความยุติธรรม

Zaman et al. (2013) ได้อธิบายถึงหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ว่ามี 7 หลักการ ได้แก่ 1) ตักวา (ความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ) 2) (อิหฺसान) การให้อภัย 3) (อัตล) ความยุติธรรม 4) (อะมานะฮ์) ความไว้วางใจ 5) (คิดดี) ความซื่อสัตย์ 6) (อิคลาศ) ความบริสุทธิ์ใจ 6) (ซุร) การมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก หรือ UNESCAP ยังได้ระบุว่าหลักการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วย 8 ประการ (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, n.d.) ยังได้ระบุว่าหลักการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วย 8 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม 2) ความสอดคล้อง 3) ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ 4) ความโปร่งใส 5) ความรับผิดชอบ 6) การมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล 7) ความเสมอภาค และ 8) หลักนิติธรรม

จากการศึกษาเอกสารศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยสามารถสรุป ดังตารางที่ 1

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัย จึงทำการสังเคราะห์และจำแนกองค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามออกเป็น 7 ประการ ด้วยกัน ได้แก่ 1) หลักอิบาดะฮฺ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ) 2) หลักอัคลาภ (หลักคุณธรรม) 3) หลักอะมานะฮฺ (หลักหน้าที่ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ) 4) หลักมุฮาซะบะฮฺ (หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้) 5) หลักอิคลาศ (หลักความบริสุทธิ์ใจ) 6) หลักซุรอและอิญญ์มะฮฺ (หลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ) 7) หลักอะดาละฮฺ (หลักความยุติธรรม) สังเกตได้ว่า องค์ประกอบที่ผู้วิจัยได้สรุปมานี้มีความสอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ว่า ในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของ หลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542 : 27) เพียงแต่ผู้วิจัยมีความตระหนักว่าหลักการบริหารจัดการในอิสลามนั้น หลักการที่สำคัญที่สุด คือ การที่มุสลิมจะต้องมีความรู้สึกแห่งความเป็นบ่าวของอัลลอฮฺ ﷻ มุสลิมจะมี เป้าหมายหลักในการดำเนินชีวิตอยู่ในโลกนี้ คือ เพื่อได้รับความโปรดปรานจากอัลลอฮฺ ﷻ โดยการเชื่อฟังต่อพระองค์ ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษามุสลิมควรให้ความสำคัญต่อหน้าที่ทางการบริหารของเขาในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่จะได้มาซึ่งความโปรดปรานจากพระองค์ (อลี โมฮัมมัด ญุบรอน ซอและห์, 2551) ผู้วิจัยจึงได้ให้ความสำคัญกับหลักอิบาดะฮฺ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ) เป็นหลักการประการแรก

2.2.1 หลักอิบาดะฮฺ (หลักการจงรักภักดี)

﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾

ความว่า “และข้ามิได้สร้างญิน และมนุษย์เพื่ออื่นใด เว้นแต่เพื่อเคารพภักดีต่อข้า”

(อัลซาริยาต 51 : 56)

พระองค์อัลลอฮฺมิได้สร้างญินและมนุษย์อย่างไร้เป้าหมายหรือเปล่าประโยชน์ พระองค์มิได้สร้างพวกเขาเพื่อให้มากิน ดื่ม หลงละเริง ละเล่น หรือหัวเราะรำ หากแต่ทรงสร้างพวกเขาด้วยจุดหมายอันยิ่งใหญ่ นั่นคือเพื่อให้พวกเขาทำอิบาดะฮฺต่อพระองค์ ทำการเตาฮีดต่อพระองค์ เติบโตจนสรรเสริญเยินยอพระองค์ด้วยการกระทำสิ่งที่ทรงใช้และละเว้นสิ่งที่ทรงห้าม ตลอดจนวางตัวอยู่ในกรอบขอบเขตที่พระองค์ทรงกำหนด ไม่ทำอิบาดะฮฺต่อสิ่งอื่นใด

นอกเหนือจากพระองค์ ผู้สมควรได้รับการอิบาดะฮ์ คือ อัลลอฮ์แต่เพียงพระองค์เดียว โดยอิบาดะฮ์ จะหมายถึงสองความหมายด้วยกัน คือ

ความหมายแรก คือ การภักดี กล่าวคือ การแสดงความนอบน้อมถ่อมตน ต่ออัลลอฮ์ด้วยการปฏิบัติคำสั่งใช้และละเว้นคำสั่งห้ามของพระองค์ด้วยใจที่เปี่ยมด้วยความรัก และเทิดทูนต่อพระองค์

ความหมายที่สอง ประเภทของความจงรักภักดีที่สมควรปฏิบัติต่อพระองค์ ซึ่งครอบคลุมทุกสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงโปรดปรานไม่ว่าจะเป็นคำพูด การกระทำทางกายและใจ เช่น การขอดูอา การรำลึกถึงอัลลอฮ์ การละหมาด การรักพระองค์ ถือเป็นอิบาดะฮ์หนึ่ง การปฏิบัติสิ่งนี้ ถือเป็น การแสดงความนอบน้อมต่ออัลลอฮ์แต่เพียงผู้เดียว เป็นการแสดงถึงความรักในพระองค์ และความเทิดทูนต่อพระองค์ โดยเราต้องแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์ด้วยวิธีที่พระองค์ทรงกำหนดเท่านั้น (มุฮัมมัด บิน อิบรอฮีม อัตตุวัยญีรียัม, 2553)

จากความหมายดังกล่าว มีความสอดคล้องกับความหมายของอิบาดะฮ์ที่ว่า อิบาดะฮ์คือการกระทำ (กระทำหรือละเว้นจากการกระทำ) ตามบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ และแนวทางของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ และหลักซารีอะฮ์ (กฎหมายอิสลาม) การกระทำที่เรียกว่า อิบาดะฮ์ควรกระทำได้ใน 2 ระดับ ได้แก่ การกระทำอิบาดะฮ์เพื่อตนเอง หมายถึง การกระทำอิบาดะฮ์ที่ส่งผลแก่ตัวเองผู้เดียว เป็นการเชื่อมความศรัทธาของตัวเองที่มีอัลลอฮ์ ﷻ เช่น การละหมาด การถือศีลอด และการกระทำอิบาดะฮ์เพื่อคนอื่น การแสดงทหาผลบุญ เป็นต้น และการกระทำอิบาดะฮ์เพื่อผู้อื่น หมายถึง การกระทำที่ส่งต่อส่วนรวม การทำดีต่อผู้อื่น เช่น การบริจาค การไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น การไม่นินทาใส่ร้ายผู้อื่น เป็นต้น (Oran, 2009)

นอกจากอิสลามได้สั่งใช้ให้มุสลิมนั้นกระทำในสิ่งที่เป็นคำสั่งใช้และละเว้นในสิ่งที่เป็นคำสั่งห้ามแล้ว อิสลามยังคงให้มุสลิมสั่งใช้ผู้อื่นให้ทำความดีและสั่งห้ามผู้อื่นไม่ให้ทำความชั่วด้วย ดังที่อัลลอฮ์ทรงตรัสไว้ว่า

﴿ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ... ﴾

ความว่า “พวกเจ้านั้นเป็นประชาชาติที่ดียิ่งซึ่งถูกให้อุบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติ โดยที่พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ดี และห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่ไม่ดี และศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ...”

(อาละอิมรอน 3 : 110)

การปกครองในทัศนะอิสลาม การสั่งใช้ผู้อื่นให้ทำความดีและสั่งห้ามผู้อื่นไม่ให้ทำความชั่วนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะการปฏิบัติเช่นนี้เป็นการช่วยเหลือศาสนา ทำให้สังคมมุสลิมมีคุณภาพชีวิตที่ดี ถ้าเป้าหมายและเงื่อนไขของการสั่งใช้ผู้อื่นให้ทำความดีและสั่งห้าม

ผู้อื่นไม่ให้ความช่วยเหลือจะเป็นที่ยอมรับสำหรับทุกคนแล้ว ก็จะทำให้ภาระทางสังคมและภาระทางบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนชัดเจนขึ้น การสั่งใช้ในสิ่งที่ดีและห้ามปรามในสิ่งที่ชั่วร้ายเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ภาวะการสั่งใช้และห้ามปรามในสังคมลดน้อยลง เพราะถึงแม้ว่าภารกิจนี้เป็นสิ่งที่สำคัญแค่ไหน ก็ยังมีผู้คนที่หลงลืมที่จะปฏิบัติภารกิจนี้ การละเลยไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้นในวันนี้เท่านั้น หากแต่มุสลิมละเลยภารกิจนี้มานานแล้ว ฉะนั้นวันนี้มุสลิมควรตระหนักถึงสิ่งนี้ ไม่ใช่แค่เพียงคนใดคนหนึ่ง กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นมุสลิมทุกคน เพื่อที่จะทำให้ผู้คนในสังคมมุสลิมมีแต่การทำความดี และห่างไกลจากการทำความชั่ว (Vaziri Fard, 2015)

จากที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า การที่ผู้บริหารโรงเรียนจะแสดงออกถึงความ เป็นป่าวที่ดีของอัลลอฮ์ ﷻ สามารถกระทำได้ด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งใช้และละเว้นคำสั่งห้ามของ พระองค์ มีการสั่งใช้ผู้อื่นให้ทำความดี และสั่งห้ามผู้อื่นไม่ให้ทำความชั่ว

2.2.2 หลักอัคลาฟ (หลักคุณธรรมจริยธรรม)

คุณธรรมจริยธรรมอิสลาม : การวิเคราะห์ความหมาย

คำว่า อัคลาฟ (เอกพจน์ خُلُقٌ) สามารถให้ความหมายได้ว่า “คุณธรรม จริยธรรม” คำว่า خُلُقٌ มีปรากฏในอัลกุรอานสองครั้งด้วยกัน ดังคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า

﴿إِنْ هَذَا إِلَّا خُلُقِ الْأَوَّلِينَ﴾

ความว่า “นี่ไม่ใช่อะไรอื่น นอกจากเป็นเรื่องโกหกในสมัยก่อนๆ”

(อิซซุอะรออู 26 : 137)

และอีกหนึ่งอายะฮ์ พระองค์ได้ทรงตรัสว่า

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾

ความว่า “และแท้จริงเจ้านั้นอยู่บนคุณธรรมอันยิ่งใหญ่”

(อัลเกาะลัม 68 : 4)

ตามการอธิบายของอัลกุฎบีย คำว่า خُلُقِ الْأَوَّلِينَ มีความหมายว่า จารีต ประเพณีตั้งแต่แรกเริ่มของพวกเขา หมายถึง ศาสนา ลักษณะนิสัย อุดมการณ์ และ ความเชื่อ ส่วนอีกความหมายหนึ่งของคำว่า خُلُقٌ เมื่อเป็นพหูพจน์คือ أخلاق ซึ่งมีความหมายว่า มารยาท หมายถึง ลักษณะนิสัย คุณสมบัติ ทศนคติ พฤติกรรม และการกระทำที่เหมาะสม อัคลาฟ ยัง

สามารถให้ความหมายได้ 2 ความหมาย นั่นคือ ความหมายแรกเป็นความหมายเชิงนามธรรม หมายถึง เป็นการรู้ว่าสิ่งใดควรกระทำ และสิ่งใดไม่ควรกระทำ ความหมายที่สองเป็นความหมายเชิงรูปธรรม หมายถึง การมีพฤติกรรมดี การทำ รวมถึงการสั่งใช้ในสิ่งที่ดีและห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ดีด้วยเช่นกัน (Hashi, 2011)

อิมาม อัลเฆาะซาลีย (2527 อ้างถึงใน มีรฟัต มะยูโซ๊ะ, 2551) กล่าวว่า อัคลาฏ คือ สิ่งที่มีอย่างมั่นคงในตัวตน การกระทำจะแสดงออกมาจากตัวของเขาโดยง่ายตาย โดยไม่จำเป็นต้องไตร่ตรอง หรือชักช้า หากการกระทำที่แสดงออกมาในทางที่ดีสอดคล้องกับปัญหาและบทบัญญัติ เรียกว่า มารยาทที่ดี หากการกระทำที่แสดงออกมาเป็นการกระทำที่น่าเกลียด เรียกว่า มารยาทที่เลวทราม

Khalid ibn Hamid al-Hazimiy (2543 อ้างถึงใน มนุศกดี โตะเถื่อน, 2554) กล่าวว่า อิลฟาฟิศ อิบนู หะญูร์ อัลอัสเกาะ-ลานีย์ ได้กล่าวว่า อัคลาฏ หมายถึง ลักษณะนิสัยของมนุษย์ที่แสดงออกต่อบุคคลอื่น เป็นลักษณะที่มีทั้งน่าชื่นชมและที่น่ารังเกียจ ซึ่งลักษณะนิสัยที่น่าชื่นชม ได้แก่ ลักษณะนิสัยที่ดีงามต่อตนเองและบุคคลอื่น เช่น การให้อภัย การสุภาพอ่อนโยน ความอดทน ความมีเมตตา การให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ การมีจิตใจโอบอ้อมอารี การมีสัมพันธไมตรีต่อเพื่อนมนุษย์ การไม่ประทุษร้ายสร้างความลำบากให้บุคคลอื่น และลักษณะอื่น ๆ เช่นเดียวกันนี้ ส่วนลักษณะนิสัยที่น่ารังเกียจ และน่าตำหนิ ได้แก่ ลักษณะที่ไม่ดีงาม หมายถึง ลักษณะที่มีความตรงกันข้ามกับลักษณะนิสัยที่ดีงาม

จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า อัคลาฏ หมายถึง ลักษณะนิสัยของบุคคลหนึ่งที่มีอยู่ข้างในตัวตน และสามารถแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมต่อตนเองและต่อผู้อื่น ทั้งที่เป็นพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี

อัคลาฏที่ดี

อัคลาฏในอิสลามเป็นคำที่แสดงถึงรากฐาน หรือ หลักการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเรียนรู้ผ่านบรรดาอายะฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ทำให้มนุษย์มีความสมบูรณ์ทั้งโลกนี้และโลกหน้า อิสลามให้ความสำคัญเรื่องอัคลาฏเป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นแก่นแท้ของศาสนา นั่นก็คือ การมีอัคลาฏงาม (‘Abdu al-Qadir Salim, 2552 อ้างถึงใน มนุศกดี โตะเถื่อน, 2554) และผู้ที่มีอัคลาฏที่งามที่สุด ก็คือ ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿وَأِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾

ความว่า “และแท้จริงเจ้านั้นอยู่บนคุณธรรมอันยิ่งใหญ่”

(อัลเกาะลัม 68 : 4)

การที่มุสลิมจะมีอัคลากที่ดีนั้น ทำได้โดยการปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนะบี มุฮัมมัด ﷺ ผู้ซึ่งมีอัลกุรอานเป็นลักษณะนิสัย ท่านเป็นผู้ที่มีอุปนิสัยที่ประเสริฐที่สุดและถูกส่งมา เพื่อเป็นแบบอย่างแก่มวลมนุษยชาติ ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ صَالِحَ الْأَخْلَاقِ))¹

ความว่า “แท้จริงข้าได้ถูกส่งมา เพื่อเสริมสร้างอัคลากดีงามให้มีความสมบูรณ์”

จากที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารที่ต๊ะจะต้องมีอัคลากดังนี้

1. ปฏิบัติตามและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนะบี มุฮัมมัด ﷺ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงตรัสไว้ว่า

﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ
لِمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴾

ความว่า “โดยแน่นอนในร่อซูลของอัลลอฮ์มีแบบฉบับอันดีงามสำหรับพวกเจ้า แล้ว สำหรับผู้ที่หวังจะพบอัลลอฮ์และวันปรโลกและรำลึกถึงอัลลอฮ์อย่างมาก”

(อัลอะหฺซาบ 33 : 21)

2. กระทำดีต่อเพื่อนมนุษย์ โดยตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความรัก ความเมตตา ความเสมอภาค ความยุติธรรม และความเป็นพี่น้องกัน เพราะหวังความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ มีหลักฐานจากออบู สุร็อยเราะฮ์ رضي الله عنه กล่าวว่า

((قَبَّلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَعِنْدَهُ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ جَالِسًا .
فَقَالَ الْأَقْرَعُ إِنَّ لِي عَشْرَةَ مِنْ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أَحَدًا .
فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ « مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمُ »))²

ความว่า “ท่านร่อซูล ค็อลลัลลอฮ์ อะลัยฮิ วะสัลลัม ได้จูบอัล-หะสัน บิน อะลี โดยมีอัล-อักเราะฮฺ บินฮาบิส อัลตะมีมีย นั่งอยู่ด้วย อัล-อักเราะฮฺพูดขึ้นว่า “ฉันมีลูกสิบคน ซึ่งฉันไม่เคยจูบพวกเขาเลยแม้แต่คนเดียว” ท่านร่อซูล ค็อลลัลลอฮ์

¹ บันทึกโดยอิบนุฮัมบัล หมายเลข 8952

² บันทึกโดยบุคอรี หมายเลข 5997 และ มุสลิม 2318

อะลัยฮิ วะสัลลัม จึงจ้องมองไปที่เขา แล้วกล่าวว่า “ผู้ใดไม่ปรานี (ต่อผู้อื่น) เขาก็จะไม่ได้รับการปรานี (จากอัลลอฮ์)”

3. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น โดยการพูดด้วยวาจาเหมาะสมและให้เกียรติกัน รู้จักการให้อภัย และการขออภัย และส่งเสริมให้มีการสามัคคีกันในกลุ่มผู้ร่วมงาน มีรายงานจากอาอิชะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮา ว่าท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า

((يَا عَائِشَةُ إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ، وَيُعْطِي عَلَى الرَّفْقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْعُنْفِ،
وَمَا لَا يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ))³

ความว่า “อาอิชะฮฺ แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้อ่อนโยนและทรงโปรดปรานความอ่อนโยน และทรงประทานบนความอ่อนโยนในสิ่งที่ไม่ประทานบนความแข็งกร้าว และสิ่งอื่นๆ นอกเหนือจากมัน”

4. มีใจอุทิศเพื่อทำงาน มีความมุ่งมั่นในการทำงาน และอดทนเพื่อความสำเร็จของงาน มีรายงานจากอะลี ﷺ กล่าวว่า

((لَقَدْ رَأَيْتُنَا يَوْمَ بَدْرٍ وَنَحْنُ نَلُودُ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَهُوَ أَقْرَبُنَا إِلَى الْعَدُوِّ وَكَانَ مِنْ أَشَدِّ النَّاسِ يَوْمَئِذٍ بَأْسًا))⁴

ความว่า “ฉันได้เห็นพวกเราในวันสงครามบัตร์ โดยพวกเราต่างหลบไปกำบังหลังท่านรอซูล ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม ซึ่งท่านเป็นคนที่ประชิดศัตรูมากที่สุดในกลุ่มพวกเรา และท่านเป็นคนที่ห้าวหาญที่สุดในวันนั้น”

2.2.3 หลัอะมานะฮฺ (หลักหน้าที่ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ)

ความหมายของอะมานะฮฺ

อะมานะฮฺ ปรากฏในหลายที่หลายแห่งในอัลกุรอาน แต่โดยรวมแล้ว คำนี้ให้ความหมายได้ 2 แก่มุม คือ

1. ความหมายในแง่คุณลักษณะทางจริยธรรม ซึ่งโดยรวมบ่งชี้ถึงความไว้วางใจได้ตามสถานภาพและบทบาทที่ควรจะเป็น อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงตรัสว่า

³ บันทึกลงโดยบุคอรี หมายเลข 6927 และ มุสลิม 2593

⁴ บันทึกลงโดยอะหมัด หมายเลข 654 (อะหมัดชากีร์ได้บอกว่า สายรายงานหะดีษนี้ เศาะฮิหฺ)

﴿ قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ ﴾

ความว่า “นางคนหนึ่งในสองคนกล่าวว่า โอ้คุณพ่อจำ จ้างเขาไว้ซิ แท้จริงคนดีที่ท่านควรจะจ้างเขาไว้คือ ผู้ที่แข็งแรง ผู้ที่ซื่อสัตย์”

(อัลเกาะศ็อศ 28 : 26)

คำว่า “อัลอะมีน” ผันมาจากรากศัพท์ คือ อะมานะฮฺ หากให้ความหมายของอะมานะฮฺคือไว้วางใจ อะมีน ก็หมายถึง ผู้ที่ไว้วางใจได้นั่นเอง

2. ความหมายในแง่วัตถุประสงค์ของหรือภาระหน้าที่ที่มีการฝากฝังดูแลรักษาหรือมอบหมายให้ปฏิบัติ (มีรฟัต มะยูไซะ, 2551 : 33) ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงตรัสว่า

﴿ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴾

ความว่า “แท้จริงเราได้เสนอการอะมานะฮฺแก่ชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน และชนเขาทั้งหลาย แต่พวกมันปฏิเสธจะแบกรับมันและกลัวต่อมัน (คือภาระอันหนักอึ้ง) และมนุษย์ได้แบกรับมัน แท้จริงเขา (มนุษย์) เป็นผู้อธรรมมกมาย”

(อัลอะหฺซาบ 33 : 72)

Abdul Qadir Gilani (อ้างถึงใน Rasheed, 1994 อ้างถึงใน Amer, 2007) ได้จำกัดความของอะมานะฮฺว่า เป็นการดูแลทรัพย์สินของผู้อื่นด้วยการเสียสละความต้องการของตนเอง ไม่มีความต้องการอะไรมากกว่าสิ่งที่มีอยู่ ความต้องการของมนุษย์มักจะขัดแย้งกับหลักการข้อนี้ การจะรักษาสัญญาของผู้อื่นให้ดีเป็นสิ่งที่ยากและต้องต่อสู้กับความต้องการตนเอง ผลของหลักการข้อนี้คือ ผู้ที่ไม่ปฏิบัติควรจะต้องรับผิดชอบ แต่ผู้ที่ยอมรับปฏิบัติตามจะได้รับการให้อภัย ผู้ใดที่ละเมิดความรับผิดชอบไว้วางใจนี้จะต้องชดใช้ แต่ถ้าไม่มีเจตนาจะละเมิดก็ควรจะได้รับการช่วยเหลือ

Mohammad Aslam (อ้างถึงใน Rasheed, 1994 อ้างถึงใน Amer, 2007) กล่าวว่า อะมานะฮฺไม่ใช่เพียงสิ่งที่รับรู้และเข้าใจ แต่ทุกสิ่งทุกอย่างคืออะมานะฮฺ ซึ่งหมายรวมถึงการอยู่ภายใต้การบังคับของผู้อื่น การดูแลความปลอดภัย และการมอบหมายอำนาจ

อิสมาอีลลูตฟี จะปะเกีย (2555) ได้ให้ความหมายของ อะมานะฮฺ ว่า หมายถึง ความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ และความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้รับมอบหมาย

Zaman et al. (2013) อะมานะฮฺ คือ ค่านิยมหรือความเชื่อหลัก (อันเป็นสิ่งที่ดีงาม) ขององค์กรสังคม ผู้ที่มีอะมานะฮฺคือผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนกระทำ

ปริญญญา ประหยัดทรัพย์ (2559) ได้เขียนไว้ว่า อะมานะฮ์ คือ ภาวะ หรือพันธะผูกพันในการจะปฏิบัติหน้าที่ การงานระหว่างผู้ร่วมงานให้เป็นไปตามเป้าหมายของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ เนื่องจากทุกคนที่อาศัยอยู่ในองคัพพของสังคมนั้นจักต้องปรับลักษณะนิสัย เจตคติของบุคคลที่ทำงานร่วมกันในองค์กรให้เป็นไปในเชิงระบบทั้งนี้ เพื่อเป็นกลไกและพลังขับเคลื่อนให้บุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานไป ตามกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนขององค์กร รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ และมีความซื่อสัตย์สุจริตในการงาน ดังนั้นคนที่มีอะมานะฮ์ มีความรับผิดชอบอย่างแท้จริงนั้นจะทำให้ภาระงานของเขาบรรลุสู่เป้าหมายที่วางไว้และทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดพลังแห่งความรัก ความสามัคคี ความร่วมมือต่อกันอย่างจริงจัง สุดท้ายขององค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ ก็จะเป็นที่เชื่อถือของสมาชิกในสังคม

จากคำนิยามของคำว่า อะมานะฮ์ ดังที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถให้ความหมายได้สองนัย นั่นคือ บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และความไว้วางใจ ที่บุคคลอื่นมีให้ อันเกิดจากการเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบนั่นเอง เมื่อบุคคลหนึ่งได้รับผิดชอบตนเองอย่างสุดความสามารถแล้ว ความไว้วางใจจึงเกิดขึ้น บุคคลอื่นก็ไม่สามารถที่จะระแวงหรือสงสัยในการกระทำใดใดก็ตาม เพราะทุกอย่างที่กระทำนั้น ล้วนแต่อยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใส โดยเฉพาะความโปร่งใสที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการของผู้บริหาร ไม่ว่าจะเป็งานที่เกี่ยวข้องกับบุคคล งบประมาณ หรืองานทั่วไป

อะมานะฮ์ (ความรับผิดชอบ) ในตำแหน่งหน้าที่

ตำแหน่งหน้าที่เป็นการทำสัญญาจ้างรูปแบบหนึ่ง โดยเขาได้ขยเวลาบางส่วนของเขาในการดำเนินการหรือบริหารจัดการในตำแหน่งหน้าที่ที่เขาต้องรับผิดชอบอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย เพื่อแลกกับเม็ดเงินจำนวนหนึ่ง ซึ่งเขาจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของเขา โดยเฉพาะในระหว่างช่วงเวลาทำการที่ได้ถูกกำหนดไว้ เช่น แปดชั่วโมงต่อวัน เป็นต้น ยิ่งกว่านั้น เขาจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบนอกเวลาทำการให้สำเร็จลุล่วง ถ้าหากว่าความรับผิดชอบดังกล่าวไม่สามารถปฏิบัติให้แล้วเสร็จในเวลาทำการที่ได้ถูกกำหนดไว้ เขาไม่มีสิทธิที่จะใช้เวลาที่เขาได้ขยไปแล้วนั้นเพื่อปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งหน้าที่เป็นอันขาด (อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา, 2555) อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿ قَالَ اجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْمُ ﴾

ความว่า “เขากล่าวว่า ได้โปรดแต่งตั้งฉันให้ควบคุมการคลังของประเทศ แท้จริงฉันเป็นผู้ซื่อสัตย์ ผู้รู้”

(ยูซุฟ 12 : 55)

﴿وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ
وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ﴾

ความว่า “และเช่นนั้นแหละเราได้ให้ยูซุฟมีอำนาจในแผ่นดิน เขาจะพำนักอยู่ที่ใด
ได้ตามต้องการ เราให้ความเมตตาของเราแก่ผู้ที่เราประสงค์ และเราจะมีให้
รางวัลของบรรดาผู้ทำความดีสูญหาย”

(ยูซุฟ 12 : 56)

﴿وَلَا جُزْءَ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾

ความว่า “และแน่นอน รางวัลในปรโลกนั้นดียิ่ง สำหรับบรรดาผู้ศรัทธาและผู้เข
ย่าเกรง”

(ยูซุฟ 12 : 57)

ผลลัพธ์ของอะมานะฮ์ในองค์กร

การที่ผู้บริหารจัดการและสมาชิกในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง มีอะมานะฮ์ มีความ
รับผิดชอบ และความไว้วางใจกัน จะส่งผลดีต่อองค์กรมากมาย ดังต่อไปนี้

1. องค์กรได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากผู้ร่วมงานและผู้อื่น
 2. การปฏิบัติงานจะพบความสำเร็จทันเวลา และทันต่อเหตุการณ์ ภายใต
สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
 3. ทำให้เกิดความเชื่อถือในตนเอง เพราะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเรียบร้อย
 4. องค์กรเกิดความมั่นคง เป็นที่ยอมรับจากผู้อื่น
 5. องค์กรประสบความสำเร็จสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นปึกแผ่นและมั่นคง
 6. สามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่นทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
- (ปริญา ประหยัดทรัพย์, 2559)

กล่าวได้ว่า ผู้บริหารที่ดีนั้นจะต้องมีอะมานะฮ์ กล่าวคือ ต้องเอาใจใส่ต่อภาระงาน
ที่ได้รับมอบหมายและที่ได้มอบหมาย ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สามารถเป็นที่ไว้วางใจ
และเป็นที่น่าเชื่อถือ รับผิดชอบในภาระงานของตนเอง สามารถใช้อำนาจหน้าที่อย่างถูกต้อง
เหมาะสม ให้ความไว้วางใจผู้อื่นเมื่อมอบหมายงาน

2.2.4 หลักมหาสะบะฮฺ (หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้)

อัลลอฮฺ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾

ความว่า “ดังนั้นผู้ใดกระทำความดีหนักเท่าละอองธุลี เขาก็จะเห็นมัน”

(อัลซัลซะละฮฺ 99 : 7)

﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾

ความว่า “ดังนั้นผู้ใดกระทำความดีหนักเท่าละอองธุลี เขาก็จะเห็นมัน”

(อัลซัลซะละฮฺ 99 : 8)

คำว่า หิสาบ (حساب) ได้ถูกกล่าวถึงซ้ำ ๆ กันมากกว่าแปดครั้งในอัลกุรอาน (Askary and Clarke, 1997 อ้างถึงใน Lewis, 2001) หนึ่งในอายะฮฺที่อัลลอฮฺทรงตรัสเกี่ยวกับการตรวจสอบตอบแทน นั่นก็คือ อัลลอฮฺ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾

ความว่า “เพื่ออัลลอฮฺจะได้ทรงตอบแทนทุกชีวิตตามที่มันได้แสวงหาไว้ แท้จริงอัลลอฮฺนั้นทรงจับพลันในการสอบสวน”

(อัลซัลซะละฮฺ 99 : 8)

การกล่าวอ้างถึงความรับผิดชอบตรวจสอบได้ที่มีปรากฏในอัลกุรอานนั้น ก็คือการตรวจสอบทุกภาระงานของมนุษย์แต่ละคนที่ได้กระทำลงไป ซึ่งทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ทุกภาระงานจะได้รับการคิดคำนวณเพื่อให้ได้ผลตอบแทนตามเท่าที่ได้กระทำ ซึ่งผู้ที่จะทำหน้าที่ตรวจสอบและตอบแทนมนุษย์นั้น ก็คือ อัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงตอบแทน ซึ่งสิ่งนี้จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในวันแห่งการตอบแทน

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((لَتُؤَدَّنَ الْحُمُوقَ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجُلْحَاءِ مِنَ الشَّاةِ الْقَرْنَاءِ))⁵

⁵ บันทึกโดยมุสลิม

ความว่า “ในวันกียามะฮุนั้น ลีถิต่าง ๆ จะถูกคืนแก่เจ้าของลีถิตนั้น แม้กระทั่ง
แกะเขาหัก ก็จะถูกนำลีถิตมาคืนจากแกะที่มีเขา”

อิสลามเป็นศาสนาที่เน้นหนักในเรื่องของความรับผิดชอบ แม้ว่ามุสลิมทุกคนจะ
ศรัทธาว่าทุกสรรพสิ่งนั้นเกิดจากความประสงค์ของอัลลอฮ์ผู้ทรงประสงค์ ไม่ว่าจะเป็นการเกิด การ
ตาย หรือการกระทำของผู้ถูกสร้างทั้งหมด อย่างไรก็ตาม มุสลิมต้องเชื่อมั่นว่า การกระทำทุกการ
กระทำนั้นเกิดขึ้นจากที่มนุษย์นั้นเลือกที่จะกระทำเอง โดยอนุมัติของพระองค์ ฉะนั้น มนุษย์จึงควร
รับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองได้กระทำลงไป และคุณสมบัติของการมีความรับผิดชอบตรวจสอบได้นี้
จะต้องให้มีเกิดขึ้นในตัวมุสลิมทุกคน ดังเช่นที่ท่านอุมร์ رضي الله عنه ได้กล่าวว่า

حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسِبُوا وَتَزَيِّنُوا لِلْعَرْضِ الْأَكْبَرِ

ความว่า “พวกท่านทั้งหลายจงสอบสวนทบทวนตนเอง ก่อนที่พวกท่านทั้งหลาย
จะถูกสอบสวนคดีบัญชี และพวกท่านทั้งหลายจงเตรียมตัวให้ดี เพื่อวันแห่งการสอบสวนอัน
ยิ่งใหญ่”

จากที่กล่าวมา กล่าวได้ว่า ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้บริหารจัดการจะต้องให้มี
คุณสมบัติในความรับผิดชอบตรวจสอบได้ กล่าวคือ ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และ
ส่งเสริมผู้อื่นให้มีความรับผิดชอบต่อการทำงานตัวเอง ผู้บริหารต้องมีการแต่งตั้งฝ่ายงานต่าง ๆ และ
กระจายอำนาจความรับผิดชอบ มีการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานของฝ่ายงานต่าง ๆ และ
นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานครั้งต่อไป ทั้งนี้ไม่เพียงแต่ตรวจสอบผู้อื่น แต่ผู้บริหารยังต้อง
หมั่นพิจารณาตนเองและตรวจสอบงานที่ตนเองรับผิดชอบอีกด้วย ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับ
การเป็นผู้บริหารนั่นเอง

2.2.5 หลักอิคลาศ (หลักความบริสุทธิ์ใจ)

แท้จริงหลักการที่ยิ่งใหญ่และสำคัญของศาสนาอิสลามนั้นคือ การบรรลุถึงความ
บริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ ตะอาลา ในทุก ๆ กิจกรรมงาน ซึ่งนักวิชาการบางท่านได้กล่าวว่า “ความ
บริสุทธิ์ใจนั้นคือ การที่ท่านไม่ปรารถนาให้การทำงานที่ท่านได้ทำนั้นเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้ใดนอกจาก
อัลลอฮ์ ตะอาลา และท่านจะไม่เทียบเคียงสิ่งใด ๆ กับพระองค์” (อะมีน บิน อับดุลลอฮ์
อัส-ชะกอวีย์, 2553)

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ ﴾

ความว่า “และพวกเขามิได้ถูกบัญชาให้กระทำอื่นใดนอกจากเพื่อเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ เป็นผู้มึเจตนาบริสุทธิ์ในการภักดีต่อพระองค์ เป็นผู้อยู่ในแนวทางที่เที่ยงตรง...”

(อัลบัยยินะฮฺ 99 : 5)

ความบริสุทธิ์ใจ เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่จะทำให้การงานเป็นที่ตอบรับ ซึ่งการงานหนึ่งๆนั้นจะไม่เป็นที่ตอบรับนอกจากด้วย 2 เงื่อนไขดังนี้ (อะมีน บิน อับดุลลอฮฺ อัซ-ชะกอวีย์, 2553 : 3)

1. การงานนั้นต้องมีความสอดคล้องกับสิ่งที่อัลลอฮฺได้กำหนดในคัมภีร์ของพระองค์ หรือเป็นสิ่งที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้ชี้แจงไว้ ดังที่ท่านหญิงอาอิชะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา เล่าว่า ท่านนะบี ﷺ ได้กล่าวว่า

6 ((مَنْ أَحَدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ فِيهِ فَهُوَ رَدٌّ))

ความว่า “ผู้ใดประดิษฐ์สิ่งใหม่ในกิจการของเรา ซึ่งมีได้เป็นส่วนหนึ่งของมัน ดังนั้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่นั้นจะถูกปฏิเสธ”

2. การงานนั้นต้องมีความบริสุทธิ์ใจเพื่อแสวงหาความโปรดปรานของอัลลอฮฺ ﷻ ดังมีรายงานจากท่านอุมัร บิน อัล-ค็อฏฏอบ เล่าว่า ท่านนะบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاخَرَ إِلَيْهِ))⁷

ความว่า “แท้จริงการงานทั้งหลายนั้นขึ้นอยู่กับเจตนา และแท้จริงสำหรับทุกคนนั้นคือสิ่งที่เขาได้ตั้งเจตนาไว้ ดังนั้นผู้ใดก็ตามที่การอพยพของเขามีเจตนาเพื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ ดังนั้นการอพยพของเขาก็จะเป็นไปเพื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ และผู้ใดก็ตามที่การอพยพของเขาเพื่อโลกนี้ที่เขาจะได้รับ หรือเพื่อผู้หญิงที่เขาจะแต่งงานด้วย ดังนั้นการอพยพของเขาก็จะเป็นไปตามความประสงค์ที่เขาได้อพยพ”

⁶ บันทึกลงโดยบุคอรีฮฺ หมายเลข 2697 และ มุสลิม หมายเลข 1718

⁷ บันทึกลงโดยอัล-บุคอรีฮฺ หมายเลข 1311 และมุสลิม หมายเลข 1907

ความอิจฉา เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ไม่สามารถมองเห็นได้ จึงไม่สามารถวัดได้ว่าบุคคลใดมีความอิจฉามากน้อยเพียงใด นอกจากการกระทำที่จะเกิดจากความอิจฉานั้น ที่สามารถมองเห็นได้ ซึ่งมีตัวชี้วัดที่สามารถชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารคนใดที่มีความอิจฉามากน้อยเพียงใด นั่นคือ ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการทำงานโดยเฉพาะฝ่ายงานที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ เพราะความบริสุทธิ์ใจในการทำงานนั้นมักจะขัดต่อผลประโยชน์ทางการเงินและตำแหน่ง จึงถือได้ว่าผู้บริหารท่านใดที่สามารถกระจายความรับผิดชอบทางการเงินได้ดีนั้นถือว่ามีความบริสุทธิ์ใจในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ ผู้บริหารจะต้องเผยแพร่ข้อมูลในการทำงานของตนเอง และผู้อื่น โดยไม่คิดปิดบังความผิดหรือความไม่ดีของผู้ใดผู้หนึ่ง ที่สำคัญผู้บริหารจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ผลประโยชน์หรือผลได้ผลเสียทั้งหมดนั่นเอง

2.2.6 หลักซุรอและอิจญ์มาอ (หลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ)

คำว่า ซุรอ เป็นคำภาษาอาหรับ มาจากคำเต็มว่า อัช-ซุรอ (الشورى) ในหลักภาษาอาหรับ เป็นคำมีสระ (อาการนาม) ซึ่งแปลว่า การปรึกษาหารือ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน

﴿ وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ ﴾

ความว่า “...และกิจการของพวกเขามีการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขา...”

(อัซซุรอ 42 : 38)

และพระองค์ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿ ... وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴾

ความว่า “...และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย ครั้นเมื่อเจ้าได้ตัดสินใจแล้ว ก็จงมอบหมายแด่อัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักใคร่ผู้มอบหมายทั้งหมาย”

(อาละอิมรอน 3 : 159)

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ก็เป็นผู้นำที่ปฏิบัติตนตามหลักการมีส่วนร่วม ท่านมีการวางแผนปรึกษาหารือกันเป็นนิจ ในการทำการงานทั้งหลายร่วมกับเหล่าเศาะหาบะฮ์ ดังรายงานที่ปรากฏจากท่านอับูซุร็อยเราะฮ์ได้กล่าวว่า

((ما رأيت أحدا أكثر مشورة لأصحابه من رسول الله صلى الله عليه وسلم))

ความว่า “ฉันไม่เคยเห็นผู้ใดทำการปรึกษาหารือมากไปกว่าท่านเราะซูลลอฮ์
ﷺ”

การยึดมั่นในหลักการซุรอโดยการเห็นด้วยกับเสียงข้างมากเป็นการปกป้องสิทธิมนุษยชาติและการส่งเสริมในเรื่องของการทำตามกฎกติกาอันเป็นหลักการที่ได้รับความนิยมมาก Syarif (2009)

สำหรับความหมายทางด้านศาสนบัญญัติของคำว่า ซุรอ หมายถึง การประชุมหรือปรึกษาหารือตามรูปแบบอิสลามจนได้ข้อสรุปหรือมติเพื่อนำไปปฏิบัติ (อับดุลสุโก ดินอะ, 2551)

Azram (2012) ได้กล่าว ซุรอ เป็นกระบวนการในการตัดสินใจร่วมกัน

Zaman et al. (2013) ได้นิยามคำว่า ซุรอ ว่า เป็นหลักการการบริหารจัดการที่สำคัญ ผู้นำมุสลิมควรมีการให้คำแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการปรึกษาหารือ ไม่ควรบริหารด้วยการบังคับเผด็จการ

ส่วนคำว่า อิจญมาอ คือ มติที่ประชุมของนักปราชญ์มุสลิม (อุลามาอ) ซึ่งมตินั้นไม่ขัดกับอัลกุรอานและอัลหะดีษ และจะต้องเป็นมติที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม จึงจะเรียกว่า อิจญมาอ ซึ่งจะประกอบไปด้วยกฎต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติตาม คือ วาญิบ หะรออม สุนัต มักรูหฺ และมุบาหฺ (คีลีนา กุสสถานูภาพ, 2542)

Parray (2012) คำนิยามของหลักอิจญมาอไว้ว่า อิจญมาอคือการมีมติเอกฉันท์ การแสดงความคิดเห็นหรือการยอมรับในเรื่องของกฎหมายอิสลาม โดยยึดหลักของอัลกุรอานและหะดีษอย่างถูกต้อง

อีกนัยหนึ่ง อิจญมาอ ต้องเป็นข้อสรุปจากการปรึกษาหารือระหว่างอุละมาอ โดยผ่านกระบวนการซุรอ (Turabi, 1987)

เห็นได้จากคำนิยามของคำทั้งสอง ไม่ว่าจะเป็นการซุรอหรือการอิจญมาอ ทุกมติหรือการสรุปจะต้องไม่ขัดต่อหลักอิสลาม และอยู่บนพื้นฐานของอัลกุรอานและอัลหะดีษ และผู้ที่จะสามารถสรุปมติได้ ก็ควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้ศาสนาเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาสรุป

ซุรอและอิจญมาอเป็นมูลฐานของแนวคิดทางการบริหารในอิสลาม อิสลามไม่ยอมรับบุคคลที่ใช้แต่ความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก แม้กระทั่งท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เอง ก็ยังใช้หลักการซุรอในการปรึกษาหารือกับบรรดาเศาะหาบะฮฺ เพื่อตัดสินใจในกิจการงานต่าง ๆ เพื่อให้ปราศจากความคลงแคลงสงสัยได้ใด หลังจากที่ได้มีมติแล้ว

ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนควรยึดแบบอย่างของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ในการที่จะต้องนำหลักการซุรอมาใช้ในการบริหารของตนเอง เพราะเมื่อผู้บริหารจำเป็นต้อง

รับผิดชอบต่อภาระงานของตนเองมากเท่าไร การปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกันระหว่างผู้ร่วมงานจึงยังต้องถูกนำมาปฏิบัติมากเท่านั้น ดังที่กล่าวมา จึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารควรใช้หลักซุรอและอิญ์มาอุม่าใช้ในการบริหารของตนเอง ดังนี้

1. เห็นความสำคัญของหลักการซุรอและอิญ์มาอุม่า และส่งเสริมให้มีการปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกันโดยใช้หลักซุรอและหลักอิญ์มาอุม่า
2. มีการปรึกษาหารือและมีมติร่วมกันระหว่างตนเองและผู้อื่นตามรูปแบบอิสลาม
3. เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางหรือวิธีการ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
4. ทุกมตีของการปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกันนั้นจะต้องไม่ขัดต่อหลักการอิสลาม

2.2.7 หลักอะดาละฮฺ (หลักความยุติธรรม)

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งความยุติธรรม อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงตรัสถึงความยุติธรรมไว้ในอัลกุรอานหลายต่อหลายอายะฮฺด้วยกัน เพื่อให้มุสลิมนั้นให้ความสำคัญและตระหนักถึงการมีความยุติธรรม

อัลลอฮฺ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ﴾

ความว่า “...และเมื่อพวกเจ้าตัดสินระหว่างผู้คน พวกเจ้าก็ต้องตัดสินด้วยความยุติธรรม...”

(อันนิสาอฺ 4 : 58)

พระองค์ยังทรงผู้ที่ดำรงตนอยู่ในความยุติธรรม ดังที่พระองค์ได้ทรงตรัสไว้ว่า

﴿فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

ความว่า “...และพวกเจ้าจงให้ความเที่ยงธรรม(แก่ทั้งสองฝ่าย)เถิด แท้จริงอัลลอฮฺทรงรักใคร่บรรดาผู้ให้ความเที่ยงธรรม”

(อัลหุญรอต 49 : 9)

และแม้กระทั่งกับผู้ที่เราเกลียดชัง พระองค์ก็ยังทรงให้เราให้ความยุติธรรมแก่เขาเช่นกัน ดังที่พระองค์ทรงตรัสว่า

﴿ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ ۤأَلَّا تَعْدِلُوۡا اَعْدِلُوۡا هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى ﴾

ความว่า “...และจงอย่าให้การเกลียดชังพวกหนึ่งพวกใดทำให้พวกเจ้าไม่ยุติธรรม จงยุติธรรมเถิด มันเป็นเรื่องที่ใกล้กับความยำเกรงยิ่งกว่า...”

(อัลมาอิดะฮ์ 5 : 8)

ในมุมมองของอิสลาม ความยุติธรรม หมายถึง สิ่งที่ถูกวางไว้ในสถานที่ที่ถูกต้องเหมาะสม หรืออาจจะหมายถึง ความเท่าเทียมกัน ซึ่ง ความยุติธรรมกับความเท่าเทียม มีความหมายในแง่ที่ใกล้เคียงกัน เป็นการสร้างสถานะให้เกิดความสมดุลกัน อาจจะมีวิธีการกระจายสิทธิและหน้าที่ แต่บางครั้งความยุติธรรมอาจไม่ใช่การให้ที่มีจำนวนเท่าเทียมกันเสมอไป หากแต่หมายถึงการทำให้เกิดความเท่าเทียมระหว่างกัน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้เรียกร้องบรรดาผู้ที่มีความศรัทธาต่อพระองค์ สร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม และบางครั้งการกระทำสิ่งที่จะทำให้เกิดความยุติธรรม หรือความเท่าเทียมกัน อาจจะทำให้ความเดือดร้อนแก่ตัวของเรา หรือพ่อแม่ญาติพี่น้อง หรืออาจจะทำให้เขาต้องสูญเสียผลประโยชน์บางอย่าง แต่เมื่อการกระทำของเรานั้นนำมาซึ่งความถูกต้องความชอบธรรม หรือ การมอบสิทธิแก่ผู้ที่เป็นเจ้าของสิทธินั้น เราก็จำเป็นต้องกระทำเพราะจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความดีขึ้นในสังคมของมนุษย์ นี่คือการสอนของอิสลามดังคำดำรัสของพระองค์ที่ทรงตรัสว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ ۖ

أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ ۚ إِن يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوٰى أَن تَعْدِلُوا

وَإِن تَلُوۡا أَوْ تُعْرَضُوا فَإِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۝

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงเป็นผู้ที่ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม จงเป็นพยานเพื่ออัลลอฮ์ และแม้ว่าจะเป็นการอันตรายแก่ตัวของพวกเจ้าเอง หรือผู้บังเกิดเกล้าทั้งสอง และญาติที่ใกล้ชิดก็ตาม หากเขาจะเป็นคนมั่งมีหรือคนยากจน อัลลอฮ์ก็สมควรยิ่งกว่าเขาทั้งสอง ดังนั้นจงอย่าปฏิบัติตามความใคร่ใฝ่ต่ำในการที่พวกเจ้าจะมีความยุติธรรม และหากพวกเจ้าบิดเบือนหรือผินหลังให้ แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรอบรู้อย่างถี่ถ้วนในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำกัน”

(อันนิสาอ์ 4 : 135)

แต่การบังคับใช้ความยุติธรรมจำนวนมากในโลกใบนี้ไม่สามารถให้ความเท่าเทียมในหมู่มนุษย์ได้ การปฏิบัติระหว่างผู้มีฐานะตำแหน่งทางสังคม กับผู้ที่ด้อยโอกาสทางสังคม จะมีความแตกต่างกัน คนที่มีเงินมีฐานะมักจะรอดพ้นจากความผิดได้ และคนที่มีโอกาสสมักจะฉวยโอกาสให้กับพรรคพวกเครือญาติของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นโอกาสทางการศึกษา โอกาสในการดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ดังนั้น อัลลอฮ์ ﷻ จึงได้ส่งบรรดานะบี และเราะซูลลงมาเพื่อสร้างความยุติธรรม

และเป็นแบบอย่างของการให้มีความยุติธรรมให้แก่มวลมนุษย์ได้ตระหนักและปฏิบัติตาม ซึ่งท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ก็คือผู้ที่มีความยุติธรรมที่สุด ไม่เอนเอียงให้แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แม้จะเป็นเครือญาติก็ตาม ดังที่มีรายงานจากท่านหญิงอาอิชะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา ว่า

((أَنَّ فُرَيْشًا أَهْمَهُمْ شَأْنَ الْمَرْأَةِ الْمَخْرُومِيَّةِ الَّتِي سَرَقَتْ... وَفِيهِ: فَكَلَّمَهُ أُسَامَةُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَتَشْفَعُ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ». ثُمَّ قَامَ فَاخْتَطَبَ، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ قَبْلَكُمْ أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ، وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ، وَأَنْتُمْ اللَّهُ، لَوْ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا.»))⁸

ความว่า “ชาวคูรียชต่างพากันเป็นห่วงกรณีผู้หญิงตระกูลมัคซูมที่ขโมยของ ... (พวกเขาจึงไปขอร้องให้อูสามะฮฺ บิน ซัยด์ ช่วยพูดกับท่านนะบีเพื่อไม่ให้ท่านลงโทษตัดมือ) อูสามะฮฺ บิน ซัยด์ ก็ไปพูด ท่านเราะฮฺลุส ﷺ จึงกล่าว(ต่าหนี)ว่า “เจ้าจะมาให้ความช่วยเหลือในบทลงโทษที่เป็นบทบัญญัติของอัลลอฮฺกระนั้นหรือ ?” หลังจากนั้นท่านก็ได้ลุกขึ้นกล่าวเทศนาและกล่าวว่า “แท้จริงแล้วสาเหตุที่ทำให้ชนก่อนหน้าพวกเจ้าต้องล่มสลายไปก็เพราะว่า เมื่อพวกเขาเห็นคนชั้นสูงขโมยพวกเขาก็ปล่อยตัว แต่เมื่อคนธรรมดาต้อยต่ำขโมยพวกเขากลับลงโทษ ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ หากว่า ฟาฏิมะฮฺ บุตรสาวของมุฮัมมัดขโมยแน่นอนฉันก็จะตัดมือนาง”

ความยุติธรรมที่ท่านนะบี ﷺ ได้แสดงแบบอย่างให้แก่มวลมนุษยชาติ หลักการของอิสลามได้มาเพื่อเป็นความเมตตาแก่มวลมนุษยชาติ มาเพื่อยกระดับคุณค่าของความเป็นมนุษย์ สร้างโอกาสความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ มาจัดการเห็นแก่ตัวเอง พวกพ้อง และมาจัดความธรรมในรูปแบบต่างๆ (อิสมาอิล กอเซ็ม, ม.ป.ป.)

ดังที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าความยุติธรรมมีความสำคัญต่อการบริหารงานเป็นอย่างมาก สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารนั้นยังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้หลักการข้อนี้ในการบริหาร ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย มีการมอบหมายงานแก่ทุกฝ่ายตามความสามารถและความเหมาะสม มีการประเมินการปฏิบัติงานของผู้อื่นอย่างยุติธรรม ตอบแทนหรือให้รางวัลแก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม

⁸ บันทีกโดยอัล-บุคอรีฮ์ หมายเลข 3475 และมุสลิม หมายเลข 1688

2.3 การบริหารโรงเรียนอิสลามตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม

โรงเรียนอิสลามไม่ใช่แค่เพียงเป็นสถานที่สำหรับศึกษาหาความรู้ หากแต่เป็นสถานที่ที่จะสร้างต้นแบบของเยาวชนรุ่นใหม่ในอนาคต และเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม สิ่งที่คุณคนมีความหวังในความเมตตาของอัลลอฮฺ ﷻ คือ อยากเห็นสังคมมุสลิมที่แสดงให้ถึงความมีมารยาท ความคิดความเข้าใจ กฎกติกา ทัศนคติ และคุณค่า ซึ่งทั้งหมดล้วนอยู่บนพื้นฐานของความเป็นอิสลาม (Qutb, 2533 อ้างถึงใน Yesmeen Qadri and Kamran Qadri, 2545) โรงเรียนอิสลามควรจะเป็นเสมือนกลไกเพื่อขับเคลื่อนสังคมใหม่ที่ดีขึ้น และการขับเคลื่อนที่สำคัญนี้ก็ย่อมต้องอาศัยบุคคลหรือหน่วยงานทุกองค์การ ไม่ว่าจะเป็น ผู้บังคับบัญชา ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ครูผู้สอน นักเรียนนักศึกษา และชุมชน ปัจจัยที่สำคัญที่จะขับเคลื่อนให้โรงเรียนอิสลามเป็นโรงเรียนต้นแบบนั้น ไม่ใช่ เพียงแค่ปัจจัยด้านเทคโนโลยีหรือวิทยาการที่ก้าวไกลที่ทุกวันนี้ถือว่ามีบทบาทมากมาใช้ในการให้การศึกษาและบริหารจัดการการศึกษา แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะต้องนำมาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนอิสลามเพื่อให้เกิดความสำเร็จนั้น ก็คือ อัลกุรอานและสุนนะฮฺ

อิสลามมีแนวทางในการบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญและตระหนักในทุกปัจจัยและองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็น ด้านสังคม วัฒนธรรม คุณธรรมจริยธรรม ล้วนแล้วแต่มีผลต่อการบริหารจัดการ โดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรมที่จะถูกทำให้ห่างหายไปทางสังคมปัจจุบัน ดังนั้นผู้บริหารการศึกษาตามแบบอิสลามต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่แตกต่างไปในทางที่ดีอย่างลงตัว และมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองให้ได้ (Aref T. M Atari, 2000)

ผู้บริหารมุสลิมควรให้ความสำคัญต่อหน้าที่ทางการบริหารของเขาในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่จะได้มาซึ่งความโปรดปรานของอัลลอฮฺ ﷻ ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญและทำให้เกิดความกระจำในจุดมุ่งหมาย ความจำเป็น และความสำคัญของการเชื่อฟังต่ออัลลอฮฺ ﷻ แก่ผู้ร่วมงานของเขา ดังนั้น เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ ผู้บริหารจึงมีหน้าที่ที่จะต้องกำหนดแบบอย่างที่ดี รวมถึงต้องเป็นต้นแบบที่ดีในการเชื่อฟังและปฏิบัติตามชะรีอะฮฺของอัลลอฮฺ ในที่นี้ เป็นที่ประจักษ์ว่า หลักการบริหารการศึกษาที่มีรากฐานอันเป็นหลักการที่สำคัญที่สุด คือ การเชื่อฟังและการเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮฺ ﷻ (อลี โมฮัมมัด ญุบรอน ซอและห์, 2551) ผู้บริหารมุสลิมควรแสดงออกถึงความเป็บบ่าวที่ดีของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งใช้และละเว้นคำสั่งห้ามของพระองค์ มีการสั่งใช้ผู้อื่นให้กระทำความดี และสั่งห้ามผู้อื่นไม่ให้กระทำความชั่ว โดยมีเงื่อนไขภายใต้จิตสำนึกกว่าทุกอย่างที่กระทำไปนั้น กระทำไปด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ผู้บริหารจัดการคือผู้หนึ่งที่มีอยู่ในองค์การ หากแต่มีความรับผิดชอบที่เหนือกว่าผู้อื่น และอาจอยู่ภายใต้ผู้บังคับบัญชามีอยู่ในหน่วยงานหรือองค์การที่เกี่ยวข้องที่ใหญ่กว่า ผู้บริหารจัดการมีหน้าที่รับภาระการบริหารและจัดการกับผู้ที่อยู่ภายใต้การบริหารของตน

ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามถือเป็นบุคคลสำคัญในชุมชนนอกจากเป็นผู้บริหารโรงเรียนแล้วยังเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชนถือว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นที่คาดหวังของสังคมในบริบทพหุวัฒนธรรมและเป็นผู้นำที่ต้องมีทักษะในการบริหารจัดการ รู้จักใช้เทคนิคการบริหารที่เหมาะสม (Beema, 2016 อ้างถึงใน จรุณี เก้าเอี้ยน, 2561) ดังนั้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ จึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารในสถานศึกษาต้องมีการนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียนของตน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดเป็นธรรม ยุติธรรมและโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยคำนึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในส่วนรวม อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวโน้มสภาพปัญหาและความต้องการในยุคโลกาภิวัตน์อย่างแท้จริง (จรุณี เก้าเอี้ยน, 2561)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿ وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّا ﴾

ความว่า “...และเราได้เชิดชูบางคนในหมู่พวกเขาจะได้เอาอีกบางคนมาใช้งาน ...”

(อัลซุครุฟ 43 :32)

หลักความมีคุณธรรมจริยธรรมไม่อาจจะที่จะแยกออกจากการบริหารการศึกษาได้เช่นกัน เนื่องจากสถาบันการศึกษาควรเป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดีแก่สมาชิก ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา ซึ่งวิธีการที่จะทำให้ความมุ่งหวังนี้สำเร็จได้ ก็คือ การที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติและแสดงพฤติกรรมอันเป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมอิสลามที่ดีทั้งในและนอกสถานศึกษา หลักการดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียน (อัสโมฮัมมัด ญุบรอน ซอและห์, 2551)

2.4 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

2.4.1 ความหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) บางครั้งเรียกว่า การวิเคราะห์ปัจจัย หรือ การวิเคราะห์ตัวประกอบ เป็นเทคนิคที่จะจับกลุ่มหรือรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่ม หรือ Factor เดียวกัน ตัวแปรที่อยู่ใน Factor เดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันมาก โดยความสัมพันธ์นั้นอาจจะเป็นในทิศทางบวก (ไปในทางเดียวกัน) หรือทางลบ (ไปในทางตรงกัน

ข้าม) ก็ได้ ส่วนตัวแปรที่อยู่คนละ Factor จะไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือ มีความสัมพันธ์กันน้อยมาก (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2554)

บุญชม ศรีสะอาด (ม.ป.ป.) ได้อธิบายว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบหรือการวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) ตัวย่อ FA เป็นเทคนิคในการค้นหาตัวประกอบต่างๆ ที่ตัวแปรในกลุ่มนั้นๆ มีองค์ประกอบร่วม (สัมพันธ์กัน) ช่วยให้ทราบว่า มีตัวประกอบอะไรบ้างที่กลุ่มตัวแปรเหล่านั้นวัดร่วมกัน

สุภมาศ อังสุโชติ (2551) ได้อธิบายว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นวิธีการทางสถิติที่ช่วยให้นักวิจัยสร้างตัวประกอบจากตัวแปรหลายๆ ตัวแปรโดยรวมกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นตัวประกอบองค์ประกอบเดียวกัน ตัวแปรที่อยู่ในองค์ประกอบเดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันมาก โดยความสัมพันธ์อาจเป็นทางบวกหรือทางลบก็ได้ ส่วนตัวแปรที่อยู่คนละองค์ประกอบจะไม่มีความสัมพันธ์กันหรือสัมพันธ์กันน้อย องค์ประกอบหนึ่งๆ จะแทนตัวแปรแฝงอันเป็นคุณลักษณะที่นักวิจัยต้องการศึกษา

ดังนั้นการวิเคราะห์องค์ประกอบจึงถือได้ว่าเป็นกระบวนการหรือเทคนิคในการค้นหาและจับกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งตัวแปรที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันมาก ตัวแปรที่อยู่ในองค์ประกอบเดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันมาก แต่ตัวแปรที่อยู่คนละองค์ประกอบกันจะไม่มีความสัมพันธ์กันหรือมีความสัมพันธ์กันน้อยมาก

2.4.2 วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบมีอยู่ 3 ประการ คือ

2.4.2.1 เพื่อลดจำนวนตัวแปรโดยรวมตัวแปรหลายๆ ตัวให้อยู่ในกลุ่มหรือปัจจัยเดียวกัน โดยที่จำนวนปัจจัยจะน้อยกว่าจำนวนตัวแปร โดยการนำตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในปัจจัยเดียวกัน

2.4.2.2 เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง (Confirmatory) ในงานวิจัยบางเรื่องผู้วิจัยต้องกำหนดความสำคัญหรือน้ำหนักให้กับตัวแปร (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2554)

2.4.3 ประโยชน์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

การวิเคราะห์องค์ประกอบมีประโยชน์ ดังนี้

2.4.3.1 ลดจำนวนตัวแปร โดยการรวบรวมตัวแปรหลายๆ ตัวให้อยู่ในปัจจัยเดียวกัน โดยถือว่าเป็นปัจจัยใหม่ที่สร้างขึ้นเป็นตัวแปรใหม่ ที่สามารถหาค่าของปัจจัยที่สร้างขึ้นได้ เรียกว่า Factor Score จึงสามารถนำปัจจัยดังกล่าวไปเป็นตัวแปรสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

2.4.3.2 ใช้ในการแก้ปัญหาการที่ตัวแปรอิสระของเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยมีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity) ซึ่งวิธีการอย่างหนึ่งในการแก้ปัญหา Multicollinearity คือการรวมตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ไว้ด้วยกัน โดยการสร้างเป็นตัวแปรใหม่ หรือเรียกว่า ปัจจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ แล้วนำปัจจัยดังกล่าวไปเป็นตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์ความถดถอยต่อไป เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวจะไม่มีความสัมพันธ์กัน จึงเป็นการแก้ปัญหา Multicollinearity

2.4.3.3 ทำให้เห็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา เนื่องจากเทคนิค Factor Analysis จะหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ของตัวแปรที่ละคู่แล้วรวมตัวแปรที่สัมพันธ์กันมากไว้ในปัจจัยเดียวกัน จึงสามารถวิเคราะห์ถึงโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆที่อยู่ในปัจจัยเดียวกันได้

2.4.3.4 ทำให้สามารถอธิบายความหมายของแต่ละปัจจัยได้ ตามความหมายของตัวแปรต่างๆที่อยู่ในปัจจัยนั้น ทำให้สามารถไปใช้ในการวางแผนได้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2554)

2.4.4 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ หรือ Exploratory Factor Analysis (EFA) เป็นการวิเคราะห์เพื่อสำรวจและระบุนองค์ประกอบรวมที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ โดยที่ผู้วิจัยยังไม่มีแนวคิดหรือทฤษฎีสันับสนุนในเรื่องมาก่อน และไม่มีการกำหนดจำนวนองค์ประกอบไว้ล่วงหน้า ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ ผลที่ได้ทำให้นักวิจัยลดจำนวนตัวแปรสังเกตได้ โดยการสร้างตัวแปรใหม่ในรูปขององค์ประกอบรวม (วรรณิ แกมเกตุ, 2557)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจมีกระบวนการวิเคราะห์ 5 ขั้นตอน ดังนี้ (สุจิตรา ยีหวังเจริญ, 2554)

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บข้อมูลและการสร้างเมตริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ของตัวแปรทุกตัว (Correlation Matrix)

ขั้นตอนที่ 2 การสกัดองค์ประกอบ ซึ่งมี 2 วิธี คือ

ก. วิธีหาองค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis : PCA)

ข. วิธีหาองค์ประกอบร่วม (Common Factor Analysis : CFA)

ขั้นตอนที่ 3 การหมุนแกน

ขั้นตอนที่ 4 การตั้งชื่อองค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 5 การคำนวณคะแนนองค์ประกอบ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ซอหมาด ไบหมาดบันจอ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล” ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารตามหลักนิติธรรม พบว่า ผู้บริหารมีการใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 2) การใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารตามหลักคุณธรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับสูง 3) การใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารตามหลักความโปร่งใส พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 4) การใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารตามหลักความรับผิดชอบ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับสูง 5) การใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารตามหลักการมีส่วนร่วม พบว่า ผู้บริหารมีการใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 6) การใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารตามหลักความคุ้มค่า พบว่า ผู้บริหารมีการใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อมีการเปรียบเทียบการใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียน ตามตัวแปร 3 ตัวแปร ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน ประสิทธิภาพทางการบริหาร และวุฒิทางการศึกษาสูงสุดของผู้บริหาร พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

อาเรฟ หะยีหามะ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีระดับคุณลักษณะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหารมีคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพและคุณธรรมจริยธรรม มากที่สุด รองลงมาคือ คุณลักษณะด้านสังคม ด้านร่างกาย และด้านการงาน ตามลำดับ ส่วนคุณลักษณะของผู้บริหารมีน้อยที่สุด คือ ด้านสติปัญญาและความรู้ ส่วนผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระดับคุณลักษณะของผู้บริหารทั้ง 4 ตัวแปร พบว่า 1) ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย ด้านบุคลิกภาพและคุณธรรมจริยธรรม และด้านสังคม ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านสติปัญญาและความรู้ และด้านการงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 2) ผู้บริหารที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 3) ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสติปัญญาและความรู้

ด้านร่างกายด้านบุคลิกภาพและคุณธรรมจริยธรรม และด้านการทำงาน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านสังคม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มีรพีต มะยูโซ๊ะ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แบบอย่างทางจริยธรรมของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส ตามทัศนะของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบอย่างทางจริยธรรมของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาสตามทัศนะของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับเป็นแบบอย่างได้ดี และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับเป็นแบบอย่างได้ดีทั้งหมด 2) การเปรียบเทียบแบบอย่างทางจริยธรรมของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาสตามทัศนะของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษาที่มีเพศ และประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความสำคัญ .05 ยกเว้นอายุของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษาต่างกันมีทัศนะไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะแบบอย่างทางจริยธรรมของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาสตามทัศนะของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษา พบว่า ด้านการปฏิบัติงานครูอิสลามศึกษาต้องมีความเต็มใจ เต็มที่ ทำงานเต็มเวลา และตรงต่อเวลา ตลอดจนต้องมีความรับผิดชอบต่องาน และทำงานเสร็จตามเป้าหมาย ด้านการปฏิบัติตนครูอิสลามจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน เพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่นโดยปฏิบัติตามแนวทางอิสลามยึดหลักอัลกุรอานอัลหะดีษเป็นฐาน และปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และด้านการปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ครูอิสลามศึกษาควรให้ความช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนครู และบุคคลอื่นสม่ำเสมอ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อนักเรียน เพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่นในชุมชน

อัปดุลสุโก ดินอะ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามกระบวนการชูรอ กรณีสึกษา หลักการศาสนาอิสลามกับกระบวนการชูรอ ชุมชนบ้านตาแปด ตำบลปากบาง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา อ.เทพา จ. สงขลา และบ้านตะโล๊ะ ตำบลตะโล๊ะ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ซึ่งได้สรุปผลการวิจัยจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) กระบวนการชูรอตามทัศนะอิสลามในสมัยอดีต พบว่า 1.1) ศาสนบัญญัติสนับสนุนกระบวนการชูรอ 1.2) ระบบชูรอในอิสลามมีหลักการที่ชัดเจนและสามารถปรับปรนได้กับทุกสถานการณ์ และ 1.3) กระบวนการชูรอแบบอิสลามมีความแตกต่างกับการประชุมที่มีการปรึกษาหารือตามกระบวนการประชาธิปไตย 2) การนำหลักการของกระบวนการชูรอไปใช้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ทั้งสองชุมชนได้พยายามนำกระบวนการชูรอในอดีตตามหลักศาสนาอิสลามมา บูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural integration) จนสามารถนำหลักบริหารการจัดการความรู้ที่สามารถปรับปรนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันได้ถึงแม้จะมีอุปสรรคมากมาย

และพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับการแก้ปัญหาโดยทั้งสองแห่งมีทั้งปัญหาร่วมกันและแตกต่างกัน ปัญหาร่วมกันขององค์กรทั้งสองคือปัญหาด้านศักยภาพและประสิทธิภาพการดำเนินการจัดการของคณะกรรมการชูรอที่เป็นระบบซึ่งองค์กรภายนอกไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนควรเข้ามาพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการชูรอ ในขณะที่ปัญหาที่แตกต่างกันมี 2 ปัญหา ได้แก่ ชุมชนบ้านตาแปดประสบปัญหาการทำลายการดำเนินงานของคณะกรรมการจากมีผู้เสียประโยชน์ในชุมชน และ ปัญหาความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ชุมชนบ้านตะโล๊ะประสบปัญหา การบูรณาการงานร่วมระหว่างบทบาทมัสยิดกับหน่วยงานของรัฐ ผลกระทบของการเลือกตั้งท้องถิ่นที่ทำให้สังคมแตกแยกซึ่งอุปสรรคต่อการดำเนินกระบวนการชูรอและการไม่ได้รับความสนใจจากเยาวชน

สุจิตรา ยีหวังเจริญ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้ผลสรุปดังนี้ 1) ผลของการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านการมีวิสัยทัศน์ ซึ่งมีตัวแปรทั้งหมด 20 ตัวแปร และโมเดลองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี 2) ผลของการวิเคราะห์สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีระดับสมรรถนะผู้บริหารด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น การมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการมีวิสัยทัศน์ ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 3) ผลของการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะมีการกำหนดหลักเกณฑ์คุณสมบัติเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่มีโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนที่เหมือนกัน

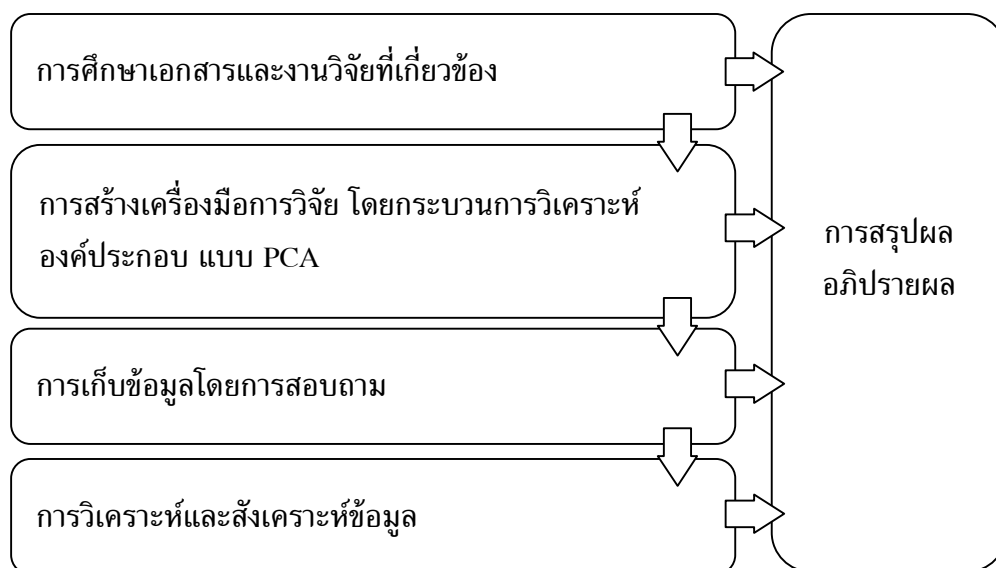
ฮาเซ็ง มะเซ็ง (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้หลักสูตรอิสลาม (แบบเข้ม) ในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้หลักสูตรอิสลาม (แบบเข้ม) ในจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งหมด 5 องค์ประกอบ คือ คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถทางการบริหาร คุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ และคุณลักษณะด้านมนุษย

สัมพันธ์ 2) ผลการศึกษาระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้หลักสูตรอิสลาม (แบบเข้ม) ในจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มาก 3) ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้หลักสูตรอิสลาม (แบบเข้ม) ในจังหวัดปัตตานี โดยจำแนกตามตัวแปรที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน พบว่า ภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความเป็นผู้นำ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านบุคลิกภาพ แตกต่างกัน ส่วนตัวแปรเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี เขต 1,2 และ 3 พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความสามารถทางการบริหาร และด้านบุคลิกภาพแตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เรื่อง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Research) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส และเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครื่องมือการวิจัย การสอบถามครั้งเดียวแบบภาคตัดขวาง (Cross Sectional Study) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์ สรุป อภิปราย และเผยแพร่ ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีดำเนินการวิจัยดังแผนภูมิที่ 3.1 ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

1.1 ประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส โดยมีโรงเรียนทั้งหมด 50 โรงเรียน มีประชากรรวมทั้งสิ้น 3,020 คน แบ่งออกตามขนาดของโรงเรียน ดังนี้ (สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดนราธิวาส, 2558)

1.1.1 โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 27 โรงเรียน มีประชากร จำนวน 717 คน

1.1.2 โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 13 โรงเรียน มีประชากร จำนวน 817 คน

1.1.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 10 โรงเรียน มีประชากร จำนวน 1,486 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำนวน 531 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ 1 จำนวน 190 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ห้วงศ์ประกอบเชิงสำรวจ

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ 2 จำนวน 341 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพและเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ห้วงศ์ประกอบเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง สัดส่วน 1 ตัวแปร ต่อ 5 คน (Hair, et al., 2006) เพื่อให้ห้วงศ์ประกอบมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ห้วงศ์ประกอบเชิงสำรวจครั้งนี้ มีจำนวน 38 ข้อ จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ห้วงศ์ประกอบเชิงสำรวจทั้งหมด 190 คน

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพและเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยได้กำหนดจากการใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 2513 อ้างถึงใน พิสนุ พงศ์ศรี, 2554) ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 341 คน

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน ผู้วิจัยใช้สัดส่วนร้อยละ 50 ของขนาดประชากรโรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนจำนวน 25 โรงเรียน แบ่งตามขนาดได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามขนาด

ขนาดโรงเรียน	ประชากร (โรงเรียน)	กลุ่มตัวอย่าง (โรงเรียน)
เล็ก	27	11
กลาง	13	8
ใหญ่	10	6
รวม	50	25

ขั้นที่ 4 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนจากโรงเรียนทั้งหมดในแต่ละขนาด ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย และกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียน โดยเปรียบเทียบสัดส่วนประชากรแต่ละโรงเรียน ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนและผู้ให้ข้อมูลแบ่งตามขนาด

ขนาดโรงเรียน	กลุ่มตัวอย่าง (คน)		
	วิเคราะห์องค์ประกอบ	ศึกษาและเปรียบเทียบ สภาพการบริหาร	รวม (คน)
เล็ก	32	57	89
กลาง	45	82	127
ใหญ่	113	202	315
รวม	190	341	531

3.2 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Research) ที่มุ่งศึกษาองค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส และศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

3.3 เครื่องมือในการวิจัย

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ของลิเกิร์ต (Likert) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยกำหนดระดับคะแนนเป็น 5 4 3 2 1 ตามลำดับ (พิชญพงษ์ศรี, 2554 : 127) โดยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) มีจำนวน 4 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับอายุ วุฒิกการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส เป็นแบบมาตราประมาณค่า และให้เกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.3.2 ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ มีดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาอัลกุรอาน อัลหะดีษ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม และวิเคราะห์หัวข้อชีวิตเพื่อสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความครอบคลุมของแนวคำถาม ความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา และสำนวนที่ใช้

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยาม (Item Objective Congruence Index : IOC) (พิสนุ พงศ์ศรี, 2554 : 138) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ 3 คน ประกอบด้วย ผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิหรือประสบการณ์ด้านการวัดผลหรือวิจัย 1 คน และเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาของแบบสอบถาม 2 คน

จากนั้นพิจารณาผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ผลที่ได้คือทุกข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ยกเว้นข้อ 22 , 23 และ 30 ที่มีค่าดัชนีต่ำกว่า 0.5 ซึ่งเนื้อหาที่มีความซ้ำซ้อนกับข้ออื่น ผู้วิจัยจึงได้ตัดข้อดังกล่าว

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบอีกครั้ง

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามไปศึกษานำร่องกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจ จำนวน 190 คน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยหาค่าความสอดคล้องภายในของแบบสอบถาม (Internal Consistency) ซึ่งผลของการทดสอบพบว่ามีความเชื่อมั่น เท่ากับ .983

ขั้นที่ 6 ทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อสำรวจองค์ประกอบของหลักการการจัดการจัดการที่ดีในอิสลาม มีวิธีการดังนี้

(1) ตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา โดยพิจารณาจากค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) กำหนดค่ามากกว่า 0.5 และค่า p-value จากการทดสอบแบบ Bartlett's Test of Sphericity ควรมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} \leq 0.05$) ตรวจสอบความสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร กำหนดค่าไม่สูงกว่า 0.8

(2) สกัดองค์ประกอบด้วยการวิเคราะห์ส่วนประกอบमुखสำคัญ (Principal Components Analysis (PCA)) โดยการหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Varimax Rotation) การสกัดองค์ประกอบและการตัดสินจำนวนองค์ประกอบพิจารณาจากค่าไอเกน (Eigen value) โดยกำหนดให้มีค่ามากกว่า 1 จำนวนตัวแปรของแต่ละองค์ประกอบไม่น้อยกว่า 3 ตัวแปร ค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป และร้อยละของความแปรปรวนสะสม ซึ่งเป็นค่าที่สะท้อนถึงจำนวนร้อยละที่โมเดลองค์ประกอบสามารถอธิบายได้ โดยกำหนดให้มีค่า .60 ขึ้นไป

(3) ตั้งชื่อองค์ประกอบของหลักการการจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยพิจารณาจากตัวแปรที่อยู่ในแต่ละองค์ประกอบ

(4) สร้างโมเดลสมมุติฐานองค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดี ในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา และทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาสที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 531 ชุด
3. ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม
4. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสภาพการบริหาร มีขั้นตอนดังนี้

ก. การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้สถิติค่าร้อยละ (%) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ข. การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 2 การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ซึ่งการแปลผล โดยแบ่งช่วงของค่าตัวกลางเลขคณิต 5 กลุ่ม ในการแปลความหมาย มีดังนี้ คือ

4.50-5.00 หมายถึง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม อยู่ในระดับมากที่สุด

3.50-4.49 หมายถึง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม อยู่ในระดับมาก

2.50-3.49 หมายถึง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม อยู่ในระดับปานกลาง

1.50-2.49 หมายถึง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดี
ในอิสลาม อยู่ในระดับน้อย

1.00-1.49 หมายถึง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดี
ในอิสลาม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค. การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหาร
โรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน
จังหวัดนราธิวาส ที่จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

3.5.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สถิติบรรยาย ได้แก่

ก. สถิติร้อยละ (%) ใช้วิเคราะห์สัดส่วนของผู้ให้ข้อมูล ที่จำแนกตาม
เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ข. สถิติต่ำเฉลี่ย (\bar{X}) ใช้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนการบริหารโรงเรียน
ตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัด
นราธิวาส

ค. สถิติต่ำเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้วิเคราะห์ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
คะแนนการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน
สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

กลุ่มที่ 2 สถิติอ้างอิง ได้แก่

ก. สถิติ F-test ใช้เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการบริหาร
โรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน
จังหวัดนราธิวาส ที่จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

กลุ่มที่ 3 สถิติการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

ก. สถิติต่ำความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ใช้หาค่าความความตรงเชิง
เนื้อหาของเครื่องมือ

ข. สถิติต่ำสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient : α) เพื่อหาหาค่า
ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาสนั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยขอเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
3. ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส
4. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

4.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 190 คน ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส โดยจำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงาน วุฒิการศึกษา และขนาดโรงเรียน ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยกว่า 31 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.7 มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 84.7 และมีประสบการณ์การทำงานที่น้อยกว่า 11 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.7

ในขั้นต้นก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้พิจารณาว่าข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์มีความเหมาะสมตามข้อตกลงเบื้องต้นที่สำคัญของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจหรือไม่ โดยพิจารณาจากค่าต่างๆ คือ ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) พิจารณาจากตัวแปรสังเกตได้ คือ ตัวแปรสังเกตต้องมีค่าเข้าใกล้ 1 และมีความสัมพันธ์กันสูง ค่าดัชนีไกเซอร์-ไมเยอร์-ออลคิน KMO and Bartlett's Test (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) และค่า Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งมีผลการพิจารณา ดังนี้

- (1) ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) พบว่าตัวแปรแต่ละคู่มีค่าเข้าใกล้หนึ่ง แสดงว่า ตัวแปรแต่ละคู่มีความสัมพันธ์กันสูง

(2) ค่าดัชนีไกเซอร์-ไมเยอร์-ออลคิน KMO and Bartlett's Test (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) พบว่า มีค่าเท่ากับ .960 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้หนึ่ง แสดงว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตมีค่าสูง เหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบมาก

(3) ค่า Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ $\chi^2(3160) = 8264.722$, $p < .001$ แสดงว่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) ตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน สามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่า KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	Bartlett's Test of Sphericity		
	Approx. Chi-Square	df	Sig.
.960	8264.722	703	.000

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ค่า KMO and Bartlett's Test มีค่าเท่ากับ .960 และ ค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 8264.722

ดังนั้นข้อมูลที่ได้มาจึงมีความเหมาะสมกับการนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ จากนั้นได้นำข้อมูลมาสกัดองค์ประกอบ ซึ่งผลการสกัดองค์ประกอบหลักได้จำนวนองค์ประกอบ (Factor) ค่าไอเกน (Eigen Value) ร้อยละความแปรปรวน (Percentage of Variance) และร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative percentage of Variance) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าไอเกน ร้อยละความแปรปรวน และร้อยละของความแปรปรวนสะสม

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ร้อยละของความแปรปรวน	ร้อยละของความแปรปรวนสะสม
1	23.732	62.451	62.451
2	2.496	6.568	69.020
3	1.206	3.174	72.193
4	1.107	2.914	75.108

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่มีค่าไอเกนเกิน 1 พบว่า มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ โดยมีค่าของความแปรปรวนสะสมเท่ากับร้อยละ 75.108

ผลการหมุนแกนหลังการสกัดองค์ประกอบ จำนวน 4 องค์ประกอบ โดยวิธีการหมุนแกนแบบอโรทอนอล (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method) เพื่อให้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนขึ้นแล้วจึงคัดเลือกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ตั้งแต่ .60 ขึ้นไป โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นจำนวนบวกหรือลบ ปรากฏผลดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .60 ขึ้นไป

ตัวแปร	องค์ประกอบ			
	1	2	3	4
ib1_1			.676	
ib2_2			.714	
ib3_3			.803	
ib4_4			.805	
ib5_5			.721	
ak6_1				
ak7_2			.625	
ak8_3		.709		
ak9_4				
ak10_5	.689			
ak11_6	.735			
ak12_7	.717			
ak13_8	.708			
ak14_9	.666			
am15_1				
am16_2	.675			
am17_3				
am18_4				
am19_5				

ตารางที่ 6 แสดงตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .60 ขึ้นไป (ต่อ)

ตัวแปร	องค์ประกอบ			
	1	2	3	4
am20_6		.627		
mu21_1		.699		
mu22_2		.626		
mu23_3	.612			
mu24_4		.787		
mu25_5				
ik26_1		.644		
ik27_2				
ik28_3		.810		
sh29_1				
sh30_2				.652
sh31_3				.630
sh32_4				.617
sh33_5				.622
sh34_6				
ad35_1				
ad36_2				
ad37_3				
ad38_4				.607

จากตารางที่ 6 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรภายหลังการหมุนแกนออกโรทอนอล ด้วยวิธีการแวนแมกซ์ ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .60 ขึ้นไป มีจำนวนทั้งหมด 4 องค์ประกอบ โดยทุกองค์ประกอบมีตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป ไม่มีตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบใกล้เคียงกันมากกว่าหนึ่งองค์ประกอบ ส่วนตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำกว่า .60 มีทั้งหมด 13 ตัว ได้แก่ ak6_1 ak9_4 am15_1 am17_3 am18_4 am19_5 mu25_5 ik27_2 sh29_1 sh34_6 ad35_1 ad36_2 และ ad37_3 ดังนั้นผู้วิจัยจึงตัดตัวแปรดังกล่าวออกไป และทำการหมุนแกนเพื่อสกัดองค์ประกอบเป็นจำนวน 7 ครั้ง ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงการหมุนแกนเพื่อสกัดองค์ประกอบในแต่ละครั้ง

การหมุนแกน	องค์ประกอบและค่าไอเกนขององค์ประกอบ				ร้อยละของความแปรปรวนสะสม
	1	2	3	4	
การหมุนครั้งที่ 1	23.732	2.496	1.206	1.107	75.108
การหมุนครั้งที่ 2	15.184	2.225	1.023		73.730
ตัด 13 ตัวแปร ได้แก่ ak6_1, ak9_4, am15_1, am17_3, am18_4, am19_5, mu25_5, ik27_2, sh29_1, sh34_6, ad35_1, ad36_2 และ ad37_3					
การหมุนครั้งที่ 3	12.800	2.046			70.694
ตัด 4 ตัวแปร ได้แก่ ak8_3, am20_6, mu22_2 และ ad38_4					
การหมุนครั้งที่ 4	16.253	2.147	1.037		74.759
เพิ่ม 5 ตัวแปร ได้แก่ ak8_3, ak6_1, ad35_1, ad36_2 และ ad37_3					
การหมุนครั้งที่ 5	14.858	2.088	1.032		74.907
ตัด 2 ตัวแปร ได้แก่ sh32_4 และ sh33_5					
การหมุนครั้งที่ 6	14.932	2.121	1.014		75.279
ตัด 1 ตัวแปร ได้แก่ sh31_3 และเพิ่ม 1 ตัว แปร ได้แก่ sh29_1					
การหมุนครั้งที่ 7	14.217	2.117	1.008		75.399
ตัด 1 ตัวแปร ได้แก่ mu23_3					

จากตารางที่ 7 เมื่อพิจารณาการหมุนแกนครั้งที่ 2, 3, 5, 6 และ 7 ผู้วิจัยได้พิจารณาตัดตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบต่ำกว่า .60 และตัวแปรที่ไม่สอดคล้องกับตัวแปรอื่นๆ และได้มีการเพิ่มตัวแปรในการหมุนแกนครั้งที่ 4 และ 6 ทั้งนี้เพื่อหาความสัมพันธ์ที่สอดคล้องของตัวแปรแต่ละองค์ประกอบให้ได้มากที่สุด ซึ่งการหมุนแกนครั้งที่ 7 มีค่าไอเกนสูงที่สุด แสดงว่าองค์ประกอบนี้มีความสำคัญที่สุด เพราะสามารถอธิบายหรือดึงความแปรปรวนของข้อมูลได้มากที่สุด เมื่อผู้วิจัยได้ทำการหมุนแกนครบ 7 ครั้งแล้ว ได้องค์ประกอบและตัวแปรที่มีสัมพันธ์และสอดคล้องกัน ดังปรากฏในตาราง 8

ตารางที่ 8 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวแปร ครั้งที่ 7

ตัวแปร	องค์ประกอบ		
	1	2	3
ak11_6	.797		
ak13_8	.776		
ak12_7	.763		
ad35_1	.754		
ad37_3	.744		
ak10_5	.744		
ak14_9	.734		
am16_2	.722		
ad38_4	.704		
ak6_1	.642		
am17_3	.613		
ib4_4		.825	
ib3_3		.801	
ib2_2		.736	
ib5_5		.714	
ib1_1		.671	
ak7_2		.632	
ik28_3			.879
mu24_4			.837
ik26_1			.746
sh30_2			.691

ตารางที่ 8 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวแปร ครั้งที่ 7 (ต่อ)

ตัวแปร	องค์ประกอบ		
	1	2	3
mu21_1			.662
sh29_1			.613

จากตารางที่ 8 เมื่อหมุนแกนอโธกอนอล (Orthogonal) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax) จำนวน 7 ครั้ง เพื่อหาองค์ประกอบหลักของการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส โดยพิจารณาคัดเลือกคำถาม (ตัวแปร) ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป จำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบมีอย่างน้อย 3 ตัวแปร และความหมายของตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบสอดคล้องกับแนวคิดการวิจัย ดังนั้นจากการวิเคราะห์องค์ประกอบครั้งนี้ทำให้ได้องค์ประกอบทั้งสิ้น 3 องค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 มี 11 ตัวแปร คือ ตัวแปรที่ ak11_6, ak13_8, ak12_7, ad35_1, ad37_3, ak10_5, ak14_9, am16_2, ad38_4, ak6_1 และ am17_3

องค์ประกอบที่ 2 มี 6 ตัวแปร คือ ตัวแปรที่ ib4_4, ib3_3, ib2_2, ib5_5, ib1_1 และ ak7_2

องค์ประกอบที่ 3 มี 6 ตัวแปร คือ ตัวแปรที่ ik28_3, mu24_4, ik26_1, sh30_2, mu21_1 และ sh29_1

โดยแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดตัวชี้วัดและค่าน้ำหนักองค์ประกอบปรากฏดังตารางที่ 9, 10 และ 11

ตารางที่ 9 แสดงตัวแปร ตัวชี้วัด และน้ำหนักองค์ประกอบ ในองค์ประกอบที่ 1

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	น้ำหนักองค์ประกอบ
ak11_6	ผู้บริหารมีความเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น	.797
ak13_8	ผู้บริหารรู้จักการขอร้องผู้อื่น	.776
ak12_7	ผู้บริหารรู้จักการให้อภัยต่อผู้อื่น	.763
ad35_1	ผู้บริหารปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน	.754
ad37_3	ผู้บริหารประเมินการปฏิบัติงานของผู้อื่นอย่างยุติธรรม	.744
ak10_5	ผู้บริหารมีความรักความห่วงใยต่อผู้อื่น	.744
ak14_9	ผู้บริหารใช้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น	.734
am16_2	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	.722

ตารางที่ 9 แสดงตัวแปร ตัวชี้วัด และน้ำหนักองค์ประกอบ ในองค์ประกอบที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	น้ำหนัก องค์ประกอบ
ad38_4	ผู้บริหารให้การตอบแทนแก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม	.704
ak6_1	ผู้บริหารปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด	.642
am17_3	ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจและน่าเชื่อถือ	.613

จากตารางที่ 9 องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย 11 ตัวชี้วัด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง .797-.613 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า **หลักอัครลาภ (หลักคุณธรรม)** ประกอบด้วยตัวชี้วัดดังต่อไปนี้ ผู้บริหารมีความเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น , ผู้บริหารรู้จักการขอร้องผู้อื่น , ผู้บริหารรู้จักการให้อภัยต่อผู้อื่น , ผู้บริหารปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน , ผู้บริหารประเมินการปฏิบัติงานของผู้อื่นอย่างยุติธรรม , ผู้บริหารมีความรักความห่วงใยต่อผู้อื่น , ผู้บริหารใช้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น , ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต , ผู้บริหารให้การตอบแทนแก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม , ผู้บริหารปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด และ ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจและน่าเชื่อถือ

ตารางที่ 10 แสดงตัวแปร ตัวชี้วัด และน้ำหนักองค์ประกอบ ในองค์ประกอบที่ 2

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	น้ำหนัก องค์ประกอบ
ib4_4	ผู้บริหารสั่งห้ามผู้อื่นให้ละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮ์	.825
ib3_3	ผู้บริหารสั่งใช้ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์	.801
ib2_2	ผู้บริหารละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮ์	.736
ib5_5	ผู้บริหารมีเจตนารมณ์ในการทำงานเพื่ออัลลอฮ์	.714
ib1_1	ผู้บริหารปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์	.671
ak7_2	ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด	.632

จากตารางที่ 10 องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง .825-.632 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า **หลักอิบาดะฮ์ (หลักการจงรักภักดี)** ประกอบด้วยตัวชี้วัดดังต่อไปนี้ ผู้บริหารสั่งห้ามผู้อื่นให้ละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮ์, ผู้บริหารสั่งใช้ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์, ผู้บริหารละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮ์, ผู้บริหารมีเจตนารมณ์ในการทำงานเพื่ออัลลอฮ์, ผู้บริหารปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ และ ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด

ตารางที่ 11 แสดงตัวแปร ตัวชี้วัด และน้ำหนักองค์ประกอบ ในองค์ประกอบที่ 3

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	น้ำหนัก องค์ประกอบ
ik28_3	ผู้บริหารมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามภารกิจต่างๆให้ผู้อื่นทราบ	.879
mu24_4	ผู้บริหารมีการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานของผู้อื่น	.837
ik26_1	ผู้บริหารมีการแต่งตั้งผู้ดำเนินงานด้านงบประมาณที่ชัดเจน	.746
sh30_2	ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นมีการปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกัน	.691
mu21_1	ผู้บริหารมีการแต่งตั้งฝ่ายงานต่างๆอย่างชัดเจน	.662
sh29_1	ผู้บริหารเห็นความสำคัญของหลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ	.613

จากตารางที่ 11 องค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง .879-.613 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า **หลักซุรอ (หลักการมีส่วนร่วม)** ประกอบด้วยตัวชี้วัดดังต่อไปนี้ ผู้บริหารมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามภารกิจต่างๆให้ผู้อื่นทราบ, ผู้บริหารมีการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานของผู้อื่น, ผู้บริหารมีการแต่งตั้งผู้ดำเนินงานด้านงบประมาณที่ชัดเจน, ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นมีการปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกัน, ผู้บริหารมีการแต่งตั้งฝ่ายงานต่างๆอย่างชัดเจน และ ผู้บริหารเห็นความสำคัญของหลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ

ซึ่งองค์ประกอบและตัวชี้วัดของหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามทั้ง 3 ประการนี้ได้มาจะมีความน่าเชื่อถือและมีความสอดคล้องมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับค่าไอเกน ร้อยละของความแปรปรวน ร้อยละของความแปรปรวนสะสม และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (ค่าความเชื่อมั่น) ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงค่าไอเกน ร้อยละของความแปรปรวน ร้อยละของความแปรปรวนสะสม และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (ค่าความเชื่อมั่น) ของแต่ละองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	หลักอัครลาก (หลักคุณธรรม)	หลักอิบาดะห์ (หลักการจงรักภักดี)	หลักซุรอ (หลักการมีส่วนร่วม)
ค่าไอเกน	14.217	2.117	1.008
ร้อยละของ ความแปรปรวน	61.813	9.202	4.383

ตารางที่ 12 แสดงค่าไอเกน ร้อยละของความแปรปรวน ร้อยละของความแปรปรวนสะสม และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (ค่าความเชื่อมั่น) ของแต่ละองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	หลักอัครลาก (หลักคุณธรรม)	หลักอิบาตะห์ (หลักการจงรักภักดี)	หลักซุรอ (หลักการมีส่วนร่วม)
ร้อยละของ	61.813	71.016	75.399
ความแปรปรวนสะสม			
ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (ค่าความเชื่อมั่น)	.968	.927	.911
ภาพรวม		.971	
ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (ค่าความเชื่อมั่น)			

จากตารางที่ 12 ทุกองค์ประกอบมีค่าไอเกนมากกว่า 1 ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่น่าเชื่อถือได้ องค์ประกอบทั้งหมดมีค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 75.399 และมีค่าความเชื่อมั่นซึ่งทดสอบด้วยค่าประสิทธิ์แอลฟาของแต่ละองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .911-.968 และภาพรวม .971 ซึ่งถือว่ามีความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับดีมาก

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาสครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 341 คน โดยผู้วิจัยได้สอบถามเกี่ยวกับอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน ซึ่งปรากฏดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
น้อยกว่า 31 ปี	138	40.5
31 – 40 ปี	130	38.1
41 – 50 ปี	58	17.0
มากกว่า 50 ปี	15	4.4
รวม	341	100

ตารางที่ 13 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (n=341)	ร้อยละ
วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	48	14.1
ปริญญาตรี	280	82.1
สูงกว่าปริญญาตรี	13	3.8
รวม	341	100
ประสบการณ์การทำงาน		
น้อยกว่า 11 ปี	204	59.8
11 – 20 ปี	102	29.9
มากกว่า 20 ปี	35	10.3
รวม	341	100
ขนาดโรงเรียน		
เล็ก	57	16.7
กลาง	82	24.0
ใหญ่	202	59.3
รวม	341	100

จากตารางที่ 13 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำนวน 341 คน ปรากฏผลดังนี้

อายุ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลอายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยกว่า 31 ปี มีจำนวน 138 คน อายุ 31 – 40 ปี มีจำนวน 130 คน อายุ 41 – 50 ปี มีจำนวน 58 คน และอายุมากกว่า 50 ปี มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5, 38.1, 17.0 และ 4.4 ตามลำดับ

วุฒิการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลวุฒิการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ปริญญาตรี มีจำนวน 280 คน ต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 48 คน และ สูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 82.1, 14.1 และ 3.8 ตามลำดับ

ประสบการณ์การทำงาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลประสบการณ์การทำงานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ น้อยกว่า 11 ปี มีจำนวน 204 คน 11 – 20 ปี

มีจำนวน 102 คน และ มากกว่า 20 ปี มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 59.8, 29.9 และ 10.3 ตามลำดับ

ขนาดโรงเรียน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดของกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน พบว่ากลุ่มตัวอย่างโรงเรียนที่มีจำนวนมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ขนาดใหญ่ มีจำนวน 202 โรงเรียน ขนาดกลาง 82 โรงเรียน และขนาดเล็ก จำนวน 57 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 59.2, 24.6 และ 16.7 ตามลำดับ

4.3 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

การวิเคราะห์สภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส เป็นรายด้าน ปรากฏผลดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับ ของการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

หลักการบริหารจัดการที่ดี	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการบริหาร
1. หลักอัครลาก (หลักคุณธรรม)	3.83	.858	มาก
2. หลักอิบาดะฮ์ (หลักการจงรักภักดี)	4.06	.842	มาก
3. หลักซุรอ (หลักการมีส่วนร่วม)	3.95	.760	มาก
เฉลี่ย	4.02	.740	มาก

จากตารางที่ 14 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามด้านหลักอิบาดะฮ์ (หลักการจงรักภักดี) มากที่สุด ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .842) รองลงมาคือ หลักซุรอ (หลักการมีส่วนร่วม) ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = .760) และ น้อยที่สุด คือ หลักอัครลาก (หลักคุณธรรม) ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = .858)

เมื่อพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน ปรากฏผลดังนี้

ก. ระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักอัครลาก (หลักคุณธรรม) ปรากฏผลดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักอัครลาก (หลักคุณธรรม)

ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการบริหาร
1. ผู้บริหารมีความเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น	3.85	.958	มาก
2. ผู้บริหารรู้จักการขอร้องผู้อื่น	3.77	1.009	มาก
3. ผู้บริหารรู้จักการให้อภัยต่อผู้อื่น	3.85	.926	มาก
4. ผู้บริหารปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน	3.74	1.055	มาก
5. ผู้บริหารประเมินการปฏิบัติงานของผู้อื่นอย่างยุติธรรม	3.74	1.001	มาก
6. ผู้บริหารมีความรักความห่วงใยต่อผู้อื่น	3.88	.958	มาก
7. ผู้บริหารใช้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น	3.87	.983	มาก
8. ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	3.89	1.012	มาก
9. ผู้บริหารให้การตอบแทนแก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม	3.70	1.044	มาก
10. ผู้บริหารปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด	3.95	.928	มาก
11. ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจและน่าเชื่อถือ	3.90	.987	มาก
เฉลี่ย	3.83	.858	มาก

จากตารางที่ 15 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ด้านหลักอัครลาก (หลักคุณธรรม) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามด้านหลักอัครลาก (หลักคุณธรรม) อยู่ในระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดตามลำดับ คือ ผู้บริหารปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = .928) ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจและน่าเชื่อถือ ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = .987) ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 1.012) ผู้บริหารมีความรักความห่วงใยต่อ

ผู้อื่น ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = .958) ผู้บริหารใช้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = .983) . ผู้บริหารมีความเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = .958) ผู้บริหารรู้จักการให้อภัยต่อผู้อื่น ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = .926) ผู้บริหารรู้จักการขอภัยผู้อื่น ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 1.009) ผู้บริหารปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 1.055) ผู้บริหารประเมินการปฏิบัติงานของผู้อื่นอย่างยุติธรรม ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 1.001) และ ผู้บริหารให้การตอบแทนแก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 1.044)

ข. ระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักอิบาตะฮุ (หลักการจงรักภักดี) ปราบกฏผลดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักอิบาตะฮุ (หลักการจงรักภักดี)

ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการบริหาร
1. ผู้บริหารสั่งห้ามผู้อื่นให้ละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮ์	3.96	1.119	มาก
2. ผู้บริหารสั่งใช้ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์	4.12	.941	มาก
3. ผู้บริหารละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮ์	3.95	1.117	มาก
4. ผู้บริหารมีเจตนาอารมณ์ในการทำงานเพื่ออัลลอฮ์	4.12	.987	มาก
5. ผู้บริหารปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์	4.12	.939	มาก
6. ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด	4.08	.875	มาก
เฉลี่ย	4.06	.842	มาก

จากตารางที่ 16 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ด้านหลักอิบาตะฮุ (หลักการจงรักภักดี) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามด้านหลักอิบาตะฮุ (หลักการจงรักภักดี) อยู่ในระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดตามลำดับ คือ ผู้บริหารสั่งใช้ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ ($\bar{X} = 4.12$, S.D.

= .941) ผู้บริหารมีเจตนาธรมณ์ในการทำงานเพื่ออัลลอฮ์ ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .987) ผู้บริหารปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .939) ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .875) ผู้บริหารสั่งห้ามผู้อื่นให้ละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮ์ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .875) และ ผู้บริหารละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮ์ ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 1.117)

ค. ระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักชุรอ (หลักการมีส่วนร่วม) ปรากฏผลดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักชุรอ (หลักการมีส่วนร่วม)

ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการบริหาร
1. ผู้บริหารมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามภารกิจต่างๆให้ผู้อื่นทราบ	3.88	.926	มาก
2. ผู้บริหารมีการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานของผู้อื่น	4.06	.891	มาก
3. ผู้บริหารมีการแต่งตั้งผู้ดำเนินงานด้านงบประมาณที่ชัดเจน	3.92	.941	มาก
4. ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นมีการปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกัน	3.90	.912	มาก
5. ผู้บริหารมีการแต่งตั้งฝ่ายงานต่างๆอย่างชัดเจน	4.14	.849	มาก
6. ผู้บริหารเห็นความสำคัญของหลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ	3.81	.963	มาก
รวม	3.95	.760	มาก

จากตารางที่ 17 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ด้านหลักชุรอ (หลักการมีส่วนร่วม) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามด้านหลักชุรอ (หลักการมีส่วนร่วม) อยู่ในระดับมากที่สุดไปหาน้อย

ที่สุดตามลำดับ คือ ผู้บริหารมีการแต่งตั้งฝ่ายงานต่างๆ อย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .849) ผู้บริหารมีการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานของผู้อื่น ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .891) ผู้บริหารมีการแต่งตั้งผู้ดำเนินงานด้านงบประมาณที่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = .941) ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นมีการปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกัน ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = .912) ผู้บริหารมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามภารกิจต่างๆ ให้ผู้อื่นทราบ ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = .926) และ ผู้บริหารเห็นความสำคัญของหลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = .963)

4.4 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

การเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามอายุ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน ปรากฏผล ดังนี้

ตารางที่ 18 แสดงการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามอายุ

หลักการ บริหารจัดการที่ดี	แหล่ง ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. หลักอัครลาก (หลักคุณธรรม)	ระหว่างกลุ่ม	1.776	3	.592	.802	.493
	ภายในกลุ่ม	248.729	337	.738		
	รวม	250.505	340			
2. หลักอิบาดะฮ์ (หลักการจงรักภักดี)	ระหว่างกลุ่ม	2.527	3	.842	1.189	.314
	ภายในกลุ่ม	238.710	337	.708		
	รวม	241.237	340			
3. หลักซุรอ (หลักการมีส่วนร่วม)	ระหว่างกลุ่ม	2.351	3	.784	1.360	.255
	ภายในกลุ่ม	194.200	337	.576		
	รวม	196.551	340			
เฉลี่ย	ระหว่างกลุ่ม	1.677	3	.559	1.021	.383
	ภายในกลุ่ม	184.453	337	.547		
	รวม	186.130	340			

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 18 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามอายุ ผลการวิเคราะห์พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 19 แสดงการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามวุฒิการศึกษา

หลักการ บริหารจัดการที่ดี	แหล่ง ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. หลักอัครลาก (หลักคุณธรรม)	ระหว่างกลุ่ม	.415	2	.208	.281	.755
	ภายในกลุ่ม	250.089	338	.740		
	รวม	250.505	340			
2. หลักอิบาดะฮ์ (หลักการจงรักภักดี)	ระหว่างกลุ่ม	.786	2	.393	.552	.576
	ภายในกลุ่ม	240.452	338	.711		
	รวม	241.237	340			
3. หลักซุรอ (หลักการมีส่วนร่วม)	ระหว่างกลุ่ม	.394	2	.197	.339	.712
	ภายในกลุ่ม	196.157	338	.580		
	รวม	196.551	340			
เฉลี่ย	ระหว่างกลุ่ม	.397	2	.198	.361	.697
	ภายในกลุ่ม	185.733	338	.550		
	รวม	186.130	340			

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 19 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามวุฒิการศึกษา ผลการวิเคราะห์พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

หลักการ บริหารจัดการที่ดี	แหล่ง ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. หลักอัครลาก (หลักคุณธรรม)	ระหว่างกลุ่ม	2.977	2	1.488	2.032	.133
	ภายในกลุ่ม	247.528	338	.732		
	รวม	250.505	340			
2. หลักอิบาดะฮ์ (หลักการจงรักภักดี)	ระหว่างกลุ่ม	1.963	2	.981	1.386	.251
	ภายในกลุ่ม	239.274	338	.708		
	รวม	241.237	340			
3. หลักซุร่อ (หลักการมีส่วนร่วม)	ระหว่างกลุ่ม	.982	2	.491	.848	.429
	ภายในกลุ่ม	195.569	338	.579		
	รวม	196.551	340			
เฉลี่ย	ระหว่างกลุ่ม	1.850	2	.925	1.696	.185
	ภายในกลุ่ม	184.280	338	.545		
	รวม	186.130	340			

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 20 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามวุฒิการศึกษา ผลการวิเคราะห์พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 21 แสดงการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

หลักการ บริหารจัดการที่ดี	แหล่ง ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. หลักอัครลาก (หลักคุณธรรม)	ระหว่างกลุ่ม	1.983	2	.992	1.349	.261
	ภายในกลุ่ม	248.521	338	.735		
	รวม	250.505	340			

ตารางที่ 21 แสดงการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามขนาดของโรงเรียน (ต่อ)

หลักการ บริหารจัดการที่ดี	แหล่ง ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
2. หลักอิบาตะฮฺ (หลักการจงรักภักดี)	ระหว่างกลุ่ม	6.575	2	3.288	4.735	.009
	ภายในกลุ่ม	234.662	338	.694		
	รวม	241.237	340			
3. หลักซุรอ (หลักการมีส่วนร่วม)	ระหว่างกลุ่ม	2.384	2	1.192	2.075	.127
	ภายในกลุ่ม	194.167	338	.574		
	รวม	196.551	340			
เฉลี่ย	ระหว่างกลุ่ม	.812	2	.406	.741	.478
	ภายในกลุ่ม	185.318	338	.548		
	รวม	186.130	340			

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 21 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ผลการวิเคราะห์พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนรายด้านมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ย อย่างน้อย 1 คู่ จึงทำการทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Turkey ปรากฏผลดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงผลการทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักอิบาตะฮฺ (หลักการจงรักภักดี) จำแนกตามขนาดของโรงเรียน เป็นรายคู่

หลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ด้านหลักอิบาตะฮฺ (หลักการจงรักภักดี)		เล็ก	กลาง	ใหญ่
ขนาดของโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย	4.33	4.11	3.96
เล็ก	4.33	-	.133	.003
กลาง	4.11	-	-	.150
ใหญ่	3.96	-	-	-

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 22 ผลการทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักอิบาตะฮฺ (หลักการจงรักภักดี) จำแนกตามขนาดของโรงเรียน เป็นรายคู่ พบว่า การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก มีการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามด้านหลักอิบาตะฮฺ (หลักการจงรักภักดี) แตกต่างกับ การบริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยที่ การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก มีการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามด้านหลักอิบาตะฮฺ (หลักการจงรักภักดี) มากกว่า การบริหารโรงเรียนขนาดใหญ่

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส และเพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำนวน 531 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่ 1 จำนวน 190 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส กลุ่มตัวอย่างที่ 2 จำนวน 341 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาเครื่องมือให้มีความเหมาะสมกับการศึกษาในครั้งนี้ โดยแบบสอบถามมีข้อความเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามแบบสอบถามมีจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และแบบสอบถามสำหรับศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส โดยแบบสอบถามแต่ละฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ตอนที่ 2 ประเมินสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส สรุปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

องค์ประกอบหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงสำรวจ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 190 คน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 23 ตัวแปร ได้แก่

ก. องค์ประกอบที่ 1 หลักอัครลาภ (หลักคุณธรรม) ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกต 11 ตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .797-.613

ข. องค์ประกอบที่ 2 หลักอิบาดะฮ์ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต 6 ตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .825-.632

ค. องค์ประกอบที่ 3 หลักซุรอ (หลักการมีส่วนร่วม) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .879-.613

5.1.2 ผลการศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

5.1.2.1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 คน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ขนาดเล็ก จำนวน 57 โรงเรียน ขนาดกลาง จำนวน 82 โรงเรียน และขนาดใหญ่ 202 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 16.7 , 24.0 และ 59.2 ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามอายุ ส่วนมากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยกว่า 31 ปี มีจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5 รองลงมา คือ อายุ 31 – 40 ปี มีจำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 และ อายุ 41 – 50 ปี มีจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 17.0 และส่วนน้อยที่สุดคือ อายุมากกว่า 50 ปี มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา ส่วนมากเป็นปริญญาตรี มีจำนวน 280 คน รองลงมา คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 48 คน และส่วนน้อยที่สุด คือ สูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 82.1, 14.1 และ 3.8 ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ส่วนมากจะมีประสบการณ์น้อยกว่า 11 ปี มีจำนวน 204 คน รองลงมา คือ 11 – 20 ปี มีจำนวน 102 คน และน้อยที่สุด คือ มากกว่า 20 ปี มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 59.8, 29.9 และ 10.3 ตามลำดับ

5.1.2.2 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส สรุปได้ดังนี้

ก. ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามด้านหลักอิบาตะห์ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) มากที่สุด ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .842) รองลงมาคือ หลักซุรอ (หลักการมีส่วนร่วม) ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = .760) และ น้อยที่สุด คือ หลักอัคลาก (หลักคุณธรรม) ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = .858)

ข. ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามด้านหลักอัคลาก (หลักคุณธรรม) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามด้านหลักอัคลาก (หลักคุณธรรม) อยู่ในระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดตามลำดับ คือ ผู้บริหารปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = .928) ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจและน่าเชื่อถือ ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = .987) ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 1.012) ผู้บริหารมีความรักความห่วงใยต่อผู้อื่น ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = .958) ผู้บริหารใช้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = .983) . ผู้บริหารมีความเมตตาและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = .958) ผู้บริหารรู้จักการให้อภัยต่อผู้อื่น ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = .926) ผู้บริหารรู้จักการขอภัยผู้อื่น ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 1.009) ผู้บริหารปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 1.055) ผู้บริหารประเมินการปฏิบัติงานของผู้อื่นอย่างยุติธรรม ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 1.001) และ ผู้บริหารให้การตอบแทนแก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 1.044)

ด้านหลักอิบาตะฮ์ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามด้านหลักอิบาตะฮ์ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) อยู่ในระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดตามลำดับ คือ ผู้บริหารสั่งใช้ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .941) ผู้บริหารมีเจตนารมณ์ในการทำงานเพื่ออัลลอฮ์ ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .987) ผู้บริหารปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .939) ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .875) ผู้บริหารสั่งห้ามผู้อื่นให้ละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮ์ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .875) และ ผู้บริหารละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮ์ ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 1.117)

และด้านหลักชुरอ (หลักการมีส่วนร่วม) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส มีระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามด้านหลักชुरอ (หลักการมีส่วนร่วม) อยู่ในระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดตามลำดับ คือ ผู้บริหารมีการแต่งตั้งฝ่ายงานต่างๆ อย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .849) ผู้บริหารมีการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานของผู้อื่น ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .891) ผู้บริหารมีการแต่งตั้งผู้ดำเนินงานด้านงบประมาณที่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = .941) ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นมีการปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกัน ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = .912) ผู้บริหารมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามภารกิจต่างๆ ให้ผู้อื่นทราบ ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = .926) และ ผู้บริหารเห็นความสำคัญของหลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = .963)

5.1.3 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามอายุ วุฒิ การศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้านแตกต่างกันด้านหลักอิบาตะฮุ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยที่การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก มีการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามด้านหลักอิบาตะฮุ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) มากกว่า การบริหารโรงเรียนขนาดใหญ่

5.2 การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.2.1 องค์ประกอบหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของหลักการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้ หลักอัครลาก (หลักคุณธรรม) หลักอิบาตะฮุ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) และ หลักชुरอ (หลักการมีส่วนร่วม) ซึ่งยังคงมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ศึกษา คือ หลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามออกเป็น 7 ประการ ได้แก่

- 1) หลักอิบาตะฮุ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ) 2) หลักอัคลาท (หลักคุณธรรม)
- 3) หลักอะมานะฮุ (หลักหน้าที่ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ) 4) หลักมุฮาสะบะฮุ (หลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้) 5) หลักอิกลาศ (หลักความบริสุทธิ์ใจ) 6) หลักซุรอและอิจญ์มะอ (หลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ) 7) หลักอะดะละฮุ (หลักความยุติธรรม)

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 สอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการที่ดีที่เป็นไปตามสมมติฐาน ด้านหลักอัคลาท อะมานะฮุ มุฮาสะบะฮุ และอะดะละฮุ ซึ่งเป็นหลักการของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น กล่าวคือ ผู้บริหารมีความรักความห่วงใยต่อผู้อื่น ผู้บริหารมีความเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ผู้บริหารรู้จักการให้อภัยต่อผู้อื่น ผู้บริหารรู้จักการขอภัยผู้อื่น ผู้บริหารใช้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจและน่าเชื่อถือ ผู้บริหารปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ผู้บริหารประเมินการปฏิบัติงานของผู้อื่นอย่างยุติธรรม ผู้บริหารให้การตอบแทนแก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม องค์ประกอบที่ 2 มีความสอดคล้องกับสมมติฐานด้านหลักอิบาตะฮุ กล่าวคือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ผู้บริหารปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺ ผู้บริหารละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮฺ ผู้บริหารสั่งใช้ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺ ผู้บริหารสั่งห้ามผู้อื่นให้ละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮฺ ผู้บริหารมีเจตนารมณ์ในการทำงานเพื่ออัลลอฮฺ และ องค์ประกอบที่ 3 มีความสอดคล้องกับสมมติฐานด้านหลักอิกลาศ และซุรอ กล่าวคือ ผู้บริหารมีการแต่งตั้งฝ่ายงานต่าง ๆ อย่างชัดเจน ผู้บริหารมีการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานของผู้อื่น ผู้บริหารมีการแต่งตั้งผู้ดำเนินงานด้านงบประมาณที่ชัดเจน ผู้บริหารมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามภารกิจต่าง ๆ ให้ผู้อื่นทราบ ผู้บริหารเห็นความสำคัญของหลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นมีการปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกัน

การนำเสนอผลเป็นรายองค์ประกอบ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

5.2.1.1 องค์ประกอบด้านหลักอัคลาท (หลักคุณธรรม)

ผลการวิจัยพบว่า หลักอัคลาทหรือหลักคุณธรรมเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ในการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัด 11 ตัวชี้วัด ได้แก่ ผู้บริหารมีความเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ผู้บริหารรู้จักการขอภัยผู้อื่น ผู้บริหารรู้จักการให้อภัยต่อผู้อื่น ผู้บริหารปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ผู้บริหารประเมินการปฏิบัติงานของผู้อื่นอย่างยุติธรรม ผู้บริหารมีความรักความห่วงใยต่อผู้อื่น ผู้บริหารใช้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ผู้บริหารให้การตอบแทนแก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม และ ผู้บริหารปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด และ ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจและน่าเชื่อถือ ตัวชี้วัดเหล่านี้สอดคล้องกับ

คุณลักษณะด้านอัคลากของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ได้ถูกกล่าวถึงมากมายทั้งในอัลกุรอานและอัลหะดีษ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงกล่าวยืนยันชัดแจ้งถึงการมีอัคลากที่ดีของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ไว้ว่า

﴿وَأَنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾

ความว่า “และแท้จริงเจ้านั้นอยู่บนคุณธรรมอันยิ่งใหญ่”

(อัลเกาะลัม 68 : 4)

จากอายะฮ์ข้างต้น อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงยืนยันว่าท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ อยู่ในจรรยา มารยาทที่ยิ่งใหญ่ เป็นแบบอย่างอันดีงามแก่มวลมุสลิมินและบุคคลทั่วไป (สมาคมนักเรียนเก่า อาหรับ ประเทศไทย, 2542 : 1540)

นอกจากคุณลักษณะด้านอัคลากของท่านนะบีจะถูกยืนยันชัดแจ้งในอัลกุรอานแล้ว หลายบทหะดีษที่กล่าวถึงการมีอัคลากที่ดีของท่านก็มีปรากฏให้เห็นมากมายเช่นกัน ดังปรากฏจากอับดุลลอฮ์ บิน อัมร์ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮู ที่ได้กล่าวว่า

((لَمْ يَكُنْ النَّبِيُّ فَاحِشًا وَلَا مُتَفَحِّشًا، وَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

<< إِنَّ مِنْ أَخْيَرِكُمْ أَحْسَنَكُمْ خُلُقًا >>))¹

ความว่า “ท่านนะบีไม่เคยเป็นคนหยาบช้ำและไม่เคยเป็นคนที่พูดจาหยาบคายน และท่านเราะฮ์สูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า “แท้จริง ผู้ที่ดีที่สุดในหมู่ผู้เจ้า คือ ผู้ที่มีอุปนิสัยดีที่สุด”

จากหะดีษดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า การพูดจาที่สุภาพเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของการมี อัคลากที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านอัคลากในการที่ผู้บริหารควรใช้วาจาสุภาพเหมาะสม และให้เกียรติผู้อื่น การมีเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นและการอภัยก็เช่นกัน ดังหะดีษที่ได้ ถูกกล่าวไว้ว่า

((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ،

وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَنَابِلُ، وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ

فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ، فَلَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ))²

¹ บันทึกลงโดยอัล-บุคอรีฮ์ หมายเลข 3559 และมุสลิม หมายเลข 2321

² บันทึกลงโดยอัล-บุคอรีฮ์ หมายเลข 6 และมุสลิม หมายเลข 2308

ความว่า “แท้จริง ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เป็นคนที่เอื้อเฟื้อมากที่สุด และท่านจะเอื้อเฟื้อมากยิ่งขึ้นไปอีกในช่วงที่มลาอิกะฮฺญิบรีลมาพบท่านในเดือนเราะมะฎอน โดยเขาจะมาพบท่านในทุกค่ำคืนของเดือนเราะมะฎอน แล้วญิบรีลก็จะศึกษาบททวนอัลกุรอานกับท่าน และแท้จริงท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ นั้นเป็นคนที่เอื้อเฟื้อความดี(ใจบุญอย่างกว้างขวาง)มากมายยิ่งกว่าลมที่หอบพัดเสียอีก”

จากอัลกุรอานและหะดีษที่ได้กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะด้านอัคลากที่ดีนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญ โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่เป็นผู้นำที่ทำหน้าที่บริหารและจัดการกิจการทั้งหลาย เพราะหลักการด้านอัคลากหรือคุณธรรมไม่ใช่หลักการด้านการปฏิบัติ แต่เป็นหลักการที่ต้องให้เกิดขึ้นเป็นอัตลักษณ์แก่ตัวบุคคล เช่น ความกล้าหาญ ความเป็นธรรม ความเอื้ออาทร ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม เป็นต้น (Al-Hasan Al-Aidaros และคณะ, 2556)

ดังนั้น จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ การค้นพบองค์ประกอบด้านอัคลากหรือด้านคุณธรรม พร้อมด้วยตัวชี้วัดทั้ง 11 ตัวชี้วัด จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวมาทั้งหมด

5.2.1.2 องค์ประกอบด้านหลักอิบาดะฮฺ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ)

ผลการวิจัยพบว่า หลักอิบาดะฮฺหรือหลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ เป็นองค์ประกอบที่มีค่ามากที่สุดในการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ซึ่งประกอบประกอบด้วยตัวชี้วัด 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ ผู้บริหารสั่งห้ามผู้อื่นให้ละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮฺ ผู้บริหารสั่งใช้ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺ ผู้บริหารละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮฺ ผู้บริหารมีเจตนารมณ์ในการทำงานเพื่ออัลลอฮฺ ผู้บริหารปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺ และ ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด เนื่องจากองค์ประกอบด้านอิบาดะฮฺเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับศรัทธา การจงรักภักดี การเชื่อฟัง การปฏิบัติตามคำสั่งใช้และการละเว้นจากคำสั่งห้าม การสั่งใช้ผู้อื่นในความดีและการสั่งห้ามผู้อื่นในเรื่องของความชั่ว และการมีความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮฺ ﷻ จึงทำให้องค์ประกอบด้านอิบาดะฮฺนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด

ผู้บริหารจะต้องบริหารโรงเรียนโดยตระหนักถึงหลักการข้อนี้เป็นที่ตั้ง ไม่ว่าจะตัวชี้วัดข้อใดข้อหนึ่งจะมีค่าน้อยตามลำดับอย่างไร แต่ทุกตัวชี้วัดย่อมมีความสำคัญและจำเป็น เพราะการบริหารตามหลักการข้อนี้ไม่สามารถขาดตัวชี้วัดใดตัวชี้วัดหนึ่งได้ เนื่องจาก ถ้าขาดตัวชี้วัดใดตัวชี้วัดหนึ่ง การงานบริหารจัดการก็จะไม่สมบูรณ์ อิบนุตุยมียะฮฺ (2049) ถูกอ้างถึงในบทความวิจัย เรื่อง The Application of Ibadah (Worship) in Counseling: Its Importance and Implications to Muslim Clients (Salasiah Hanin Hamjah and Noor Shakirah Mat Akhir, 2558) ซึ่งเขาได้ให้ความเห็นว่า อิบาดะฮ์คือสิ่งที่ได้รับการอนุมัติจากอัลลอฮฺ และนำพา

ความโปรดปรานของพระองค์ด้วยคำพูดและการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการถือศีลอด การบริจาคทาน การมีความรับผิดชอบ การทำดีต่อบิดามารดา การรักษาสัมพันธ์กับผู้อื่น การเชิญชวนสู่ความดี การสั่งห้ามกระทำความชั่ว การญิฮาด การขอพร และการรำลึกถึง นอกจากนี้ Salasih Hanin Hamjah และ Noor Shakirah Mat Akhir ยังได้จำกัดความหลักการอิบาดะฮ์ในบทความของบทความวิจัยดังกล่าวว่า หลักการอิบาดะฮ์เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญในคำสอนของศาสนาอิสลามนอกเหนือจากหลักความศรัทธาและหลักคุณธรรม ความสำคัญของหลักการอิบาดะฮ์ถูกกำหนดโดยวัตถุประสงค์ให้มนุษย์มีความยอมจำนน

เห็นได้ว่า หลักการอิบาดะฮ์นั้น ประกอบด้วยหลักสำคัญว่าด้วยการศรัทธา การยอมจำนน จงรักภักดี การทำดี การสั่งห้ามทำชั่ว การบริสุทธิ์ใจ ดังนั้น จากการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านอิบาดะฮ์หรือด้านการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ที่ประกอบด้วยตัวชี้วัด 6 ตัวชี้วัด จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวมาทั้งหมด

5.2.1.3 องค์ประกอบด้านหลักซุรอ (หลักการมีส่วนร่วม)

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านหลักซุรอหรือหลักการมีส่วนร่วม เป็นองค์ประกอบที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยตัวชี้วัด 6 ตัวชี้วัด คือ ผู้บริหารมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามภารกิจต่างๆให้ผู้อื่นทราบ ผู้บริหารมีการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานของผู้อื่น ผู้บริหารมีการแต่งตั้งผู้ดำเนินงานด้านงบประมาณที่ชัดเจน ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นมีการปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกัน ผู้บริหารมีการแต่งตั้งฝ่ายงานต่างๆอย่างชัดเจน และ ผู้บริหารเห็นความสำคัญของหลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ หลักการนี้เป็นหลักการสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่แตกแยก ไม่ขัดแย้ง และมีความคิดเห็นพ้องต้องกัน ซึ่งตัวชี้วัดที่กล่าวถึงก่อนหน้านี้นี้ แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ผู้บริหารนอกจากจะมีคุณลักษณะด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องของการมีคุณธรรมจริยธรรมแล้ว ยังต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยการปรึกษาหารือ การแต่งตั้งมอบหมาย การตรวจสอบติดตาม การรายงานผลให้ทราบโดยทั่วกัน การส่งเสริมในการออกความคิดเห็นร่วมกัน

การยึดมั่นในหลักการซุรอโดยการเห็นด้วยกับเสียงข้างมากเป็นการปกป้องสิทธิมนุษยชาติและการส่งเสริมในเรื่องของการทำตามกฎกติกาอันเป็นหลักการที่ได้รับความนิยมมาก Syarif (2009)

ศาสนาอิสลาม คือศาสนาที่ยึดเอาแนวการซุรอ (การขอคำแนะนำและปรึกษาร่วมกัน) ในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับด้านศาสนาและทางโลก ในเรื่องกิจการภายในและกิจการภายนอก อัลลอฮ์ตรัสในคัมภีร์อัลกุรอานว่า

﴿وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ﴾

ความว่า “และบรรดาผู้ต่อบรรีบต่อพระเจ้าของพวกเขา และดำรงละหมาด และพวกเขามีการศึกษาหรือในกิจการของพวกเขา และพวกเขาบริจาคสิ่งที่เราได้ให้เป็นเครื่องปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา”

(อิซ-ซุรอ 42 : 38)

ระบบซุรอ เป็นระบบหนึ่งที่น่าไปสู่ความถูกต้องและผลประโยชน์ที่ดีที่สุด บรรดามุสลิมในสมัยต้นของอิสลาม ได้ยึดปฏิบัติกับหลักการซุรอนี้กับเรื่องศาสนาและดูญา (ทางโลก) ของพวกเขา จนทำให้สภาพของพวกเขารุ่งโรจน์และไปด้วยดี เมื่อไหร่ที่พวกเขาเฉออกจากหลักการนี้พวกเขาเลยต้องเผชิญกับความต่ำต้อยในเรื่องศาสนาและทางโลกของพวกเขา อับดุลเราะห์มาน อัสซีหะฮฺ (2553)

ระบบซุรอ คือสิ่งจำเป็นพื้นฐานหลักในบัญญัติแห่งอิสลาม ด้วยเหตุนี้ ท่านศาสนทูตแห่งศาสนาอิสลาม จึงได้สั่งให้ปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวนี้อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม อัลลอฮฺตรัสในคัมภีร์อัลกุรอานว่า

﴿فِيمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لَئِن لَّمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَكْتُبِ الْفُرْقَانَ لَفِي خُسْرٍ ۚ لَئِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوا أُمَّرَاتِي لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۚ وَالَّذِينَ هُمْ يُرْسِلُونَ فَاحْتَسِبُوا أَنَّ هَالِكِينَ بِهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ هُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ أَمْرِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ۚ﴾

ความว่า “เนื่องด้วยความเมตตาจากอัลลอฮฺนั่นเอง เจ้า(มุหัมมัด) จึงได้สุภาพอ่อนโยนแก่พวกเขา และถ้าหากเจ้าเป็นผู้ประพฤติหยาบช้ำ และมีใจแข็งกระด้างแล้วไซ้ร้ แน่نونพวกเขาก็ยอมแยกตัวออกไปจากกรอบ ๆ เจ้ากันแล้ว ดังนั้นจงอภัยให้แก่พวกเขาเถิด และจงขออภัยให้แก่พวกเขาด้วย และจงศึกษาหรือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย”

(อาละอิมรอน 3 : 159)

จากการอภิปรายหลักการซุรอ นั้น เห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอับดุลสุโก ดินอะ (2551) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามกระบวนการซุรอ กรณีศึกษา หลักการศาสนาอิสลามกับกระบวนการซุรอ ชุมชนบ้านตาแปด ตำบลปากบาง อำเภอยะหา จังหวัดสงขลา อ.เทพา จ. สงขลา และบ้านตะโล๊ะ ตำบลตะโล๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดปัตตานี ซึ่งพบว่า ศาสนบัญญัติสนับสนุนกระบวนการซุรอ ระบบซุรอในอิสลามมีหลักการที่ชัดเจนและสามารถปรับปรนได้กับทุกสถานการณ์ และกระบวนการซุรอแบบอิสลามมีความแตกต่างกับการประชุมที่มีการศึกษาหรือตามกระบวนการประชาธิปไตย

5.2.2 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ทั้งด้านหลักอัครลาภ หลักอภิปาตะฮู และหลักชุรอ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจากองค์ประกอบที่ได้มาจากวิเคราะห์องค์ประกอบ มีความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งทำให้ผลของสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีสภาพการบริหารจัดการที่ดีมาก อาจเป็นเพราะการกำหนดแนวทางปฏิบัติเหมือนกัน ในประเทศไทยด้วยกับบริบทที่ใกล้เคียงกับจังหวัดนราธิวาส ยังไม่มีปรากฏการศึกษาสภาพการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดี จึงไม่สามารถอภิปรายให้เห็นถึงความแตกต่างหรือไม่อย่างใด ซอหมาด ไบหมาดบันจอ (2554) ได้วิเคราะห์สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดสตูล ถือเป็นการศึกษาวิจัยที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยครั้งนี้ที่สุด ซึ่งผลที่ได้คือ สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดสตูลอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยมีความแตกต่างกัน การศึกษาสภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดสตูล ใช้ข้อคำถามที่กล่าวถึงความหมายทั่วไป แต่การวิเคราะห์สภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีตัวชี้วัดที่กล่าวถึงเฉพาะและเกี่ยวข้องกับความเป็นมุสลิม จึงทำให้ผลที่ออกมามีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ในทางกลับกัน เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยเรื่อง สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สุจิตรา ยีห้วงเจริญ , 2554) และ คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (อาเรฟ หะยีหามะ , 2554) ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารของผู้บริหารมีความสอดคล้องกัน คืออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความสอดคล้องของตัวแปร ไม่ว่าจะเป็นแนวคิด กลุ่มตัวอย่าง และบริบท จึงทำให้ผลออกมาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5.2.3 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

จากผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้าน

ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ช่วงห่างระหว่างอายุและประสบการณ์การทำงาน หรือความแตกต่างระหว่างวุฒิการศึกษา ไม่ใช่ตัวแปรสำคัญของการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ผู้บริหารมีแนวปฏิบัติของการบริหารจัดการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้ผลของการเปรียบเทียบไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อมีการเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียนแล้ว กลับพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันก็จริง แต่ในส่วนรายด้านนั้นแตกต่างกันในด้านของหลักอิบาดะฮ์หรือหลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งก็แตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยที่การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก มีการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามด้านหลักอิบาดะฮ์หรือหลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ มีมากกว่าการบริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยด้านบริบทของโรงเรียนที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นขนาด จำนวน หรือปริมาณ อีกทั้งยังมีปัจจัยด้านการบริหารฝ่ายต่างๆ ที่โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่อย่อมเป็นไปไม่เหมือนกัน ทำให้การบริหารงานด้านอิบาดะฮ์ทั้งสองมีความเข้มข้นต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับที่ Vaziri Fard (2015) ได้นำเสนอไว้ในบทความวิชาการเรื่อง The Study about Responsibilities of Islamic Dominion for Enjoining the Good and Forbidding the Evil ว่า การสั่งใช้ในสิ่งที่ดีและห้ามปรามในสิ่งที่ชั่วร้ายเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ภาวะการสั่งใช้และห้ามปรามในสังคมลดน้อยลง เพราะถึงแม้ว่าภารกิจนี้เป็นสิ่งที่สำคัญแค่ไหน ก็ยังมีผู้คนที่หลงลืมที่จะปฏิบัติภารกิจนี้ การละเลยไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้นในวันนี้เท่านั้น หากแต่มุสลิมละเลยภารกิจนี้มานานแล้ว ฉะนั้นวันนี้มุสลิมควรตระหนักถึงสิ่งนี้ ไม่ใช่แค่เพียงคนใดคนหนึ่ง กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นมุสลิมทุกคน เพื่อที่จะทำให้ผู้คนในสังคมมุสลิมมีแต่การทำความดี และห่างไกลจากการทำความชั่ว

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า องค์ประกอบของหลักการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้ หลักอัครลาก (หลักคุณธรรม) หลักอิบาดะฮ์ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) และ หลักชูรอ (หลักการมีส่วนร่วม) และจากผลการเปรียบเทียบการบริหาร สามารถนำไปใช้ได้ดังนี้

5.3.1.1 จากผลการศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักอัครลาก (หลักคุณธรรม) พบว่า ข้อที่ผู้บริหารมีระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารให้การตอบแทนแก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ควรตระหนักถึงการตอบแทนแก่

ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม มีความเสมอภาคโดยไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้ใดผู้หนึ่งมากกว่าผู้ใดผู้หนึ่ง

5.3.1.2 จากผลการศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักอิบาตะสุ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) พบว่า ข้อที่ผู้บริหารมีระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮ์ ดังนั้นผู้บริหารคำนึงถึงการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น ไม่ใช่เฉพาะการปฏิบัติตนตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ แต่ยังคงต้องไม่ปฏิบัติในสิ่งที่เป็นคำสั่งห้ามของพระองค์ด้วย

5.3.1.3 จากผลการศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ด้านหลักซุรอ (หลักการมีส่วนร่วม) พบว่า ข้อที่ผู้บริหารมีระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารเห็นความสำคัญของหลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ ดังนั้นผู้บริหารควรคำนึงถึงความสำคัญของการประชุมปรึกษาหารือในการดำเนินงานของโรงเรียน ให้ความสำคัญกับการเห็นชอบร่วมกันบนพื้นฐานของความถูกต้อง เพื่อให้โรงเรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ด้วยดี

5.3.1.4 จากผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงาน และวุฒิการศึกษา ซึ่งพบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ในส่วนรายด้านนั้นแตกต่างกันในด้านของหลักอิบาตะสุหรือหลักการจงรักภักดี ต่ออัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งแตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยที่การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก มีการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามด้านหลักอิบาตะสุหรือหลักการจงรักภักดี ต่ออัลลอฮ์ ﷻ มีมากกว่าการบริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ นั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรนำผลที่เกิดความแตกต่างครั้งนี้ ตระหนักถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่าง เพราะตามหลักการอิบาตะสุแล้ว ไม่ว่าจะเป็โรงเรียนขนาดใดก็ตาม ควรจะมีผลที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อันเนื่องจากหลักการข้อนี้เป็นหลักการที่สำคัญที่สุด

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรมีการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลายครั้ง เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

5.3.2.2 ควรมีการศึกษาคำประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามในด้านอื่น ๆ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลายและถูกต้องเชิงอิสลามในการบริหารจัดการที่ดี

5.3.2.3 ควรมีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อให้ทราบว่าองค์ประกอบที่เหมือนกันหรือไม่

5.3.2.4 ควรมีการศึกษาต่อเพิ่มเติม โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามกับตัวชี้วัด และระหว่างองค์ประกอบด้วยกันว่าเป็นอย่างไร

5.3.2.5 ควรนำองค์ประกอบที่ได้ไปใช้เป็นตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในโอกาสต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ :

สำนักนายกรัฐมนตรี. 2542. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี.

กัลยา วานิชย์บัญชา. 2554. การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คีลิน กุสสลานุกาพ. 2542. อิสลามกับการบริหาร. รัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พิสนุ พองศรี. 2554. วิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

สุภาวงศ์ จันทวานิช. 2552. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภมาศ อังสุโชติ และคณะ. 2551. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ : เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพฯ : มิสชั่น มีเดีย.

Hair J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson, R.E. & Tatham, R.L. 2006. Multivariate data analysis. (6th ed.). Upper Saddle River, New Jersey : Prentice-Hall.

หนังสือแปล :

..... . พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน พร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย. 2542. อัลมะดีนะฮ์ อัลมุเนาะวะเราะฮ์ฮ์ : ศูนย์กษัตริย์ฟาฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.

มุฮัมมัด บิน อิบรอฮีม อัตตุวัยญีรีย. 2553. อิบาตะฮ์. แปลจาก มุคตะศ็อร อัลฟิฮฮิล อิสลามีย. โดย ชุกรีย นูร จร๊กคักดี. Islamhouse.

มุฮัมมัด บิน อิบรอฮีม อัตตุวัยญีรีย. 2551. อุนิฮ์ฮ์ดี. แปลจาก มุคตะศ็อร อัลฟิฮฮิล อิสลามีย. แปลโดย ชุกรีย นูร จร๊กคักดี. Islamhouse.

อะหมัด อิบรอฮีม อูบูน. 2553. การบริหารจัดการในอิสลาม. แปลจาก Islamic Management. โดย ฮาเร๊ะ เจ๊ะโต. สงขลา : ไอคิว มีเดีย.

อะมีน บิน อับดุลลอฮ์ อัช-ชะกอวีย. 2553. อัลอิกลาศ (ความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์). แปลจาก อัต-ตุร้อรุ อัล-มุนตะกอฮ์ มิน อัล-กะลิมาต อัล-มุลกอฮ์. แปลโดย แวมุฮัมมัด ซาบรี แวะยะโก๊ะ. Islamhouse.

อับดุลเราะห์มาน อัชชีหะฮ์. 2553. คุณลักษณะเฉพาะของศาสนาอิสลาม (4). แปลจาก 4 خصائص الدين الإسلامي. แปลโดย อิบนูรอหมลี ยูนูส. Islamhouse.

อิสมาอีลลูตฟี จะปะกียา. 2555. อะมานะฮ์ หน้าที่และความรับผิดชอบ. แปลโดย อุซมาน อิดริส. Islamhouse.

อลี โมฮัมมัด ญุบรอน ซอและห์. 2551. การบริหารการศึกษาในอิสลาม. แปลจาก Educational Administration : An Islamic Perspective. โดย นิเลาะ แวะอุเซ็ง. สงขลา : ห้างหุ้นส่วน จำกัดหาดใหญ่กราฟิก.

มุฮัมมัดยูซุฟ มูซา. 2545. กฎหมายอิสลามเบื้องต้น. แปลจาก Introduction to Islamic Law. แปลโดย อิสมาแอ อาลี. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง :

ชอหมาด ไบหมาดปันจอ. 2554. การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

นินาวาลย์ ปานากาเซ็ง. 2551. การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มีรพีต มะยูโซ๊ะ. 2551. แบบอย่างทางจริยธรรมของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส ตามทัศนะของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มनुศักดิ์ โต๊ะเถื่อน. 2554. สภาพ ปัญหา และแนวทางการปลูกฝัง อักลาคู แก่นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ลูกมาน หนูยาหมาด. 2557. ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สะการียา แวโซ๊ะ. 2550. แนวโน้มการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่าง พ.ศ.2548-2558. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุจิตรา ยีหวังเจริญ. 2554. สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

หมัดอุเสิน หมัดหมัน. 2557. การจัดการมรดกตามหลักกฎหมายอิสลามของมุสลิมในจังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อาเรฟ หะยีหามะ. 2554. คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ฮาเซ็ง มะเซ็ง. 2557. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา (แบบเข้ม) ในจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

บทความวิจัยและรายงานวิจัย :

จรูณี แก้วเอียน. 2561. การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 13(1), 27-40.

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และคณะ. 2550. การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามวิถีอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเพื่อบูรณาภาพสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

นิเลาะ แวอุเซ็ง และคณะ. 2552. บทความวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อับดุลสุโก ดินอะ. 2551. รายงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนจังหวัดชายภาคแดนใต้ตามกระบวนการชูรอ กรณีสึกษา หลักการศาสนาอิสลามกับกระบวนการชูรอ. เครือข่ายชุมชนมุสลิม.

ชิตชนก เชิงเซาว์ และคณะ. 2541. รายงานการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์โครงสร้างขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

บทความวิชาการและบทความในวารสาร :

Abbasi, A.S., Kashif Ur Rehman & Bibi, A. 2010. **Islamic Management Model. African Journal of Business Management 4(9), 1873-1882.**

Aref T.M. Atari. 2000. Prolegomena for an Islamic Perspective of Educational Management. **The American Journal of Islamic Social Science 16(1), 41-72.**

Azram, M. 2012. Principles of good governance in Islam. **Management of Resources in Muslim Countries and Communities : Challenges and Prospects. IIUM Press, Kuala Lumpur, 39-54.**

Hashi, A.A. 2011. Islamic ethic : An outline of its principles and scope. **Revelation and Science. 01(03), 122-130.**

Kehinde, R.W. & Malik, A.A. 2014. Islamic Management Perspective Of Human And Material Resources. **IOSR Journal Of Humanities And Social Science 19(6), 42-50.**

Lewis, M.K. 2001. Islam and accounting. **Accounting Forum 25(2), 103-127.**

- Mohiuddin, M. G. 2012. Management Views In Islamic Literature: Conceptual Analysis On The Way Of New Management Dimension. **International Journal of Management** 3(2), 411-424.
- Naqvi, I.H., Aziz, S., Zaidi, S.A.H. & Kashif-ur-Rehman. 2011. The model of good governance in Islam. **African Journal of Business Management** 5(27), 10984-10992.
- Oran, A. 2009. Ibadah. **The Encyclopedia of Islamic Economics** 1, 19-22.
- Parray, T.A. 2012. "Islamic Democracy" or Democracy in Islam : Some Key Operational Democratic Concepts and Notions. **World Journal of Islamic History and Civilization**, 2(2), 66-86.
- Saefullah, U. 2012. Management In Islam. **Journal of Applied Sciences Research**, 8(11), 5254-5257.
- Sulaiman, M., Abdul Sabian, NA. & Othman AK. 2014. The Understanding of Islamic Management Practices among Muslim Managers in Malaysia. **Asian Social Science** 10(1), 189-199.
- Turabi, H. 1987. Principles of Governance, Freedom, and Responsibility is Islam. **The American Journal of Islamic Social Science** 4(1), 1-11.
- Vaziri Fard, M.J. 2015. The Study about Responsibilities of Islamic Dominion for Enjoining the Good and Forbidding the Evil. **International Journal of Economy, Management and Social Sciences** 4(2), 215-220.

Zaman, G. Afridi, F.K. & Saleem, M. 2013. Islam and Management Principles: Evidence from Literature. **Journal of Managerial Sciences** 7(2), 207–212.

การประชุมวิชาการและเอกสารการประชุมวิชาการ :

Amer Sh. 2007, January. Development of Islamic Accounting Theory: Principle of Amanah and Accountant as Ameen. **Conference: 4th International Business Research Conference.**

Syarif, N. 2009, October. Islam, Democracy and Good Governance in the Post New Order Indonesia: Challenges and Opportunities. **Islam, Democracy and Good Governance Conference.** Novotel Semarang, Indonesia.

Nik Mahmud, N.K. 2013. Good Governance and The Rule of Law. **International Conference On Law, Business and Governance (Icon-LBG).** Bandar Lampung University, Indonesia.

Qadri, Y. & Qadri, K. 2012, March. Successful Islamic Schools Leading the Way Successful Communities. **ISNA Education Forum.** Chicago.

สืบค้นออนไลน์ :

อับดุลสุโก ดินอะ. 2550. การพัฒนาปอเนาะชายแดนใต้ ท่ามกลางกระแสการก่อการร้ายภาคใต้. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2561, สืบค้นจาก <https://www.prachatai.com/journal/2007/03/12156>

Ahmad, A. 2010. **Good Governance : An Islamic Perspective.** Retrieved December 26, 2014, from [http://www.slideshare.net/profanishahmad/good-governance-an-islamic-perspective.](http://www.slideshare.net/profanishahmad/good-governance-an-islamic-perspective)

United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. n.d. **What is Good Governance?**. Retrieved December 31, 2014, from [http://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance .pdf](http://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf)

นิพล แสงศรี. ม.ป.ป. การบริหารจัดการงานของอุมมะฮ์ (ประชาชาติ). สืบค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2557, สืบค้นจาก <http://www.islammore.com/main/content.php?page=sub&category=45&id=2182>

ปริญญา ประหยัดทรัพย์. 2559. อะมานะฮ์ หนึ่งในคุณสมบัติของมุสลิมที่แท้จริง. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2561, สืบค้นจาก <http://islamhouse.muslimthai.com/main/index.php?page=sub&category=67&id=19970>

สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดนราธิวาส. 2556. ข้อมูลสารสนเทศปี 2556. สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2558, สืบค้นจาก <http://www.opecnara.go.th/webnew/index.php/en/2556>.

บุญชม ศรีสะอาด. ม.ป.ป. การวิเคราะห์องค์ประกอบ. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2558. สืบค้นจาก <http://soctech.sut.ac.th/wr/web/news/kDUAGpsafjb.pdf>.

วรรณิ แกมเกตุ. 2557. การวิเคราะห์องค์ประกอบ. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2558, สืบค้นจาก http://ric.nrct.go.th/ewt_dl.php?nid=1232.

อิสมาอีล กอเซ็ม. ม.ป.ป. ความยุติธรรมในอิสลาม. สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2558, สืบค้นจาก <http://www.islammore.com/main/content.php?page=sub&category=26&id=3164>

กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจำนวนประชากร
- ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย
- ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย สำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย สำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ที่ ศธ 0521.2.08/ 850

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

27 พฤษภาคม 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจำนวนประชากร

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดนราธิวาส

ด้วยนางสาวมูนิเราะห์ สาและอาแร นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง อาจารย์ที่ปรึกษา มีความจำเป็นในการใช้ข้อมูลจำนวนประชากรครูโรงเรียนเอกชนในระบบ ประเภทสามัญศึกษา (สอนศาสนาควบคู่สามัญ) ปีการศึกษา 2558 สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดนราธิวาส เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจำนวนประชากรครูโรงเรียนเอกชนในระบบ ประเภทสามัญศึกษา (สอนศาสนาควบคู่สามัญ) ปีการศึกษา 2558 สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดนราธิวาส เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ยูโซะ ตาเลาะ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ 08-7630-1748

โทรสาร 0-7333-1305

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานเลขาธิการ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ☎ 087-6301748

ที่ มอ 751/ว720

วันที่ 27 พฤศจิกายน 2559

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน

ด้วยนางสาวมูณีเราะห์ สาและอาแร นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและ การจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง อาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ในการพิจารณาเครื่องมือการวิจัย สำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถาม ซึ่งได้แนบมาพร้อมนี้แล้ว เพื่อให้ท่านได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยสำหรับแบบสอบถาม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(ดร.ยูโซะ ตาเละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำเนาเรียน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทร
2. ดร.ซัมซู สาอุ
3. ดร.อับดุลฮากีม เฮ็งปียา

ที่ ศธ 0521.2.08/ว967

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

16 มิถุนายน 2559

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย สำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม
ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส” จำนวน ชุด

ด้วยนางสาวมูณีเราะห์ สาและอาแระ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและ
การจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน
สอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับครูผู้สอน จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวมูณีเราะห์ สาและอาแระ ได้เก็บข้อมูลดังกล่าว เพื่อเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ยูโซะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ 08-7630-1748

โทรสาร 0-7333-1305

ที่ ศธ 0521.2.08/ว1784

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

15 พฤศจิกายน 2560

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย สำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม
ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส” จำนวน ชุด

ด้วยนางสาวมูนีเราะห์ สาและอาแระ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและ
การจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน
สอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับครูผู้สอน จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวมูนีเราะห์ สาและอาแระ ได้เก็บข้อมูลดังกล่าว เพื่อเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ยูโซะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ 08-7630-1748

โทรสาร 0-7333-1305

ภาคผนวก ข

- รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
- ตารางการประเมินของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถามการวิจัย เรื่อง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทรง
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม
วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
2. อาจารย์ ดร.ซัมซู สาอุ
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม
วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
3. อาจารย์ ดร.อับดุลฮาكيم เอ็งปิยา
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม
วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ตารางที่ 23 แสดงผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถามการวิจัย เรื่อง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

นิยาม	ข้อความถาม	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ΣR	IOC
		1	2	3		
หลักอิบาตะฮุ (หลัก การจงรักภักดี)	1. ผู้บริหารปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮุ	+1	+1	+1	3	1.00
	2. ผู้บริหารละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮุ	+1	+1	+1	3	1.00
	3. ผู้บริหารสั่งใช้ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮุ	+1	+1	+1	3	1.00
	4. ผู้บริหารสั่งห้ามผู้อื่นให้ละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮุ	+1	+1	+1	3	1.00
	5. ผู้บริหารมีเจตนาารมณในการทำงานเพื่ออัลลอฮุ	+1	+1	+1	3	1.00
	6. ผู้บริหารไม่กระทำอิบาตะฮุต่อสิ่งอื่นใดนอกเหนือจากอัลลอฮุ	+1	+1	0	2	0.67
หลักอัศลาฮ (หลัก คุณธรรม)	7. ผู้บริหารปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด	+1	+1	+1	3	1.00
	8. ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด	+1	+1	+1	3	1.00
	9. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นและอดทนในการทำงาน	+1	0	+1	2	0.67
	10. ผู้บริหารมีความรักความห่วงใยต่อผู้อื่น	+1	+1	+1	3	1.00
	11. ผู้บริหารมีความเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น	+1	+1	+1	3	1.00
	12. ผู้บริหารรู้จักการให้อภัยต่อผู้อื่น	+1	+1	+1	3	1.00
	13. ผู้บริหารรู้จักการขอภัยผู้อื่น	+1	+1	+1	3	1.00
	14. ผู้บริหารใช้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น	+1	+1	+1	3	1.00
หลักอะมานะฮุ (หลักหน้าที่ ความรับผิดชอบ และ ความไว้วางใจ)	15. ผู้บริหารเอาใจใส่ต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายและที่ได้มอบหมาย	+1	+1	+1	3	1.00
	16. ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	+1	+1	+1	3	1.00
	17. ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจและน่าเชื่อถือ	+1	+1	+1	3	1.00
	18. ผู้บริหารสามารถใช้อำนาจหน้าที่อย่างถูกต้องเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1.00
	19. ผู้บริหารให้ความไว้วางใจผู้อื่นเมื่อมอบหมายงาน	+1	+1	+1	3	1.00
	20. ผู้บริหารสร้างความตระหนักให้ผู้อื่นมีความรับผิดชอบในภาระงานของตน	+1	+1	+1	3	1.00

ตารางที่ 23 แสดงผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถามการวิจัย เรื่อง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส (ต่อ)

นิยาม	ข้อความถาม	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			Σ R	IOC
		1	2	3		
หลักมหาสะบะฮฺ (หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้)	21. ผู้บริหารมีการแต่งตั้งฝ่ายงานต่าง ๆ อย่างชัดเจน	+1	+1	+1	3	1.00
	22. ผู้บริหารมีการกระจายอำนาจความรับผิดชอบแก่ฝ่ายงานต่าง ๆ	+1	-1	+1	1	0.33
	23. ผู้บริหารมีความรับผิดชอบในภาระงานของตนเอง	+1	-1	+1	1	0.33
	24. ผู้บริหารกำหนดกฎเกณฑ์การตรวจสอบงานที่ตนเองและผู้อื่นรับผิดชอบ	+1	+1	+1	3	1.00
	25. ผู้บริหารมีการพิจารณาตนเองและตรวจสอบงานที่รับผิดชอบ	+1	+1	+1	3	1.00
	26. ผู้บริหารมีการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานของผู้อื่น	+1	+1	+1	3	1.00
	27. ผู้บริหารมีการนำผลของการปฏิบัติงานไปปรับปรุงงาน	0	+1	+1	2	0.67
หลักอิคลาศ (หลักความบริสุทธิ์ใจ)	28. ผู้บริหารมีการแต่งตั้งผู้ดำเนินงานด้านงบประมาณที่ชัดเจน	+1	+1	+1	3	1.00
	29. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ผลประโยชน์หรือผลได้ผลเสีย	+1	+1	+1	3	1.00
	30. ผู้บริหารมีการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างถูกต้อง	0	0	0	0	0.00
	31. ผู้บริหารมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามภารกิจต่าง ๆ ให้ผู้อื่นทราบ	+1	+1	+1	3	1.00
หลักซุรอและอิญมะฮฺ (หลักการศึกษาหารือและฉันทามติ)	32. ผู้บริหารเห็นความสำคัญของหลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ	+1	+1	+1	3	1.00
	33. ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นมีการปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกัน	+1	+1	+1	3	1.00
	34. ผู้บริหารมีการประชุม เพื่อปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกัน	+1	+1	+1	3	1.00

ตารางที่ 23 แสดงผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถามการวิจัย เรื่อง การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส (ต่อ)

นิยาม	ข้อความ	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ΣR	IOC
		1	2	3		
หลักชุรอและ อิจญ์มะฮะ (หลัก การปรึกษาหารือ และฉันทามติ) (ต่อ)	35. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็น	+1	+1	+1	3	1.00
	36. ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	+1	+1	+1	3	1.00
	37. ผู้บริหารมีมติของการปรึกษาหารือที่ไม่ขัดต่อหลักการอิสลาม	+1	+1	+1	3	1.00
หลักอะตาละฮ์ (หลัก ความยุติธรรม)	38. ผู้บริหารปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน	+1	+1	+1	3	1.00
	39. ผู้บริหารมอบหมายงานแก่ทุกฝ่ายตามความสามารถและความเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1.00
	40. ผู้บริหารประเมินการปฏิบัติงานของผู้อื่นอย่างยุติธรรม	+1	+1	+1	3	1.00
	41. ผู้บริหารให้การตอบแทนแก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1.00

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ)
- แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับการศึกษาและเปรียบเทียบ)

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
การบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหาร
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส

เลขที่แบบสอบถาม

□ □ □

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเป็นวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม เรื่อง การบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดี ในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส
2. แบบสอบถามฉบับนี้ ใช้สอบถามครูผู้สอน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามฉบับนี้ ใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น และผลการวิจัยจะเป็นการสรุปในภาพรวม ดังนั้นการให้ข้อมูลของท่านจึงไม่มีผลกระทบต่อท่านและหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด
4. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 ประเมินการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียน
5. ผู้บริหารในแบบสอบถามฉบับนี้ คือ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้จัดการโรงเรียน

ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้สละเวลาในการให้ข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง เพราะผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาโดยภาพรวม ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

นางสาวมูนี่เราะห์ สาและอาเร
นักศึกษาปริญญาโท
สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. อายุ น้อยกว่า 31 ปี
 31 – 40 ปี
 41 – 50 ปี
 มากกว่า 50 ปี

2. วุฒิการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี
 ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี

3. ประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 11 ปี
 11 – 20 ปี
 มากกว่า 20 ปี

4. ขนาดของโรงเรียน เล็ก
 กลาง
 ใหญ่

ตอนที่ 2 ประเมินการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดอ่านและพิจารณาแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคุณภาพตามความเป็นจริง ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

- 5 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามมากที่สุด
 4 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามมาก
 3 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามปานกลาง
 2 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามน้อย
 1 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามน้อยที่สุด

ที่	การบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
หลักอิบาตะฮฺ (หลักการจงรักภักดี)						
1	ผู้บริหารปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺ					
2	ผู้บริหารละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮฺ					
3	ผู้บริหารสั่งใช้ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺ					
4	ผู้บริหารสั่งห้ามผู้อื่นให้ละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮฺ					
5	ผู้บริหารมีเจตนารมณ์ในการทำงานเพื่ออัลลอฮฺ					
หลักอัครลาภ (หลักคุณธรรม)						
6	ผู้บริหารปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด					
7	ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด					
8	ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการทำงาน					
9	ผู้บริหารมีความอดทนในการทำงาน					
10	ผู้บริหารมีความรักความห่วงใยต่อผู้อื่น					
11	ผู้บริหารมีความเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น					
12	ผู้บริหารรู้จักการให้อภัยต่อผู้อื่น					
13	ผู้บริหารรู้จักการขอภัยผู้อื่น					
14	ผู้บริหารใช้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น					
หลักอะมานะฮฺ (หลักหน้าที่ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ)						
15	ผู้บริหารเอาใจใส่ต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายและที่ได้มอบหมาย					
16	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต					
17	ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจและน่าเชื่อถือ					
18	ผู้บริหารสามารถใช้อำนาจหน้าที่อย่างถูกต้องเหมาะสม					
19	ผู้บริหารให้ความไว้วางใจผู้อื่นเมื่อมอบหมายงาน					

ที่	การบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
20	ผู้บริหารสร้างความตระหนักให้ผู้อื่นมีความรับผิดชอบในภาระงาน ของตน					
หลักமுทาสะบะฮะฮุ (หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้)						
21	ผู้บริหารมีการแต่งตั้งฝ่ายงานต่างๆอย่างชัดเจน					
22	ผู้บริหารกำหนดเกณฑ์การตรวจสอบงานที่ตนเองและผู้อื่นรับผิดชอบ					
23	ผู้บริหารมีการพิจารณาตนเองและตรวจสอบงานที่รับผิดชอบ					
24	ผู้บริหารมีการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานของผู้อื่น					
25	ผู้บริหารมีการนำผลของการปฏิบัติงานไปปรับปรุงงาน					
หลักกิลลาต (หลักความบริสุทธิ์ใจ)						
26	ผู้บริหารมีการแต่งตั้งผู้ดำเนินงานด้านงบประมาณที่ชัดเจน					
27	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ผลประโยชน์หรือ ผลได้ผลเสีย					
28	ผู้บริหารมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงความก้าวหน้าในการ ดำเนินงานตามภารกิจต่างๆให้ผู้อื่นทราบ					
หลักซุรอและอิจญ์มะฮุ (หลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ)						
29	ผู้บริหารเห็นความสำคัญของหลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ					
30	ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นมีการปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกัน					
31	ผู้บริหารมีการประชุม เพื่อปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกัน					
32	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็น					
33	ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
34	ผู้บริหารมีมติของการปรึกษาหารือที่ไม่ขัดต่อหลักการอิสลาม					
หลักอะดะละฮะฮุ (หลักความยุติธรรม)						
35	ผู้บริหารปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน					
36	ผู้บริหารมอบหมายงานแก่ทุกฝ่ายตามความสามารถและความเหมาะสม					
37	ผู้บริหารประเมินการปฏิบัติงานของผู้อื่นอย่างยุติธรรม					
38	ผู้บริหารให้การตอบแทนแก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม					

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

นางสาวมูนิเราะห์ สาและอาเร

นักศึกษาปริญญาโท

สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
การบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหาร
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส

เลขที่แบบสอบถาม

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเป็นวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม เรื่อง การบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดี ในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส
2. แบบสอบถามฉบับนี้ ใช้สอบถามครูผู้สอน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามฉบับนี้ ใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น และผลการวิจัยจะเป็นการสรุปในภาพรวม ดังนั้นการให้ข้อมูลของท่านจึงไม่มีผลกระทบต่อท่านและหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด
4. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 ประเมินการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียน
5. ผู้บริหารในแบบสอบถามฉบับนี้ คือ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้จัดการโรงเรียน

ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้สละเวลาในการให้ข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง เพราะผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาโดยภาพรวม ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

นางสาวมูนิเราะห์ สาและอาเร
นักศึกษาปริญญาโท
สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. อายุ	☐ น้อยกว่า 31 ปี
	☐ 31 – 40 ปี
	☐ 41 – 50 ปี
	☐ มากกว่า 50 ปี
2. วุฒิการศึกษา	☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี
	☐ ปริญญาตรี
	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
3. ประสบการณ์การทำงาน	☐ น้อยกว่า 11 ปี
	☐ 11 – 20 ปี
	☐ มากกว่า 20 ปี
4. ขนาดของโรงเรียน	☐ เล็ก
	☐ กลาง
	☐ ใหญ่

ตอนที่ 2 ประเมินการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดอ่านและพิจารณาแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคุณภาพตามความเป็นจริง ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

- 5 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามมากที่สุด
 4 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามมาก
 3 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามปานกลาง
 2 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามน้อย
 1 หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามน้อยที่สุด

ที่	การบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
หลักอัครลาก (หลักคุณธรรม)						
1	ผู้บริหารมีความเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น					
2	ผู้บริหารรู้จักการขอร้องผู้อื่น					
3	ผู้บริหารรู้จักการให้อภัยต่อผู้อื่น					
4	ผู้บริหารปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน					
5	ผู้บริหารประเมินการปฏิบัติงานของผู้อื่นอย่างยุติธรรม					
6	ผู้บริหารมีความรักความห่วงใยต่อผู้อื่น					
7	ผู้บริหารใช้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น					
8	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต					
9	ผู้บริหารให้การตอบแทนแก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม					
10	ผู้บริหารปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด					
11	ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจและน่าเชื่อถือ					
(หลักอิบาตะสุหลัก) การจงรักภักดี						
12	ผู้บริหารสั่งห้ามผู้อื่นให้ละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮ์					
13	ผู้บริหารสั่งใช้ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์					
13	ผู้บริหารละเว้นจากคำสั่งห้ามของอัลลอฮ์					
14	ผู้บริหารมีเจตนารมณ์ในการทำงานเพื่ออัลลอฮ์					
15	ผู้บริหารปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์					
16	ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด					

ที่	การบริหารตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
(หลักชวอ) หลักการมีส่วนร่วม						
17	ผู้บริหารมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามภารกิจต่างๆให้ผู้อื่นทราบ					
18	ผู้บริหารมีการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานของผู้อื่น					
19	ผู้บริหารมีการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานของผู้อื่น					
20	ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้อื่นมีการปรึกษาหารือและการมีมติร่วมกัน					
21	ผู้บริหารมีการแต่งตั้งฝ่ายงานต่างๆอย่างชัดเจน					
22	ผู้บริหารเห็นความสำคัญของหลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ					
23	ผู้บริหารมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามภารกิจต่างๆให้ผู้อื่นทราบ					

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

นางสาวมูนีเราะห์ สาและอาเร

นักศึกษาปริญญาโท

สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

